

פרק שור שנגח את הפרה

מהדורת תשפ"ד

להשיג קובץ זה ללא תשלום

יש לפנות בטלפון 053-318-7750

או במייל – s0533187750@gmail.com

לעת עתה יצאו לאור בס"ד

בבא קמא: ארבעה אבות, כיצד הרגל, שור שנגח את הפרה,
והכונס

בבא מציעא: אלו מציאות, המפקיד, והשואל.

כמו"כ ניתן להשיג חוברות על חומשים: במדבר, דברים.

פרק שור שנגח את הפרה

בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

מתנני' שור תם שנגח את הפרה שהיתה מעוברת, ונמצא עוברת בצדה, מה קרה לעובר (רש"י) _____
ואין ידוע אם עד שלא נגחה, ילדה, א. נקד את המילה "נגחה" ב. ומה פירושו _____
לפי צד זה בספק, האם העובר מת מחמת הנגיחה (רש"י) _____ ולכן האם הוא חייב על הולד _____
או אם מְשַׁנְּגָה ילדה, האם העובר מת מחמת הנגיחה (רש"י) _____ ולכן האם הוא חייב על הולד _____
הדין הוא שמשלם חצי נזק לפרה, מדוע _____
ורביע נזק, לולד, מדוע (רש"י) _____
וכן פרה מעוברת שנגחה את השור, נקד את המילה "שנגחה" _____
ונמצא ולדה בצדה, האם גם כאן מיירי שהולד מת _____
ואין ידוע אם עד שלא נִגְחָה את השור ילדה, לפי צד זה בספק, האם הפרה הייתה מעוברת בשעת הנגיחה _____
ולכן האם אפשר לגבות מן הולד _____
או אם מְשַׁנְּגָה ילדה, לפי צד זה בספק, האם הפרה הייתה מעוברת בשעת הנגיחה _____
ולכן האם אפשר לגבות מן הולד _____
הדין הוא שְׁמִשְׁתָּלֵם חצי נזק מן הפרה, מדוע _____
ורביע נזק מן הולד, מדוע _____
ובגמ' יתבאר מה הכונה "חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד".
מדוע ברישא תנא "ונמצא עוברת בצדה", ובסיפא "ונמצא ולדה בצדה"
(תוס' יום טוב) _____

סיכום המשנה

מי נגח את מי	מה יש להסתפק לגבי הולד	ולכן מה הספק לגבי התשלום	ולכן כמה משלם על הולד/מן הולד	מדוע
השור את הפרה	האם מת מחמת הנגיחה	האם הוא חייב לשלם על הולד	רביע נזק על הולד	ממון המאכל בספק חלוקים
הפרה את השור	האם נולד לפני הנגיחה ולא השתלף בנזק, או שנולד לאחר הנגיחה והשתלף בנזק	האם אפשר לזכות מן הולד	רביע נזק מן הולד	

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל, זו דברי סומכוס, דאמר ממון המוטל בספק חולקין

אלו דינים במשנתנו הם דברי סומכוס: א. _____ ב. _____

אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין, המוציא מחבירו עליו הראיה

מי המוציא, בעל השור או בעל הפרה: ברישא _____ בסיפא _____

הערה: דברי סומכוס לא נאמרו אלא במקרה שבלא טענותיהם יש ספק לבית דין, אבל אם הספק נולד רק מחמת התובע, מודה סומכוס שהמוציא מחבירו עליו הראיה (ע"פ תוס' לעיל דף ל"ה).

סיכום מחלוקת סומכוס ורבנן

	מה הדין בממון המוטל בספק	ולכן ברישא כמה משלם עבור הולד	ולכן בסיפא האם אפשר לגבות מן הולד
לפי חכמים	האוציא מחבירו עליו הראיה	כלא	לא
לפי סומכוס	חלקין	רזע וכן	כן

שואלת הגמ', למה לי למימר "זה כלל גדול בדין"

משיבה הגמ', אצטריך לומר "זה כלל גדול בדין", דאפילו במקרה שניזק אומר ברי, ברי שמה _____

ומזיק אומר שמא - איני יודע אם שורי הזיק את הולד או לא, גם בזה אמרין המוציא מחבירו עליו הראיה

סכס: מי המוציא _____ האם הוא טוען טענת ברי או טענת שמא _____

מי המוחזק _____ במה הוא מוחזק _____ האם הוא טוען טענת ברי או טענת שמא _____

אם הוא לא היה אומר "זה כלל גדול בדין" האם היינו מחייבים את המזיק לשלם _____

ומדוע _____

ועכשיו שאמר "כלל גדול", האם מחייבים את המזיק לשלם, כשאין לניזק ראייה _____

אי נמי ששמואל אמר "זה כלל גדול בדין" להשמיענו לכי הא דאתמר, המוכר שור לחבירו, ונמצא שהוא נגחן

והלוקח טוען שעבור מה הוא קנה את השור _____

והאם אפשר לעשות זאת עם השור שקיבל מהמוכר _____

ולמה הוא כן ראוי (רשב"ם במסכת ב"ב דף צ"ב. ד"ה ונמצא) _____

רב אמר, הרי זה מקח טעות, ולכן מה על המוכר לעשות _____

ושמואל אמר, יכול שיאמר לו המוכר, לשחיטה מכרתיו לך, ולא הוי מקח טעות

מדוע היה מקום לומר דהוי מקח טעות (רש"י) _____

ומדוע באמת יכול לומר לו "לשחיטה מכרתיו לך" (שם) _____

הערה: רש"י גרס ברש"י ד"ה אי נמי "אשמעינן חכמים" במקום "אשמעינן מתניתין".

ביאור מדוע אמר שמואל "זה כלל גדול בדין"

במקרה שיש רוב המסייע לדברי המוציא	במקרה שהמוציא ברי והמוחזק שמא	
כן	כן	אילולא אמר "כלל גדול" האם היה אפשר להוציא ממון
לא	לא	מאחר שאמרו זאת האם אפשר להוציא ממון

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

שואלת הגמ', אמאי חולקים רב ושמואל

וניחזי, אי הלוקח הוא גברא דזבין לרדיא, אם כן בודאי לרדיא לקחו, פרש "רדיא" _____
אלו אנשים קונים לרדיא (רשב"ם שם ד"ה ולחזי) _____ מי יודה למי במקרה זה (שם) _____
מדוע (שם) _____

אי הלוקח הוא גברא דזבין לנכסתא, אם כן בודאי לנכסתא לקחו, פרש "נכסתא" (רש"י) _____
אלו אנשים קונים לנכסתא (רשב"ם שם ד"ה דזבין) _____ מי יודה למי במקרה זה _____
הערה: הרשב"ם במסכת בבא בתרא כתב, דמיירי שהמוכר והלוקח מכירין זה את זה.

משיבה הגמ', לא צריכא אלא בגברא דזבין להא ולהא, גם לרדיא וגם לנכסתא, שהוא טבח ועובד אדמה
הערה: כיון דמיירי בגברא דזבין להא ולהא, מדוע אמר רב דאזלינן בתר רוב, הרי הוא אינו מן הרוב, שהרי הוא קונה לזה ולזה,
עיי' רא"ש סימן א' ורשב"א במסכת ב"ב דף צ"ב ע"ב.

שואלת הגמ', וניחזי, אי שילם דמי רדיא, א"כ ודאי קנה לרדיא, והוי מקח טעות

אי שילם דמי נכסתא, א"כ ודאי קנה לנכסתא, ואין כאן מקח טעות

מה יותר יקר, שור לחרישה או שור לשחיטה (רש"י) _____
משיבה הגמ', לא צריכא דאוקיר בישראל וקאי בדמי רדיא, לפיכך אין הדמים מודיעין
שאלות סיכום:

מה הדין: בגברא דזבין לרדיא _____ בגברא דזבין לנכסתא _____
בגברא דזבין להא ולהא _____
אם שילם לו דמי רדיא _____ אם שילם דמי נכסתא _____
אם רדיא ונכסתא הם אותו מחיר _____
אמרי בני הישיבה, ואי ליכא לאשתלומי מיניה, ממי _____
לישקליה לתורא בזוזי, פרש _____
דאמרי אנשי, ממרי רשוותך (מבעל חובך) פארי אפרע, פרש "פארי" (רשב"ם שם) _____
"דאמרי אנשי" איזה דין נאמר בזה _____
על מי שואלת הגמ' זאת (שם ד"ה אי דליכא) _____
באר השאלה (שם) _____

משיבה הגמ', לא צריכא דאיכא לאשתלומי מיניה

סכס, לפי רב, האם המוכר צריך להחזיר המעות ללוקח, או שיכול לפרוע לו את השור במקום המעות:

כשיש לו מעות _____ כשאין לו מעות _____

עתה מבארת הגמ' הטעמים של רב ושמואל

רב אמר הרי זה מקח טעות, משום שהוא סובר שגם בדיני ממונות אמרינן זיל בתר רובא, ורובא דאינשי לרדיא הוא דזבני

ושמואל אמר, יכול המוכר שיאמר לו ללוקח, לשחיטה מכרתיו לך, ולא אזלינן בתר רובא,

כי אזלינן בתר רובא, רק באיסורא, אבל בממונא לא אזלינן בתר רובא, אלא המוציא מחבירו עליו הראיה

מי המוחזק _____ במה הוא מוחזק _____

ומי המוציא _____ וכיון שאינו יכול להביא ראיה, מה דינו _____

מדוע בממון לא הולכים בתר רוב (שיטמ"ק בשם הרא"ה) _____

כתוב דוגמה של איסור שבו הולכים אחר הרוב (רשב"ם שם ד"ה באיסורא) _____

ביאור המחלוקת

	האם הולכים אחר הרוב להוציא ממון ממוחזק	ולכן מה הדין במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן
לפי רב	כן	מקח טעות, והמוכר חייב להחזיר את המעות
לפי שמואל	לא	לא הוי מקח טעות, ואין המוכר חייב להחזיר את המעות

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

תניא נמי הכי, שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה, ואינו יודע אם עד שלא נגחה ילדה, אם משנגחה ילדה, משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד, דברי סומכוס, וחכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה

למי מביאה הגמ' ראה _____
שמה הוא אמר _____

א"ר שמואל בר נחמני, מניין להמוציא מחבירו עליו הראיה

שנאמר, בשעה שעלה משה רבינו להר סיני, אמר אל הזקנים **"מִי בָעַל דְּבָרִים"** (מי שיש לו דין ודברים עם חבירו) **יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם** (אל אהרן וחור יחד אתכם), מ"יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם" דורשים, שה"בעל דברים" **יגיש ראה אליהם** (אל הדיינים) ביאור איך דורשים מ"מי בָעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם", שעל התובע להביא ראיה:

פרש "בָעַל דְּבָרִים" (רש"י) _____
פרש "יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם" _____

הערה: עיין פני יהושע איך משמע ש"בעל דברים" היינו התובע.

מתקיף לה רב אשי, הא למה לי קרא, לאיזה דין

הרי **סברא הוא**, מאן **דכאיב ליה כאיבא, אזיל לבי אסיא**, מי שכואב לו כאב, הולך אל הרופא שירפאהו

מי זה שכואב לו כאב, התובע או הנתבע _____

וכמו שפשוט שמי שיש לו כאב הולך אל הרופא, כך פשוט שמה _____

אלא אמר רב אשי **קרא** בא ללמדנו **לכדרב נחמן אמר רבה בר אבוא, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא, מניין שאין בית דין נזקקין** (דנים) **אלא לתובע תחלה, שנאמר "מִי בָעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם"**, התובע יגיש דבריו אליהם, ובית דין מוציאים את הממון מהנתבע, ורק אח"כ הם דנים בטענותיו (של הנתבע).

ביאור המקרה שנוקקין לתובע תחלה:

מה טוען התובע (רש"י) _____ האם הנתבע מודה שהוא חייב לו _____

אלא מה הוא טוען (שם) _____

האם בית דין דנים על טענתו מיד או רק לאחר ששילם לתובע _____

מהיכן למדו כן _____

אמרי נהרדעי, פעמים שנוקקין (שדנים) לנתבע תחלה

והיכי דמי, דקא זילי נכסיה של הנתבע אם בית דין יקבל טענת התובע תחילה

באיזה מקרה יפסיד הנתבע אם בית דין ידונו תחילה את טענת התובע:

מקרה א' ברש"י _____

מקרה ב' ברש"י _____

שאלות סיכום:

מה לומדים מהפסוק **"מִי בָעַל דְּבָרִים, יִגַּשׁ אֵלֵיהֶם"** לפי ר' שמואל בר נחמני _____

מה מקשה רב אשי על זה _____

מה לומדים מהפסוק לפי דבריו _____

ובאיזה מקרה נוקקין לנתבע תחלה _____

בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ז ע"א

שנינו במשנתנו, "וכן פרה שנגחה את השור, משתלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד"

מקשה הגמ', וכי חצי נזק ורביע נזק הוא משלם

לפי הבנת הגמ' בקושיא, כמה ישלם אם הזיקה שור ששוה מאה זוז

הרי פלגא נזקא הוא דבעי שלומי, כולי נזקא נכי (פחות) רבעא, מאי עבידתיה כלומר, מה טעם לחייבו לשלם כל כך

אמר אביי, חצי נזק הכונה שמשלם אחד מארבעה בנזק, ורביע נזק הכונה שמשלם אחד משמנה בנזק

סיכום דברי אביי

מדוע משלם כך	לפי זה כמה משלם כשהזיקה שור ששוה מאה זוז	פרש לפי אביי חצי נזק / רביע נזק	
שש לו שולף (שם)	25 ז'א	חצי תלמוד ששן על הפרה אם אין ז'א (רש"י)	משתלם חצי נזק מן הפרה
שלא ז'אוי ה'יק היה מ'לם ר'ע זכין שיש ספק, מ'לם חצי מ'טה דהיינו שמינית	12.5 ז'א	ר'ע מחצי ז'ק (שם)	ורביע נזק מן הולד

הגמ' מפרשת באיזה מקרה נאמר שהניזק גובה רבע נזק מן הפרה ושמינית נזק מן הולד

ואי פרה וולד דחד נינהו, היינו ששניהם שייכים לאותו אדם, הכי נמי דמצי א"ל הניזק לבעל פרה "ממה נפשך חצי נזק

הב ליי", דהיינו בין אם הולד השתתף בנגיחה בין אם לא השתתף, בעל הפרה צריך לשלם את כל חצי הנזק

מדוע משלם כל חצי הנזק גם כשהולד השתתף בנגיחה

אלא לא צריכא שמשלם רק רבע נזק מהפרה, אלא במקרה דפרה דחד וולד דחד

איך יכול להיות שהפרה שייכת לאיש אחד והולד שייך לאיש אחר (רש"י)

הערה: ואין לומר להיפך, דהיינו שמכר לו רק את הולד, משום שהולד הוא דבר שלא בא לעולם וא"א להקנותו.

ואי דקדים ניזק תבעיה לבעל פרה תחלה, הכי נמי דאמר ליה הניזק לבעל פרה, פרה דידך ודאי אזיקתן (הזיקה לך),

ולכן אתה ודאי חייב לשלם לי, ומה שאתה טוען שגם הולד השתתף בנגיחה, ואין עליך לשלם לבד, יכול הניזק לומר לו

הב לי ראייה דאית לך שותפי, וכיון שאין בעל הפרה יכול להביא ראייה, כמה הוא ישלם

אלא צריך לומר שהמשנה מיידי דקדים תבעיה לבעל ולד תחלה

דאמר ליה, גלית אדעתך דשותפא אית לי, מי יכול לומר כן (רש"י) למי

ולכן אם תבעיה לבעל ולד תחלה, כמה ישלם בעל הפרה (רש"י)

וכמה ישלם בעל הולד (שם) מדוע (שם)

מדוע אנו אומרים שאם הניזק תבע לבעל הולד תחילה הוא מגלה דעתו שהולד היה שותף בנגיחה, הרי אפשר לומר

שמשום שפגש בעל הולד תחילה ולכן תבעו, ובאמת מסתפק אם הולד השתתף בנגיחה או לא

(תורת חיים)

איכא דאמרי, אף על גב דקדים תבעיה לבעל פרה תחלה, מצי מדחי ליה, מי דוחה את מי

דאמר ליה בעל הפרה, מידע ידעי (אנא) דשותפא אית לי, באר

מדוע מקבלים טענתו שיש לו שותף (תוס')

ומדוע אינו גובה מן הולד אלא שמינית (שם)

סכום, אם הניזק תבע את בעל הפרה תחילה, האם הוא יכול לגבות את כל חצי הנזק ממנו

ללשון אי' ללשון ב' לשון ב'

סכום, "משתלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד" כמה מקבל הניזק סה"כ לפי אביי

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ז ע"א

סיכום הדינים היוצאים מהשקו"ט בדברי אביי

האם זהו המקרה דמשנתנו	מדוע	כמה משתלם מבעל הפרה		
לא	ממה נפשך חצי נזק זה לי	חצי נזק	פרה וולד דחד	
כן	לית אדעתך דשולפא אית לי	רבע נזק	קדים תבעיה לבעל ולד תחלה	
לא	פרה דידך אציקתך זה לי ראיה דאית לך שולפי	חצי נזק	ללשון א'	פרה דחד וולד דחד
כן	מידע ידעי דשולפא אית לי	רבע נזק	ללשון ב'	

אמר רבא להקשות על אביי, אטו (וכי) אחד מארבעה בנזק ואחד משמנה בנזק קתני, הרי חצי נזק ורביע נזק קתני אלא אמר רבא, לעולם בפרה וולד דחד, והכי קאמרין

איתה לפרה לפנינו, ואפשר לגבות ממנה, אזי משתלם כל חצי הנזק מפרה

ליתא לפרה, משתלם רביע נזק מולד, מדוע אינו משתלם כל חצי הנזק מהולד

ביאור דברי המשנה "משתלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד"

האם פרה וולד דחד או פרה דחד וולד דחד	"חצי נזק מן הפרה"	"ורביע נזק מן הולד"	האם "ורביע" הכונה גם רביע / או רביע
לפי אביי	פרה דחד וולד דחד	פרה דחד וולד דחד	כן
לפי רבא	פרה וולד דחד	פרה וולד דחד	לא

מדייקת הגמ' בדברי רבא, טעמא, שפמה

משום דלא ידעינן אי הוה ולד בהדה (עם הפרה) כי נגחה, אי לא הוה בהדה כאשר נגחה

אבל אי פשיטא לן דהוה ולד בהדה כי נגחה, משתלם כוליה חצי נזק מולד

כשהולד היה עם הפרה כשנגחה, באיזה מקרה יכול לגבות כל חצי הנזק מהולד (רש"י)

ואזיל רבא לטעמיה, דאמר רבא, פרה מעוברת שהזיקה ואין הפרה לפנינו גובה כל חצי הנזק מולדה

מאי טעמא שאפשר לגבות מהולד, משום שהולד גופה היא, הגוף של מי

אבל תרנגולת תמה שהזיקה, אינו גובה מביצתה כלום

מאי טעמא, שפמה

פירשא בעלמא הוא, פרש (רש"י)

ההבדל בין ולד לביצה לעניין תשלומי נזק

האם אפשר לגבות מולדה/מביצתה	והטעם	
כן	הולד חלק מולד הפרה	פרה שהזיקה
לא	הזיזה חלק נפרד מהתרנגולת	תרנגולת שהזיקה

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ז ע"א

ואמר רבא, את מה הוא בא לפרש (רש"י ד"ה אין שמין) _____

אין שמין לפרה בפני עצמה ולולד בפני עצמו _____

אם ישומו כל אחד בפני עצמו, האם המזיק ישלם יותר או פחות (שם) _____

אלא שמין לולד על גב פרה, איך עושים שומה זו (שם) _____

שאם אי אתה אומר כן, אלא איך ישומו את הנזק _____

נמצא אתה מכחיש את המזיק, פרש "מכחיש" (רש"י) _____

מדוע שומה זו מכחשת את המזיק _____

וכן אתה מוצא בקוטע יד עבדו של חברו, שאין שמין את היד בפני עצמה _____

איך היו שמין אילו היינו שמין את היד בפני עצמה (רש"י) _____

מדוע אם שמין כך, תעלה לדמים מרובים (שם) _____

וכן אתה מוצא במזיק שדה של חברו _____

סיכום איך שמין כשהזיק חלק מדבר שלם

איך אין שמין (רש"י)	אלא איך שמין (רש"י)	
שור שנגח את הפרה	פרה דפני עזמה ואלא דפני עזמה	שמין פרה מעוברת כמה היתה יפה תחילה וכמה היא שזה עכשיו איך היתה איך חיה
הקוטע יד עבדו של חברו	היד דפני עזמה לאמר כמה אדם חצה לטוב לקטוע יד עבד כזה	שמין כמה העבד שזה עכשיו וכמה היה שזה קודם שנקטעה ידו
המזיק שדה של חברו	את העזמה דפני עזמה	שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה תחילה ומה פחתה דמיה דשכל עזמה לו

א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי, ואי דינא הוא שהם שני גופים, ליכחוש מזיק (שיפסיד המזיק)

האם הקושיא היא, על שור שנגח את הפרה, או על הקוטע יד עבדו של חברו, או על מזיק שדה של חברו _____

(תוס') _____

מדוע הקושיא היא רק על מקרה זה (שם) _____

לפי הקושיא איך היו צריכים לשום את הולד _____

השיב לו רב אשי, משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי _____

פרה מעברתא אזיקתך, ולא פרה וולד בנפרד, ולכן **פרה מעברתא שיימנא לך**

סכס, מה ששמין ולד אגב פרה, האם זה קולא על המזיק או שזה מעיקר הדין:

לפי קושית רב אחא _____ לפי התירוץ של רב אשי _____

ביאור קושית רב אחא ותירוץ רב אשי

האם הפרה והולד נחשבים שני גופין או גוף אחד	לפי זה האם צריך לשום את הולד אגב פרה או בפני עצמו	
לפי קושית רב אחא	לפי קושית רב אחא	שני גופין
לפי התירוץ של רב אשי	לפי התירוץ של רב אשי	גוף אחד

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ז ע"א

פשיטא, שור שנגח פרה מעוברת, **פרה דחד** (הפרה שייכת לאיש אחד) **וולד דחד** (והולד שייך לאיש אחר)

פיטמא של הפרה, משלם הכל **לבעל פרה** ולא לבעל הולד, **פרש "פיטמא"** (רש"י)

מדוע הכל לבעל הפרה (שם)

נפחא של הפרה, **מאי**, **פרש "נפחא"** (רש"י)

מה הספק של הגמ' (שם)

רב פפא אמר, **נפחא לבעל פרה**, שהרי הוא זה שמפסיד את הנפחא, **מדוע** (תוס')

רב אחא בריה דרב איקא אמר, **חולקין**, שהרי הולד גורם שהפרה נראית גדולה יותר

והלכתא חולקין, מי ומי

סיכום דין שור שנגח פרה מעוברת מה משלם לבעל פרה ומה משלם לבעל ולד

דמי העובר		בפרה דחד וולד דחד למי ישלם	והטעם
דמי העובר		לבעל פרה	שהרי הולד שלו
פיטמא		לבעל פרה	שהרי השומן לא הוי מחמת הולד (רש"י)
נפחא	לפי רב פפא	לבעל פרה	כיון שהיה יכול למכור את הפרה לפני וצ"מ נמצא בלה"ק אותה, מפסיד בעל הפרה ע"פ את הנפחא (תוס')
	לפי רב אחא	חולקין	שהרי הולד גורם שהפרה נראית גדולה יותר

בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

מתנ"י א. הקדר (עושה קדרות), שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ושברה בהמתו של בעל הבית את

הקדרות, פטור בעל הבית, מדוע _____

ואם בהמתו של בעל הבית הוזקה בהן (בקדרות), בעל הקדרות חייב על נזקי הבהמה

איך הזיקו הקדרות את בהמתו של בעל הבית _____ ואיזה מזיק הוא _____

ואם הכניס הקדר את קדרותיו ברשות, ושברתן בהמתו של בעל הבית, בעל החצר חייב בנזקי הקדרות

מה הטעם שהוא חייב (גמ' ע"ב) _____

ב. הכניס פירותיו לחצר בעה"ב שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית, בעה"ב פטור, שיכול לומר לו פירותיך

ברשותי מאי בעית (ואפילו לרבנן אינו חייב לשמור כיון שהכניסם שלא ברשות)

ואם הוזקה בהן בהמתו של בעל הבית, בעל הפירות חייב, שהפירות יש להם דין בור

ואם הכניס פירותיו ברשות, בעל החצר חייב אם הפירות ניזוקו, כיון שנתן לו בעל החצר רשות להכניס פירותיו, מקבל על

עצמו לשמור

ג. הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות,

ונגחו שורו של בעל הבית לשור הנכנס, או שנשכו כלבו של בעל הבית, בעל הבית פטור

נגח הוא (השור שנכנס) את שורו של בעל הבית, בעל השור הנכנס חייב בנזקי שורו של בעל הבית

אם השור שנכנס נפל לבורו של בעל הבית, והבאיש השור את מימיו, חייב, על מה הוא חייב _____

היה אביו או בנו לתוכו, משלם את הכופר, אביו ובנו של מי (רש"י) _____ ומה קרה להם _____

ואם הכניס שורו ברשות, בעל החצר חייב בנזקי השור שנכנס

רבי אומר, בכולן אע"פ שבעל הבית נתן לו רשות, אינו חייב בנזקהם, עד שיקבל עליו במפורש לשמור

למה הכוונה "בכולן" _____

סכס, הכניס חפציו לחצר של בעל הבית ברשות וניזוקו שם, האם בעה"ב חייב לשלם :

לפי חכמים _____ לפי רבי _____

ומה הדין אם השור שנכנס הזיק את בעל הבית (רע"ב) _____ מדוע (שם) _____

ביאור מדוע הוצרך התנא להביא ג' בבות (תוספות ד"ה הקדר)

	את מה הוא הכניס	מדוע הייתי אומר שרק בזה מקבל בעל החצר על עצמו לשמור	ואיזה דבר לא הייתי יודע שבסתמא מקבל עליו לשמור
א.	קדחת	שנחלת לשור	פירות ובהמה
ב.	פירות	שנחלת להתקלקל	בהמה וקדחת
ג.	בהמה	*****	*****

סכס, על איזה דבר פשוט יותר שבעל החצר מקבל עליו לשמור (קדרות/פירות/בהמה) _____

וכתבו התוס' הטעם שזה פשוט יותר, משום "שנחלות לישבר"

באר מדוע זו סיבה לומר ש"בסתמא קבל עליה נטירותא" _____

אם התנא היה שונה בהמה, האם הייתי יודע קדרות ופירות _____

וכתבו התוס' הטעם שהתנא שנה אותם, "ולא זו אף זו קתני", פרש _____

מדוע שנה רבי משניות באופן של "לא זו אף זו" (כללי הגמ' מאת בעל הבית יוסף על ספר הליכות עולם, שער שלישי אות ד')

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

סיכום המשנה

		מה הדין	והטעם
		מי הזיק את מי	
הקדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית	שלא ברשות	ושברה בהמתו של בעל הבית	שיכא לאמר לו קדחתך דרשות מאי בעית
		ואם הוזקה בהן	שהקדחות יש להם דין זור
	ואם הכניס ברשות		שגאל החצר קיבל אל וצאו לשאור אל הקדחות (גמרא ע"ב)
הכניס פירותיו לחצר בעל הבית	שלא ברשות	ואכלתן בהמתו של בעל הבית	שיכא לאמר לו פיחתך דרשות מאי בעית
		ואם הוזקה בהן	שהפיחות יש להם דין זור
	ואם הכניס ברשות		שגאל החצר קיבל אל וצאו לשאור אל פיחתו (גמרא ע"ב)
הכניס שורו לחצר בעל הבית	שלא ברשות	ונגחו שורו של בעל הבית וכו'	שיכא לאמר לו שורך דרשות מאי בעית
		נגח הוא שורו של בעל הבית	חייב מדין קין
		נפל לבורו והבאיש מימיו	שהשור הזיק למים
		היה אביו או בנו לתוכו	ששור שהרג אדם משלם כופר
	ואם הכניס ברשות		שגאל החצר קיבל אל וצאו לשאור אל שורו (גמרא ע"ב)
	רבי אומר, בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור		בסתמא לא קיבל עליה נתיחא

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

גמ' מדייקת הגמ', **טעמא** שחייב, שמי חייב (רש"י)

דשלא ברשות, מה עשה שלא ברשות

משמע, **הא** אם הכניס קדרותיו **ברשות**, לא מיחייב בעל קדרות בנזקי בהמתו דבעל חצר, ולא אמרינן שאם הכניס ברשות **קבולי קביל בעל קדרות נטירותא דבהמתו דבעל חצר** שלא תינזק מקדרותיו

וא"כ הא **מני** התנא של המשנה (שבעל הקדרות פטור), **רבי היא, דאמר, כל בסתמא לא קביל עליה נטירותא** מה הפירוש "בסתמא"

סכס, מאיזה דין במשנה מוכיחה הגמ' שרישא רבי היא

מה מדייקת הגמ' מזה לגבי כשהכניס קדרותיו ברשות, והם הזיקו את בהמתו של בעל החצר

לפי הבנת הגמ' בקושיא, מה צריך להיות הדין בזה לרבנן (רש"י)

מדוע (שם)

לפי זה מי התנא של הרישא

מקשה הגמ', **אימא סיפא, אם הכניס ברשות, בעל חצר חייב, אתאן לרבנן, דאמרי בסתמא נמי קבולי קביל עליה נטירותא**, וא"כ מה קשה

ותו קשה, הרי בסוף המשנה נאמר, **רבי אומר "בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור"**

האם יתכן לומר שהרישא **וסיפא רבי, ומציעתא רבנן**

סיכום השקו"ט לברר מי התנא של המשנה

מי התנא		איך משמע כן	
הרישא	ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב	רבי	שהסיבה שגזל הקדרות חייב, הוא משום שהכניס שלא ברשות, אבל אם הכניס ברשות פטור משום שסתמא לא קיבל גזל הקדרות שאירה
הסיפא (מציעתא)	ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב	רבנן	שאם"פ שלא התחייב בפירוש לשמור אלא שנתן לו רשות להכניס קדרותיו, חייב אם הוזקו
הסיפא	רבי אומר בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור	רבי	מפורש

מתרצת הגמ', **אמר ר' זירא, תברא**, אכן הרישא והסיפא של דברי תנא קמא סותרים (שוברים) זה את זה, ולכן צריך לומר **מי ששנה זו לא שנה זו**

וכתב רש"י "ותנאי היא אליבא דרבנן, מר סבר פליגי רבנן עליה דרבי", מי סובר כן

"ומר סבר לא פליגי", מי סובר כן

סכס, האם הרישא והסיפא (מציעתא - ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב) נשנו ע"י אותו תנא

לפי הבנת הגמ' בקושיא _____ לפי התירוץ של זירא _____

רבא חולק על ר' זירא ומתיר את המשנה באופן אחר

רבא אמר, כולה רישא רבנן היא, וברשות - כשהכניס קדרותיו ברשות, שמירת קדרות קבל עליו בעל החצר ואפילו נשברו ברות, דהיינו שבעל החצר לא קיבל על עצמו רק שהוא לא יזיק את קדרותיו, אלא קיבל על עצמו להיות שומר גמור אפילו מנזק שבא ממקום אחר, ולכן האם גם בעל הקדרות מקבל שלא יזיק לבעל החצר (רש"י)

הערה: ליתר ביאור בתירוץ של רבא עיין בתוס' רבינו פרץ (הובא ב"אוצר המפרשים").

סכס, לפי רבנן האם בעל הקדרות חייב אם הזיקו קדרותיו את בהמתו של בעל החצר, כשהכניס קדרותיו ברשות:

לפי הבנת הגמ' בקושיא (רש"י ד"ה רבי היא) _____

לפי התירוץ של ר' זירא _____ לפי התירוץ של רבא (רש"י ד"ה אפילו) _____

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"א - ע"ב

הכניס קדרותיו לחצר בעל הבית ברשות והוזקה בהן בהמתו של בעה"ב

	מה הדין של בעל הקדרות לפי הדיוק מהרישא	לפי זה האם הרישא כשיטת רבי או רבנן	מה הטעם שבעל הקדרות פטור	האם הרישא והסיפא (מציעתא), הוא אותו תנא או שתי תנאים
לפי ר' זירא	פס"ר	רבי	שרבי סוגר כל סמטתא לא קביל עליה נתיחא	שתי תנאים
לפי רבא		רבנן	שפ"י רבנן כל החצר ה"י שומר למור וכל הקדחת לא מקבל עליה שום שמירה	אחת תנא

סיכום מחלוקת ר' זירא ורבא בדעת רבנן

	האם בעל החצר מקבל לשמור שבהמתו לא תזיק את הקדרות	האם הוא מקבל רק שהוא לא יזיק או שהוא שומר גמור	איך משמע שהוא סובר כן	ולכן האם בעל הקדרות חייב אם קדרותיו הזיקו את בעל החצר
לפי ר' זירא	כן	לבהמתו לא יזיקו את הקדחת	שהוא מודה למקשן שהרישא היא שיטת רבי	כן
לפי רבא		שומר למור	כה כונתו באמרו "אפילו נשחט בח"ח"	לא

בבא קמא דף מ"ז ע"ב

שנינו במשנתנו, "הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות וכו'"

אמר רב, לא שנו, שְׁמָה (רש"י)

אלא שהוחלקה בהן (הוחלקה ונחבטה בפירות, ע"פ תוס' ר"ת ור"א), אבל אכלה, ומה אירע לבהמה (רש"י)

מה גרם לה למות (שם)

פטור בעל הפירות, מאי טעמא שפטור, שהוה לה שלא תאכל, כתבו התוס', הטעם שבעל הפירות פטור "כיון שבמתכוין מביא עליו דבר שמזיקו, אינו ראוי זה להתחייב בכך"

באר דברי התוס': "כיון שבמתכוין מביא עליו דבר שמזיקו" מי מביא על מי

"אינו ראוי זה", למי הכונה "להתחייב בכך", במה

סכס, מדוע אינו ראוי להתחייב

אמר רב ששת, אמינא, כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא, תרגם

מה הוא בא לומר בזה

בשו"ת חוות יאיר כתב (בסימן קנ"ב, הובא בסוף ספר חפץ חיים), שדברי רב ששת לא נאמרו לגנאי אלא לשבח

מהו השבח

סכס, האם בעל הפירות חייב אם הבהמה אכלה יותר מדאי ומתה

לפי רב לפי רב ששת

רב ששת מביא רא"י לדבריו:

דתניא, הנותן סם המות לפני בהמת חבירו, והבהמה אכלה ומתה, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

משמע דווקא סם המות הוא דפטור מדיני אדם, משום דלא עבידא דאכלה (שאין דרכה לאוכלו), אבל פירות דעבידא

דאכלה, ואכלה מהם יותר מדי ומתה, בדיני אדם נמי מיחייב

ואמאי חייב, הרי לפי רב היה צריך להיות פטור, משום הויה לה שלא תאכל

באר איך רואים מהברייתא שלא כרב

אמרי בני הישיבה ליישב את דברי רב, הוא הדין אפילו אם הניח פירות לפני בהמת חבירו נמי המניח פטור מדיני אדם,

והא קמ"ל התנא של הברייתא במה שנקט "סם המות", דאפילו סם המות נמי, אף על גב דלא עבידא דאכלה, חייב

המניח בדיני שמים, לפי מהלך זה, מה דין אם אכלה פירות יותר מדאי ומתה

א"כ מדוע נקט התנא "סם המות"

סכס, האם החידוש, שהוא פטור מדיני אדם, או שהוא חייב בדיני שמים

לפי רב לפי רב ששת

ואיבעית אימא ליישב את דברי רב, סם המות נמי מדובר באפרזתא דהיינו פירי

פרש "אפרזתא" (רש"י)

לפי זה מה הדין אם אכלה פירות שאינם סם המות

א"כ מדוע נקט התנא "סם המות" (שיטמ"ק בשם ה"ר ישעיה)

סיכום דין בהמה שאכלה פירות ומתה הנלמד מהברייתא

לפי זה מה הדין אם אכלה פירות ומתה	האם הברייתא מיירי בסם המות דעבידא דאכלה או דלא עבידא דאכלה	
ח"ז	דלא עבידא דאכלה	לפי רב ששת
פ"א	דעבידא דאכלה	לפי האיבעית אימא המיישב את הברייתא לפי רב

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב

סיכום מה אפשר ללמוד מזה שנקט התנא "סם המות"

מה הדין אם אכלה פירות ומתה	מדוע נקט התנא "סם המות"	האם החידוש הוא שפטור מדיני אדם או שחייב בדיני שמים
ח"ז	שדוקא אם אכלה סם המות פטור, משום דלא עזיבא דאכלה, אלא אם אכלה פירות ח"ז	שפטור מדיני אדם
פטור	לא עזיב ש"ס דרכה לאכל סם המות מ"מ ח"ז דדין שמים	שחייב דדין שמים
פטור	שאפילו סם המות עזיבא דאכלה פטור מדיני אדם	שפטור מדיני אדם

מיתבי, על מי מקשה הגמ' _____

האשה שנכנסה לטחון חטים אצל בעל הבית שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית, פטור מלשלם על החטין _____

מה בא תנא לחדש במה שנקט "שנכנסה לטחון" (תוס') _____

אם הוזקה, חייבת, מי ניזוקה _____ ממה היא ניזוקה _____

איך היא ניזוקה לפי הבנת הגמ' בקושיא _____

לפי רב קשה, ואמאי חייבת, נימא הוה לה שלא תאכל, מי יכול לטעון טענה זו _____

מתרצת הגמ', אמרי בני הישיבה, ומי עדיפא ממתניתין דאוקימנא שהוחלקה בהן _____

באר התירוצ' _____

ודקארי לה מאי קארי לה, על מי שואלת הגמ' זאת _____

אמר לך המקשן, בשלמא מתניתין קתני "אם הוזקה בהן" משמע שהוחלקה בהן הוא, אבל הכא בברייתא קתני "אם הוזקה" ולא קתני "אם הוזקה בהן", אכילה הוא דקתני ולא שהוחלקה בהן _____

ביאור הוכחת המקשן לחלק בין המשנה לברייתא _____

האם משמע שניזוקה על ידי שנחבטה בפירות או כשאכלה יותר מדאי	איך משמע כן	ולכן האם קשה על רב ממשנתו/מהברייתא
שנחבטה בפירות	ש"זחן" משמע שניזוקה בפירות עצמה, ואילו אכלת יתר אינה נזק שהפירות הניקו, אלא שהיא הניקה את עצמה ע"י הפירות	לא
שאכלה יותר מדאי	כיון שלא כתב "זחן" משמע כל אופן שניזוקה ע"י הפירות שבה כולל גם ריבוי האכילה	כן

ואידך אמר לך, לא שנא, מי זה "אידך" _____

לא שנא בין מה למה _____

שבשניהם איך מיירי שניזוקה _____

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב

הגמ' מקשה קושיא נוספת על רב מברייטא

תא שמע, הכניס שורו לחצר בעה"ב שלא ברשות, ואכל חטין והתריז (לקה בחולי מעיים) **ומת, פטור,**

מי פטור _____ ומדוע הוא פטור _____

ואם הכניס שורו ברשות, בעל החצר חייב בנזקי השור

ואמאי חייב, הרי לפי רב יכול לומר לו הוה ליה שלא יאכל, מי יטעון טענה זו _____

מתרצת הגמ', **אמר רבא, ברשות אשלא ברשות קרמית**

היכן איירי ברשות _____ והיכן שלא ברשות _____

מי קיבל רשות _____ וממי הוא קיבל רשות _____

וכיון שנכנס **ברשות, שמירת שורו קבל עליו** בעל החצר **ואפילו** אם השור **חנק את עצמו,** דהיינו, שבעל החצר נעשה שומר גמור, ושומר חייב לשמור גם שהבהמה לא תזיק את עצמה.

הערה: מה שאמר רבא שבעל הפירות פטור משום שהכניס שלא ברשות, הוא לאו דוקא. שהרי גם כשהכניס ברשות, הוא אינו מקבל על עצמו לשמור, ע"פ מהרש"א.

סיכום הקושיא על רב והתירוץ

	"הקושיא" מה הדין של בעל הפירות, אם הבהמה אכלה יותר מדי ומתה	"התירוץ" האם בעל החצר קיבל על עצמו לשמור	ולכן האם הוא חייב לשמור שהבהמה לא תינזק	וא"כ האם הוא יכול לומר "הויה לה שלא תאכל"
הברייטא	ח"י	כן	כן	לא
רב	פסור	לא	לא	כן

סיכום הקושיות על דברי רב והתירוצים

	איך משמע בברייטא שלא כרב	מה מתרצת הגמ'
הנותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים	משמע דוקא פסור המאות פסור, אבל אם הכניס פיחות והבהמה אכלה יותר מדאי ומתה, ח"י	תירוץ א' התנא לא נקט סם המות לומר שאם אכלה פיחות ח"י, אלא לומר שאפילו סם ח"י דדין שמים תירוץ ב' התנא לא נקט סם המות לומר שאם אכלה פיחות ח"י, אלא לומר שאפילו אפרטא שנה פיחות והו' סם המות, פסור מדיני אדם
האשה שנכנסה לטחון חטים אצל בעל הבית שלא ברשות וכו'	"אם הוצקה ח"י" משמע על שניצוקה ע"י אכילה יתירה ח"י	שהדריטא מ"ירי שהחליקה לאו כשאלה
הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וכו'	"הכניס שורו לחצר בעה"ב שלא ברשות ואכל חטין והתריז ומת, פסור. ואם הכניס ברשות, על החצר ח"י"	כיון שהכניס ברשות, קיבל על עצמו שלא החצר לשמור שהבהמה לא תינזק

בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ח ע"א

איבעיא להו, היכא דקביל עליה בעל החצר נטירותא

איך קיבל על עצמו לשמור, לפי רבנן (רש"י) _____ לפי רבי (שם) _____

מהו, פירוש, איזו שמירה מקבל בעל החצר על עצמו

צד א': האם רק **דנפשיה הוא דקביל עליה**, "דנפשיה" למי הכונה _____

לפי צד זה מה הדין אם ניזוק ע"י אחר _____

צד ב': **או דלמא אפילו נטירותא דעלמא קביל עליה**, ומה הדין אם ניזוק ע"י אחר _____

תוס' מקשים, מדוע מסתפקת הגמ' בזה הרי למדנו לעיל כאחד מן הצדדים, כמו איזה צד _____

היכן למדנו זאת (כתוב לשון הגמ') _____

שאלת רשות: לפי רש"י שמפרש שהגמ' מסתפקת גם לפי רבי, קשה, שהרי לפי רבי אינו נעשה שומר אלא אם אמר

"כנוס שורך ואשמרנו", א"כ ודאי שקיבל שמירה אפילו מעלמא, שהרי הוא שומר גמור

(שיטמ"ק בשם הר"א מגרמישא) _____

הגמ' מביאה ברייתא לפשוט את הספק, **תא שמע, דתני רב יהודה בר סימון בנזקין דבי קרנא**

פרש "נזקין דבי קרנא" (שיטמ"ק) _____

הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר (דהיינו "מעלמא") **ואכלן, פטור**

ואם הכניס את הפירות ברשות, חייב

מבאר הגמ' את הראיה, **מאן פטור** כשהכניס את הפירות שלא ברשות, **ומאן חייב** כשהכניס את הפירות ברשות

לאו (האם לא), **פטור בעל חצר [וחייב בעל חצר]**

אם נפרש כך, מה אפשר להוכיח מהברייתא _____

באר את ההוכחה _____

דוחה הגמ', **אמרי** בני הישיבה, **לא, מה לא** _____

אפשר לומר **פטור בעל השור וחייב בעל השור**, לפי זה מה הדין של בעל החצר _____

מקשה הגמ', **ואי** כונת הברייתא, **חייב בעל השור** ופטור בעל השור

אם כן **מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא**, פירוש, לגבי בעל השור הזיק אין נפק"מ אם בעל הפירות הכניס פירותיו

ברשות או שלא ברשות, שמה צריך להיות הדין בשניהם _____

אמרי בני הישיבה לתרץ, שלעולם פטור וחייב קאי על בעל השור, ואם הכניס הפירות **ברשות, הויה לה שן ברשות הניזק,**

ושן ברשות הניזק חייבת, מדוע אם נתן לו רשות יש לו דין של חצר הניזק (רש"י) _____

הערה: עיין רש"י מדוע זה לא נחשב שן בחצר השותפין דפטור על שן ורגל.

אבל אם הכניס **שלא ברשות, הויה לה שן ברה"ר, ושן ברה"ר פטורה**, האם זה רה"ר ממש (רש"י) _____

אלא מה הכונה הויה לה שן "ברשות הרבים" (שם) _____

ביאור הברייתא לפי הבנת הגמ' בראיה והדיחוי

מדוע הוא פטור / חייב	לפי הבנת הגמ' בדיחוי מי פטור ומי חייב	מדוע הוא פטור / חייב	לפי הבנת הגמ' בראי' מי פטור ומי חייב	
דהוי' שן זרשות הר"פ	זלף השור	כיון דהוי' שלא זרשות לא נעשה שומר על הפירות	זלף החצר	אם הכניס שלא ברשות
דהוי' שן בחצר הניזק		כיון שנתן לו רשות נעשה שומר על הפירות		אם הכניס ברשות

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ח ע"א

ראיה נוספת, תא שמע, הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ונגחו, פטור

ואם הכניס ברשות, חייב

מבאר הגמ' את הראיה, מאן פטור ומאן חייב, לאו (האם לא), פטור בעל חצר וחייב בעל חצר

מה רצתה הגמ' לפשוט מבריייתא זו

מדוע סברה הגמ' שראיה זו חזקה יותר מראיה הקודמת (ע' רש"י ד"ה מאי ברשות)

דוחה הגמ', לא, פטור בעל השור וחייב בעל השור, ובעל החצר פטור, משום שאינו מקבל שמירה מעלמא

מקשה הגמ', אי הכי, מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא, שהרי גם ברשות וגם שלא ברשות, בעל השור צריך להיות חייב

מדוע אם "פטור" ו"חייב" קאי על בעל החצר, מובן הנפק"מ בין ברשות ושלא ברשות (שם)

אמרי בני הישיבה לתרץ, הא מני ר' טרפון היא, דאמר, משונה קרן (קרן תם) בחצר הניזק, נזק שלם משלם

ולכן, אם הכניס שורו ברשות, הויא לה קרן בחצר הניזק, ומשלם נזק שלם אפילו שהשור תם

אבל אם הכניס שלא ברשות, הויא לה קרן ברשות הרבים, ולא משלמא אלא חצי נזק

לפי זה מה הפירוש "פטור" (רש"י) ומה הפירוש "חייב" (שם)

סיכום ביאור הבריייתא לפי הדיחוי

הכניס שורו לחצר בעל הבית	בא שור ממקום אחר ונגחו כמה משלם בעל השור לפי ר' טרפון	מדוע
ברשות	נזק שלם	כיון שהכניס פירותיו זרשות, הרי זולת החצר מקנה לו מקום להניח שם פירותיו, ולכן יש לחצר דין של חצר הנזק, וקרן תם בחצר הנזק משלם נ"ש
שלא ברשות	חצי נזק	כיון שאין לו רשות להכניס שם שורו יש לחצר דין רה"ר

סכס, מה רצתה הגמ' להוכיח: מבריייתא א' מבריייתא ב'

והאם למסקנא נפשט הספק

לעיל דנה הגמ' אם אמרין "הוי לה שלא תאכל", ומביאה הגמ' מעשה בענין זה

ההיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא, אתא ברחא דמרי דביתא אכלה ללישא, חביל ומית

מה היה המעשה

חייבה רבא את האשה לשלומי לבעל הבית דמי ברחא, לימא פליגא רבא אדרב, דאמר רב, הויא לה שלא תאכל

"לימא פליגא אדרב" שמה הדין של האשה לפי רבא ומה היה צריך להיות הדין לפי רב

אמרי בני הישיבה, הכי השתא, התם (בדברי רב) שלא ברשות, מה היה "שלא ברשות"

ולכן לא קביל עליה נטירותא, מי לא קיבל שמירה

הכא (במעשה דרבא) האשה הכניסה את הבצק ברשות, קביל עליה נטירותא, מי קבל

ולכן מה הדין

ביאור איך אפשר לישב שרבא אינו חולק על רב

	האם מיירי שהכניס ברשות או שלא ברשות	ולכן האם הנכנס קיבל ע"ע לשמור שבעל החצר לא ינזק ממנו	ולכן האם הנכנס חייב אם הבהמה של בעל החצר ניזוקה מאכילתה
רב	שלא זרשות	לא	לא
רבא	זרשות	כן	כן

האם הטעם שרבא חייב את האשה לשלם, זה משום שהוא סובר שמי שנכנס ברשות מקבל על עצמו לשמור על

הבהמות של בעל החצר (רש"י)

מניין לך (שם)

אלא מה הטעם שחייב אותה (שם)

א"כ מדוע מקשה הגמ' מ"האשה שנכנסה לטחון חטין" הרי ב"לטחון" לא שייך טעם זה (שם)

המשך בבא קמא דף מ"ז ע"ב - מ"ח ע"א

מקשה הגמ', ומאי שנא מהאשה שנכנסה לטחון חטין אצל בעל הבית שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית,

בעל הבית פטור, ואם הבהמה הוזקה מהחטין, חייבת

טעמא, שפמה

הוא משום שנכנסה שלא ברשות, הא אם נכנסה ברשות פטור, על מה היא פטורה

ומה פסק רבא לגבי "ההיא איתתא דעלתה למיפא"

מתרצת הגמ', אמרי, לטחון חטים כיון דלא בעיא צניעותא מידי, כלומר, שאינה צריכה מקום צנוע

וא"כ האם היא יכולה לטחון כשבעל החצר נמצא שם

ולכן לא בעי מסלקי מרוותא דחצר נפשיהו, ועליה דידיה רמי נטירותא, על מי

ולכן האם היא חייבת

אבל למיפא כיון דבעיא היא צניעותא, מדוע (רשי"י)

ולכן מרוותא דחצר מסלקי נפשיהו, הלכך עלה דידיה רמיא נטירותא, על מי

ולכן מה הדין אם הבהמה של בעל הבית ניזוקה מהבצק

סיכום השקו"ט בביאור בדברי רבא

התירוץ			הקושיא: מה הדין אם הבהמה של בעל החצר ניזוקה ממה שהאשה הכניסה	
ולכן על מי מוטל לשמוור את הבהמה	ולכן האם בעל הבית יכול להישאר בבית	האם האשה צריכה צניעות		
האשה	לא	כן	ח"ל	ההיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא
זלזל הזית	כן	לא	פסורה	האשה שנכנסה לטחון חטין

סכס :

מה הדין באשה שנכנסה לטחון

ומדוע

ומה הדין כשנכנסה כדי לאפות

ומדוע

בבא קמא דף מ"ח ע"א - ע"ב

שנינו במשנתנו, "הכניס שורו לחצר בעל הבית"

אמר רבא, הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, וחפר בה השור בורות שיחין ומערות,

הערה: עיין תוס' ע"ב ד"ה ושמואל אמר, אמאי נקט רבא "שלא ברשות".

בעל השור חייב בנזקי חצר, ובעל חצר חייב בנזקי הבור

פרש: "בנזקי חצר" _____ "בנזקי הבור" _____

באיזה אופן חייב בעל החצר בנזקי הבור (רש"י) _____

מדוע חייב רק באופן זה _____

אף על גב דאמר מר "כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר" ולא כי יכרה שור בור, ולכן מה צריך להיות הדין בנזקי הבור _____

הכא, כיון דאית ליה להאיך למלויה, מתי היה עליו למלאותו (רש"י) _____

מדוע עליו למלאותו (שם) _____

ולא קא מלייה, כמאן דכרייה דמי, מתי נחשב שהוא חפר את הבור (שם) _____

סיכום דברי רבא:

הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ומה עשה השור _____

על מה חייב בעל השור _____

על מה חייב בעל החצר _____ ומדוע _____

ואמר רבא, הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, והזיק את בעל הבית, או בעל הבית הוזק בו, חייב

פרש: "הזיק" _____ "הוזק בו" (רש"י) _____

אבל אם השור רבץ ועל ידי זה הוזק בו בעל החצר, פטור בעל השור, לפי הבנת הגמ' עתה:

איך השור הזיק ע"י רביצה (רש"י) _____ ואיך בעה"ב הוזק בו (שם) _____

מקשה הגמ' ומשום דרבץ פטור, באר הקושיא _____

אמר רב פפא, מאי רבץ, שהרביץ גללים ונטנפו כליו של בעל הבית, דהויא גללים בור, ולא מצינו בור שחייב בו

את הכלים, באיזה אופן הזיקו הגללים (רש"י) _____

ומה הדין אם בעה"ב עצמו הוזק (שם) _____

מדוע חייב הרי השור עשה את הבור, וקי"ל "איש בור" ולא שור בור (שם) _____

אלא על מה כן נאמר "איש בור" ולא שור בור (שם) _____

שואלת הגמ', הניחא לשמואל דאמר כל תקלה (בין שהפקירה ובין שלא הפקירה) בור הוא

מה ניחא לשמואל _____

אלא לרב דאמר דלא הוי בור עד דמפקר ליה, מאי איכא למימר, הרי הגללים שייכים לבעל השור, ואינם הפקר

שלפי רב איזה מזיק הוי, תקלה שלא הפקירה (לעיל דף ג:). _____

ולכן לפי דבריו מה צריך להיות הדין אם נטנפו כליו מהגללים _____ מדוע _____

אמרי בני הישיבה, סתם גללים אפקורי מפקיר להו, ולכן גם לפי רב יש לגללים דין בור

ולכן מה יהיה הדין לפי רב _____

סיכום דברי רבא:

הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, מה הדין אם הזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו _____

"רבץ פטור" איך הזיק לפי ההוה אמינא _____

מדוע א"א לפרש כן _____

איך הזיק לפי המסקנא _____

ועל מה הוא פטור _____ מדוע _____

והאם גם לפי רב הדין כן _____ מדוע _____

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"א - ע"ב

ואמר רבא, אדם שנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות, והזיק בידים את בעל הבית, האם הוא חייב דוקא אם הזיק בכוונה או אפילו שלא בכוונה (רש"י) _____

או בעל הבית הוזק בו, חייב, איך הוא ניזוק (רש"י) _____

הזיקו בעל הבית, פטור אפילו אם הזיקו בידים (שלא בכונה) _____

מדוע פטור הרי אדם מועד לעולם (נמוקי יוסף) _____

א"ר פפא, לא אמרו, שמה _____

אלא דלא הוה ידע ביה, מה הוא לא ידע _____

אבל הוה ידע ביה שנכנס לחצירו, הזיקו בעל הבית בידים, חייב אפילו הזיקו שלא בכונה _____

מאי טעמא שהוא חייב, משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי _____

נהי דאית לך רשותא לאפוקי, אבל לאזוקי לית לך רשותא, באר _____

סיכום דברי רבא ורב פפא. נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות: _____

מה הדין אם הנכנס הזיק את בעל הבית _____ ומה הדין אם בעל הבית הוזק בו _____

מה הדין אם בעל הבית הזיקו בידים, בידע ליה _____ בלא ידע ליה _____

סיכום דברי רבא ורב פפא

פרש	מה הדין אם הנכנס הוא המזיק	מה הדין אם בעל הבית הוא המזיק	והטעם
הזיק	ח"ז	לא הוה ידע ביה פסא	א"ר זאב / הנזק הניא את צה"ל (נמוקי"י)
		ידע ביה ח"ז	לאזוקי לית לך רשותא
הוזק	כ"ז	פסא	דרשות מא' גלית

ואזדו רבא ורב פפא לטעמייהו, דאמר רבא ואיתימא רב פפא, שניהם שני אנשים שהיו במקום אחד ברשות

אלו מקרים הביא רש"י של שניהם ברשות: א. _____

ב. _____ ג. _____

או שהיו **שניהם שלא ברשות**, איזה מקרה הביא רש"י של שניהם שלא ברשות _____

אם **הזיקו זה את זה חייבין**, פרש "הזיקו" (רש"י) _____

אבל אם **הוזקו זה בזה פטורין**, פרש "הוזקו" _____

טעמא ששניהם חייבים אם הזיקו, ופטורים אם הוזקו, הוא משום **דשניהם ברשות, או שניהם שלא ברשות**

אבל אם **אחד ברשות ואחד שלא ברשות**, זה **דברשות פטור**, האם הוא פטור גם אם הזיק בידים (רש"י) _____

והאם הוא פטור דוקא בלא ידע ליה או אפילו בידע ליה (שם) _____

וזה **שלא ברשות** אפילו אם הזיק שלא במתכוון, או אפילו שחבירו הוזק ממנו, **חייב**

"ואזדו לטעמייהו" רבא ורב פפא

מה הדין אם הנכנס הזיק את בעל הבית או בעה"ב הוזק בו	באלו מילים אמרו זאת	איך משמע מזה שהנכנס חייב	מה הדין אם בעל הבית הזיק את הנכנס	באלו מילים אמרו זאת	איך משמע מזה שבעה"ב פטור
מימרא א'	ח"ז	נכנס לחצר בעה"ב שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו ח"ז	מפורש	הזיקו בעל הבית פסא	מפורש
מימרא ב'		שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות וכו' הוזקו צה"ל פסא	משמע שאם אחד מהם ברשות ואחד שלא ברשות ח"ז	שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות ח"ז	משמע שאם אחד מהם ברשות ואחד שלא ברשות ח"ז

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"א - ע"ב

סיכום הדינים היוצאים מדברי רבא ורב פפא

מה הדין אם השני הוזק ממנו	מה הדין אם הזיק בידים	
פטר	ח"ל	שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות
פטר	לא הוה ידע ביה פטר	האחד שברשות
	ידע ביה ח"ל	
ח"ל	ח"ל	האחד שלא ברשות

בס"ד

בבא קמא דף מ"ח ע"ב

שנינו במשנתנו, "נפל לבור והבאיש מימיו, בעל השור חייב"

אמר רבא, לא שנו, שְׁמָה _____

אלא שהבאיש את המים שבתוך הבור, בשעת נפילה, איך הזיק (רשב"א) _____

ומה הטעם שהוא חייב (רש"י) _____

אבל אם השור הבאיש את המים לאחר נפילה, דהיינו שלא הבאיש את המים מיד אלא לאחר זמן, פטור

מאי טעמא, האם הוא בא לפרש על שעת נפילה או לאחר נפילה _____

משום דהוי שור בור, ומים כלים, מדוע יש לשור דין בור _____

ומה הפירוש "ומים כלים" _____

ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים, ולכן האם הוא חייב כשהמים הבאישו מהשור לאחר נפילה _____

סיכום דין שור שנפל לבור והבאיש מימיו

	איזה מזיק הוי אם הזיק את המים	מדוע	ולכן האם הוא חייב
בשעת נפילה	שור	כיון שהזיק ידיים	כן
לאחר נפילה	זור	שהשור לא הזיק ידיים אלא המים נזקקו מהשור לאחר זמן	לא

שואלת הגמ', הניחא לשמואל דאמר כל תקלה (אפילו לא הפקירה) בור הוא, מה ניחא _____

אלא לרב דאמר דלא הוי בור עד דמפקר ליה, מאי איכא למימר, לפי דבריו האם יש לשור דין בור (רש"י) _____

אלא מהיכן לומדים שתקלה שלא הפקירה חייב (שם) _____

ולכן מה הדין כשהמים ניזוקו לאחר נפילה (שם) _____

אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רבא, לא שנו שנפל לבור והבאיש מימיו חייב, אלא שהבאיש את המים מגופו

איך הזיק השור את המים (רש"י) _____

אבל הבאיש מריחו פטור, מאי טעמא שפטור, גרמא בעלמא הוא וגרמא בעלמא לא מיחייב

מדוע הוי גרמא (רש"י) _____

סיכום דברי רבא בביאור המשנה "נפל לבור והבאיש מימיו חייב"

	באיזה אופן חייב בעל השור	ובאיזה אופן פטור	הטעם שפטור
לפי לשון א'	שהזאיש זלאת נפילה	שהזאיש לאחר נפילה	שור זור מים כלים
לפי לשון ב'	שהזאיש מזלזל	שהזאיש מריח	גרמא

מה בא לשון ב' לישב _____

בס"ד

בבא קמא דף מ"ח ע"ב

שנינו במשנתנו **"היה אביו או בנו לתוכו והשור נפל עליהם והרגם, משלם את הכופר"**

מקשה הגמ', **ואמאי**, אמאי מה

הא תם הוא, ותם אינו משלם כופר

מתרצת הגמ', **אמר רב**, שמשנתנו מיידי **במועד ליפול** בכוונה **על בני אדם בבורות** כדי להמיתם **עסקינן**

מקשה הגמ', **אי הכי** שהוא מתכוין להמית אנשים בבורות, הרי **בר קטלא הוא** (הרי הוא חייב מיתה), ואיך נעשה מועד

על איזה נפילה מתחייב השור מיתה (רש"י)

א"כ מה קשה (שם)

לעיל דף מ"א. מקשה הגמ' "וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד היכי משכחת לה", ומתרצת שם כמה תירוצים,

האם אפשר לתרץ תירוצים אלו על קושית הגמ' בסוגייתנו "אי הכי בר קטלא הוא" (שם)

ביאור מדוע אין לתרץ לגבי "מועד ליפול על בני אדם בבורות" מה שתוצאה הגמ' לעיל לגבי "מועד לנגיחות"

מדוע במועד ליפול על בני אדם בבורות אין לומר תירוצ זה	איך שור נעשה מועד לנגיחות הרי צריכים לסוקלו לאחר נגיחה ראשונה	
כיון שהשור לא יצא לרד מהזר אין לומר שזר	שהשור זר לאחר כל פעם שהרג	לפי תירוצ א' המובא ברש"י
כיון שהוציא אותו מהזר וצאי מכירי אלת	העדים מעידים שאחד מהשורים של נח אצל אינן יודעים מ' הוא, ולכן לא סקלוהו	לפי תירוצ ב' המובא ברש"י
כיון שאקרה של שור שמועד ליפול על אדם נזוחות דבר שאין רגל וכלם מדברים על זה, לכן לא שכיח שיצאו עדים להשיא	שהוא שלשה כיתות עדים הראשונות ולאחר נגיחה רביעית הוציא עדים המשימים	לפי תירוצ ג' המובא ברש"י

מתרצת הגמ', **אמר רב יוסף** לפרש דברי רב, דמיידי **דחזא ירוקא** (עשב) וכשבא לאוכלו ונפל לבור, ולכן אין השור בסקילה

היכן ראה השור ירוקא (רש"י)

ומדוע זו סיבה שאין השור נסקל (שם)

מטעם איזה מזיק חייב לשלם כופר (שם)

וא"כ מדוע אינו חייב לשלם כופר עד שיפול ג' פעמים (שם)

תירוצ נוסף, **שמואל אמר**, לעולם מיידי בקרן תם, והטעם שמשלם כופר, **הא מני** משנתנו, **ר' יוסי הגלילי היא דאמר**, שור

תם שהרג אדם **משלם חצי כופר**, לפי דבריו מה הכוונה "משלם את הכופר" (רש"י)

תירוצ נוסף, **עולא אמר** שמשנתנו מיידי בתם (כמו שתירץ שמואל), ומשנתנו **ר' יוסי הגלילי היא דאמר כר' טרפון**, דאמר

ר' טרפון, **קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם**

הכי נמי כשהרג אדם בתוך הבור דהוי חצר הניזק, **כופר שלם משלם**

לפי דבריו מה הכוונה "משלם את הכופר"

הערה: רע"א בגליון הש"ס הקשה, וז"ל "קשה לי הא להדיא אמר ר' טרפון כן בכופר דמשלם לעיל דף כ"ו ע"א ואם כן למאי צריך ללמוד ממה דאמר ר' טרפון כן בנזק, וגם ה"ל לומר בקיצור רבי טרפון היא דאמר תם משלם כופר שלם ברשות הניזק וצ"ע.

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"ב

מקשה הגמ', בשלמא לעולא היינו דקתני היה אביו או בנו לתוכו, מה מובן לפי עולא _____
 ומדוע זה מובן _____
 אלא לשמואל, מאי איריא אביו או בנו, אפילו אחר נמי, מה יהיה הדין גם באחר _____
 מתרצת הגמ', אורחיה דמילתא קתני, באר _____
 סכס, מדוע תני במשנתנו "היה אביו או בנו לתוכו":
 לפי רב _____
 לפי שמואל _____
 לפי עולא _____
 ביאור מדוע משלם כופר

		האם מיירי בתם או במועד	האם הוא חייב חצי כופר או כופר שלם	האם השור התכוין להרוג	מטעם מה הוא חייב
לפי רב	אמינא בהוה	מולד	כפר שלם	ק	קין מולד
	לפירוש רב יוסף	מולד	כפר שלם	לא	שן
לפי שמואל		תפ	חצי כפר	ק	שהמשנה היא ר"י הללני הסובר שקין תפ משלם חצי כפר
לפי עולא		תפ	כפר שלם	ק	ר' יוסי הללני היא דאמר כר טרפון דאמר קין בחצר הניצק נקל שלם משלם

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"ב

רש"י ד"ה דחזא ירוקא

דחזא ירוקא, עשב על פי הבור ובלא לאכול ונפל לבור, דאחך נפילה לא איכוין להרוג, ולכן לא נסקל, ומיהו כופר כשהרג שלם
בכוונה משלם בנפילה אחרונה, ואע"פ שאין הסור בסקילה, מדוע אין השור בסקילה.

וקמעינן לרב (לעיל דף מד.) דאמר פטור מזה ומזה, מה הכוונה "מזה ומזה".

ולכן מה היה צריך להיות הדין בחזא ירוקא ונפל.

יש לתרץ, דהני מילי דכשאין חייב בסקילה פטור מלשלם כופר, זה דווקא במועד לנגיחות בכוונה להמית אדם, וערק לאגמא

בראשונה (וכן בנגיחה ב' וג'), ונעשה מועד להריגה, ונגמ' אח"כ נגיחה ד' שלם בכוונה

האם השור חייב בסקילה על נגיחה זו (נגיחה ד').

בזה פטר ליה רב, מתשלומי כופר מגזירת הכתוב דכתיב "השור יסקל וגם בעליו יומת וגו'" כל זמן שאין הסור בסקילה אין

בעלים משלמין כופר,

אבל זה, למי הכוונה.

שלם היתה בו חיוב סקילה כלל, מדוע.

לכן אין העדלתו אלא לכופר של שן ורגל בחצר הניזק, והיכן למדנו שיש כופר בשן ורגל, דאוקמינן (לעיל דף כ"ו.) ברגל שדרסה

ע"ג תינוק בחצר הניזק דאיכא כופר ברגל, ואף על גב דשלם בכוונה הוא ואין הסור בסקילה, בכל זאת משלם כופר

לפי זה, האם על כופר של שן ורגל גם נאמר "כל זמן שאין השור בסקילה אין בעלים משלמין כופר".

מדוע.

וה"נ דחזא ירוקא ונפל תולדה דשן היא, דמתכוין להנאתו, ולכן משלם כופר אע"פ שאין הסור בסקילה.

וא"ת משונה הוא ואין זו שן, וא"כ מה צריך להיות הדין ב"חזא ירוקא ונפל".

ויש לומר, כיון דאייבער ליה ליפול כדי לאכול צבור ג' פעמים, אורחא הוא ונעשה שן.

עוד מקשה רש"י, הרי אפשר לומר דהא דחייב בכופר הוא מדין קרן, ולאוקמי להך נפילה אחרונה במתכוין, והסור בסקילה

בנגיחה זו, ולכן משלם כופר, ומה שאמר רב יוסף "דחזא ירוקא", איירי רק בנגיחות הראשונות שלכן לא נסקל קודם.

מתרץ רש"י, לא מנינן לפרש כן, דלגבי כוונה תם הוא, שהרי זה פעם ראשונה שהפיל עצמו בכוונה להרוג בלא "חזא ירוקא",

ולכא כופר, דהא כל כמה דלא חזי ירוקא לא אייעד.

שאלות סיכום בדברי רש"י:

מקשה רש"י, "ואע"פ שאין השור בסקילה (כיון שלא נתכוין להרוג), ושמעינן לרב דאמר פטור מזה ומזה"

באר הקושיא.

מה הוא מתרץ.

ועוד הוקשה לרש"י "ואין זו שן", מדוע אין לחייבו מטעם שן.

ומה הוא מתרץ.

מה שכתב "ולאוקמי להך נפילה אחרונה במתכוין והשור בסקילה" איזה קושיא היה אפשר לתרץ בזה.

באר איך זה היה מתרץ את הקושיא.

מדוע אין לתרץ כך.

לסיכום, מטעם איזה מזיק חייב ב"חזא ירוקא" ובאיזה פעם איירי שעשה כן.

מדוע אינו חייב כופר בפעם ראשונה.

בס"ד

בבא קמא דף מ"ח ע"ב

שנינו במשנתנו, "ואם הכניס ברשות, בעל חצר חייב, רבי אומר, בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור"

איתמר רב אמר, הלכתא כח"ק (רבנן), שמה הם סוברים

ושמואל אמר, הלכתא כרבי, שמה הוא סובר

תנו רבנן, אדם האומר לחבירו כנוס שורך לחצרי ושמרו (ואתה תשמר עליו)

הזיק חייב, מי הזיק את מי מדוע הוא חייב

הזק פטור, מי ניזוק ממי מדוע הוא פטור

אבל אם אמר לו כנוס שורך ואני אשמרנו, מי קיבל על עצמו לשמור

הזק חייב, מי חייב ומדוע הוא חייב

הזיק פטור, מי פטור ומדוע הוא פטור

סיכום הברייתא

מה הדין אם השור הזק מבעל החצר	מה הדין אם השור הזק לבעל החצר	מי חייב לשמור	
פאז	ח"ז	גאז השור	כנוס שורך ושמרו
ח"ז	פאז	גאז החצר	כנוס שורך ואני אשמרנו

מקשה הגמ', הא גופא קשיא, אמרת כנוס שורך ושמרו, אם הזיק, בעל השור חייב, ואם השור הזק, בעל החצר פטור

משמע שטעמא הוא משום דאמר ליה "שמרו" הוא דחייב בעל השור ופטור בעל חצר

הא סתמא, פרש

הדין הוא שחייב בעל חצר אם השור הנכנס הזק, ופטור בעל השור אם שורו הזק

משום דבסתמא מקבל עליה בעל החצר נטירותא, מי במשנתנו סובר כן

אימא סיפא, כנוס שורך ואני אשמרנו, הזק חייב הזיק פטור

משמע שטעמא הוא משום דאמר ליה "ואני אשמרנו", הוא דמחייב בעל החצר אם הזק, ופטור בעל השור אם הזיק

הא סתמא (שלא פירש ואני אשמרנו), חייב בעל השור ופטור בעל חצר

דבסתמא לא מקבל עליה נטירותא, אתאן לרבי דאמר שאינו חייב עד שיקבל עליה נטירותא בעל הבית לשמור

א"כ קשה, היתכן שרישא רבנן וסיפא רבי

ביאור הסתירה

הסתירה		מדוע	מי חייב לשמור	
מי סובר כן	לפי"ז מה הדין בסתמא			
רבנן	גאז החצר ח"ז	שגאז החצר אזר גפיוז לגאז השור שישאר	גאז השור	כנוס שורך ושמרו
רבי	גאז השור ח"ז	שקלז לא גאזז ששירה	גאז החצר	כנוס שורך ואני אשמרנו

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"ב

מתרצת הגמ', א"ר אלעזר, תברא משנה זו, מי ששנה זו (הרישא) לא שנה זו (הסיפא)

מי התנא של הרישא (רש"י) _____ ומי התנא של הסיפא (שם) _____

תירוץ נוסף, רבא אמר, כולה רבנן היא, ומה ששנינו ברישא "ושמרו", האם זה דוקא _____

ובסיפא, האם בעל החצר חייב לשמור גם אם לא אמר "ואני אשמרנו" _____

והטעם ששנה בסיפא "ואני אשמרנו", איידי דנסיב רישא "שמרו", תנא סיפא "ואני אשמרנו"

תירוץ נוסף, רב פפא אמר, כולה רבי היא, ומה ששנינו בסיפא "ואני אשמרנו", האם זה דוקא (רש"י) _____

ומה הטעם ששנה ברישא "ושמרו", וסבר לה כר' טרפון דאמר קרן בחצר הניזק, נזק שלם משלם

הלכך אמר ליה בעל החצר "שמרו", לא מקני ליה מקום בחצר, מי לא מקנה למי _____

והויא ליה קרן בחצר הניזק - ולכן אם השור שנכנס נגח את שורו של בעל הבית, הרי זה קרן בחצר הניזק, וקרן בחצר

הניזק משלם נזק שלם

אבל אם לא אמר ליה שמרו, אקנויי אקני ליה מקום בחצר, והויא ליה חצר השותפין (של בעל החצר ושל בעל השור),

וקרן בחצר השותפין אינו משלם אלא חצי נזק

ביאור דברי רב פפא

	מקנה ליה מקום בחצר האם	ולכן איזה דין יש לחצר	ולכן כמה משלם לפי ר' טרפון
כנוס שורך ושמרו	לא	חצר הניזק	נזק שלם
כנוס שורך סתמא	כן	חצר השותפים	חצי נזק

סיכום התירושים

	מי התנא של הרישא	מי התנא של הסיפא	מדוע שנה ברישא "ושמרו"	מדוע שנה בסיפא "ואני אשמרנו"
לפי ר' אלעזר	רבנן	רבי	שרק אפ אמר לו "שמרו" חייב בעל השור ופסאור בעל החצר	שרק אפ אמר לו ואני אשמרנו חייב בעל החצר ופסאור בעל השור
לפי רבא	רבנן		שרק אפ אמר לו "שמרו" חייב בעל השור ופסאור בעל החצר	איידי דנסיב רישא "שמרו" תנא סיפא "ואני אשמרנו"
לפי רב פפא	רבי		לחייבו נזק שלם	שרק אפ אמר לו ואני אשמרנו חייב בעל החצר ופסאור בעל השור

בס"ד

בבא קמא דף מ"ח ע"ב - מ"ט ע"א

הקדמה: המכה אשה מעוברת ומחמת המכה מת העובר, חייב החובל לשלם לבעל האשה דמי הולד, ככתוב בפרשת משפטים **וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים** זה עם זה ונתכוין להכות את חברו, **וְנָגְפוּ (והכו) אִשָּׁה הָרָה, וַיֵּצְאוּ יִלְדֶיהָ וּמָתוּ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן** באשה, היינו שלא מתה האשה, **עָנֹשׁ יִעָנֵשׁ** המכה לשלם דמי ולדות לבעל, **כַּאֲשֶׁר יֵשִׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה, וְנָתַן** המכה דמי ולדות, **בְּפִלְלִים** על פי הדיינים. (שמות פרק כ"א פסוק כ"ב)

א א א

מתנני' שור שהיה מתכוין לנגוח לחבירו, "לחבירו" למי הכונה _____

והכה שלא בכונה את האשה ויצאו ילדיה ומתו, בעל השור פטור מדמי ולדות

ומה הדין אם השור התכוין לאשה (רש"י) _____

מנא לן (שם) _____ וכתב רש"י "ובגמ' מפרש אמאי נקט מתכוין לחבירו".

ואדם שהיה מתכוין להכות לחבירו, והכה את האשה ויצאו ילדיה, משלם דמי ולדות

ומה הדין אם הוא התכוין לאשה עצמה _____

סיכום המשנה

התכוין לחבירו והכה את האשה	התכוין לאשה	
שור	אֶל פֶּלֶא	אֶל פֶּלֶא
אדם	ח"ל	אֶל פֶּלֶא

מבאר המשנה, כיצד משלם דמי ולדות, פירוש, איך שמין את דמיהם

שמין את האשה כמה היא יפה - כמה הייתה שוה להימכר כשפחה עד שלא ילדה (קודם שילדה, כשהיא עדיין מעוברת),

וכמה היא יפה עתה משילדה (לאחר לידתה), ומשלם את ההפרש

אמר רבן שמעון בן גמליאל, א"כ שכך שמין, משהאשה יולדת משבחת, דברי רשב"ג אלו יתבארו בגמ'

אלא שמין את הולדות כמה הן יפין (ש"ס).

ממשיכה המשנה, ונותן דמי ולדות לבעל בין לרבנן ובין רשב"ג, מנא לן (רש"י) _____

ואם אין לה בעל (שבעלה מת), נותן את דמי הולדות ליורשיו של הבעל, ולא לאשה

ואם אשה זו הייתה שפחה ונשתחררה, למי הייתה נשואה (רש"י) _____

או שהיתה גיורת ומת בעלה, למי הייתה נשואה (שם) _____

פטור מדמי ולדות, מדוע (שם) _____

האם איירי שיש לה בנים ממנו (שם) _____

איך משמע במשנה שאיירי כן (שם) _____

מה הדין אילו היה לה בנים ממנו _____

מה הדין של ישראלית הנשואה לעבד משוחרר או גר (שם) _____

א"כ מדוע נקט התנא "היתה שפחה ונשתחררה או גיורת" (שם) _____

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"ב - מ"ט ע"א

גמ' מדייקת הגמ', טעמא, שמה

משום דמתכוין השור לנגוח לחבירו, משמע הא מתכוין לאשה, משלם דמי ולדות

א"כ לימא תיהוי תיובתא דרב אדא בר אהבה, דאמר רב אדא בר אהבה, שוורים אפילו שנתכוונו לאשה, פטורים מדמי ולדות

מתרצת הגמ', אמר לך רב אדא בר אהבה, הוא הדין דאפילו נתכוונו לאשה נמי פטורים מדמי ולדות, והא דקתני שור שהיה מתכוין לחבירו, אין זה בדוקא, אלא אידי דקא בעי למיתנא סיפא, אדם שהיה מתכוין לחבירו, דהכי כתיב קרא, מהו לשון הפסוק (רש"י).

לכן קתני רישא נמי, שור שהיה מתכוין לחבירו

סכס, מה הדין שור שהתכוין לאשה

א"כ מדוע נקט התנא "שור שהיה מתכוין לחבירו"

ומדוע בסיפא כתב "אדם שהיה מתכוין לחבירו"

אמר רב פפא, אף ששור פטור מדמי ולדות, מכל מקום שור שנגח את השפחה (כנענית) ויצאו ילדיה, הרי זה משלם דמי ולדות לאדוניה

מאי טעמא שחייב, חמרתא מעברתא בעלמא הוא דאזיק, פירוש, הרי זה כמו שמזיק חמורה מעוברת

והיכן מצאנו שעבד (או שפחה) נדמה לחמור, דאמר קרא כשהלך אברהם אבינו לעקידה, אמר אל אליעזר עבדו "שבו לכם פה עם החמור" "עם" נדרש כמו עם, דהיינו עם הדומה לחמור

סיכום דברי רב פפא בתשלום דמי ולדות

הטעם	מה הדין	
"זלף השור נקי" - נקי מאש ואלות	פסוק	שור שנגח בת חורין
שיש לה דין כא חמורה מעוברת, וא"י תלמי	ח"כ	שור שנגח שפחה

סכס, מה דין "שור שנגח את השפחה ויצאו ילדיה"

מדוע

א"כ מדוע כשנפלה לבור פטור (תוס')

ומדוע רב פפא מחייב בתשלום על הולדות של שפחה ולא ממעט כבן חורין

ביאור מדוע ממעט תשלום דמי ולדות בבת חורין ולא בשפחה על פי תוס'

ולכן האם ממעטים שור מדמי ולדות	מנא לן	למי הולדות	
כן	דכתיב "זלף האשה"	לזלף	בבת חורין
לא	דכתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה"	לאדון	בשפחה

סכס, האם עבד בכלל אדם ולכן מה הדין אם נפל לבור

והאם גם בשור שנגח שפחה אמרינן שיש לה דין אדם לפטור מדמי ולדות

מדוע

באיזה מקרה שור פטור מדמי ולדות

מדוע

המשך בבא קמא דף מ"ח ע"ב - מ"ט ע"א

שנינו במשנתנו, "כיצד משלם דמי ולדות, שמין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה, וכמה היא יפה משילדה" מקשה הגמ', דמי ולדות (שבח) [ושבח] ולדות מיבעי לי, פירוש, שהיה לתנא לומר "כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות" פרש מה זה "שבח ולדות" (רש"י) _____

מדוע היה התנא צריך לשנות גם "שבח ולדות" (שם) _____

מתרצת הגמ', הכי נמי קאמר, כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות

שמין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה

האם שומא זו כוללת גם מה שגופה נחלש מחמת המכה (רש"י) _____

ביאור דברי רש"י בשומת מכה אשה

מה מקבלת האשה	מה מקבל הבעל	כיצד שמין	
כלא	הכל	שמין אותה כמה היא יפה לשלש אלות הכל עד שלא ילדה וכמה היא יפה עכשיו כשתחזקנה ונפתח דמיה [לשון רש"י]	דמי ולדות ושבח ולדות
2/3	כשהנזק במקום סתר 1/3	שמין כמה היתה ראויה לימכר כשהייתה זרעה ריקנית וכמה היא שזה עכשיו לאחר	נזק
1/3	כשהנזק במקום גלוי 2/3	המכה	

בבא קמא דף מ"ט ע"א

שנינו במשנתנו, "אמר רבן שמעון בן גמליאל, א"כ משהאשה יולדת משבחת"

מקשה הגמ', מאי קאמר רשב"ג, לפי הבנת הגמ' בקושיא, מה אמר רשב"ג לת"ק (רש"י) _____
 מדוע א"א לומר כן (שם) _____

מתרצת הגמ', אמר רבה, הכי קאמר רשב"ג לתנא קמא, וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, והלא
 אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד

אלא כך שמין "דמי ולדות", שמין את הולדות עצמם ונותנין לבעל

מדוע דמיה פחותים קודם שתלד (רש"י) _____
 ומה טען רשב"ג לת"ק לפי רבה (שם) _____
 ולכן איך רשב"ג אומר לעשות את השומא _____

תניא נמי הכי (כדפירש רבה), וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד, והלא אשה משבחת לאחר שתלד
 יותר מקודם שתלד, אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל

ביאור נוסף בדברי רשב"ג

רבא אמר, הכי קתני, וכי אשה למי שיוולדת (לבעלה) משבחת, וכי למי שזכתה התורה דמי ולדות (לבעלה) זכה נמי
 בשבח ולדות, ואין לה לעצמה בשבח ולדות כלום

אלא שמין רק את הולדות ונותנין את דמיהם לבעל, ושבח ולדות חולקין

לפי ת"ק למי שייך "שבח ולדות" _____
 ומה טען רשב"ג לת"ק לפי רבא _____
 ומדוע שגם לה יהיה חלק בשבח ולדות (רש"י) _____
 ולכן לפי רשב"ג, מי מקבל "דמי ולדות" _____ ומי מקבל "שבח ולדות" _____
 מדוע חולקים (רש"י) _____

תניא נמי הכי (כדפירש רבא), אמר רשב"ג, וכי אשה למי שיוולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום

אלא שמין נזק בפני עצמו, היינו מה שהגוף נפחת מחמת המכה, ומה לא נכלל בשומא זו (רש"י) _____
 וצער בפני עצמו, ונותן לאשה, ושמין את הולדות, ונותנין כל דמיהן לבעל, ושבח ולדות, חולקין, הבעל והאשה, משום
 שדמי הנפח בא מחמת שניהן.

סיכום הברייטא שמסייעת לרבא

נזק	כמה נותן לבעל	כמה נותן לאשה
נזק	גלוי 2/3 סתר 1/3	גלוי 1/3 סתר 2/3
צער	כלא	הכל
דמי ולדות	הכל	כלא
שבח ולדות	חצי	חצי

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"א

סיכום שקו"ט בדברי רשב"ג

מה אמר רשב"ג לתנא קמא	אלא איך עושים השומא לפי רשב"ג	מדוע שומא זו יותר טוב	
לפי הבנת הגמ' בקושיא	לדברך יוצא שאשה שוה יותר לאחר שתלך	***	
לפי רבה	איך אתה אומר שאשה שוה יותר לפני שתלך, הרי היא שוה יותר לאחר שתלך	אע"פ שהיא עצמה שוה פחות לפני הלידה, מ"מ הולדות יש להם שווי	
לפי רבא	איך שאתה אומר לשם יוצא שזח השבח ולדות הולך לבטל	שרק את הולדות הכל הולך לבטל אבל שזח ולדות חולקים	

סיכום מחלוקת תנא קמא (שמין את האשה וכו') ורשב"ג (שמין את הולדות)

במה חולקים ת"ק ורשב"ג	מה סובר תנא קמא	מה סובר רשב"ג	
לפי רבה	האם אשה שוה יותר לפני הלידה או אחר הלידה	לפני הלידה	לאחר הלידה
לפי רבא	למי שייך שזח ולדות	הכל לבטל	הזח והאשה חולקים

מקשה הגמ', **קשיא דרשב"ג אדרשב"ג**, יש סתירה בדברי רבן שמעון בן גמליאל

שבברייתא ב' (הרא"י לרבה) קתני "ושבח ולדות חולקין" משמע שמתי אשה שווה יותר (רש"י) _____

ומה נאמר בברייתא א' (הרא"י לרבה) (שם) _____

מתרצת הגמ', **לא קשיא, כאן במבכרת כאן בשאינה מבכרת**, פרש "מבכרת" _____

מתי היא שוה פחות (רש"י) _____ ומדוע (שם) _____

סכום סתירת הברייתות בדברי רשב"ג והתירוץ

הסתירה: מתי אשה שוה יותר לפני הלידה או לאחר הלידה	איך משמע כן	התירוץ: באיזה לידה מיירי	
לפי ברייתא א'	לאחר	והלא אשה משבחת לאחר שתלך יותר מקודם שתלך	מזכרת
לפי ברייתא ב'	לפני	מזה שאומר שזח ולדות חולקים משמע שיש שזח כשהיא מעוברת	זשאינה מזכרת

שואלת הגמ', **ורבנן דאמרי** שכל דמי **שבח ולדות נמי לבעל**, מאי טעמא, הרי גם לאשה יש חלק בשבח

משיבה הגמ', **כדתנן, ממשמע שנאמר "וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ" איני יודע שהיא הרה, מה תלמוד לומר "וַיֵּצְאוּ יְלָדֶיהָ" הרה**,

לומר לך שבח הריון לבעל

שואלת הגמ', **ורשב"ג, האי "הרה" מאי דריש ביה**

משיבה הגמ', **מבעי ליה לכדתניא, ר"א בן יעקב אומר, לעולם אינו חייב בדמי ולדות עד שִׁפְכָּנָה כנגד בית ההריון**,

אמר רב פפא לפרש את דברי רבי אליעזר בן יעקב, **לא תימא כנגד בית הריון ממש, אלא כל היכא דסליק ביה**

שיחמא לולד, דהיינו כל חלל הגוף, פרש "שיחמא" (רש"י) _____

לאפוקי שאם הכה אותה על **יד ורגל** שלה ויצאו ילדיה, **דלא, מה לא** _____

סכס, מדוע "הרה" מיותר _____

מה לומדים מזה: לפי רבנן _____

לפי רבן שמעון בן גמליאל _____

הערה: רבנן לומדים זאת מסברא, רא"ה בשיטה

בס"ד

בבא קמא דף מ"ט ע"א - ע"ב

שנינו במשנתנו, "היתה שפחה ונשתחררה או גיורת פטור"

אמר רבה, לא שנו, שְׁמָה _____

אלא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר אחר כן, דכיון דחבל בה בחיי הגר זכה בהו גר בדמי ולדות

וכיון דמת הגר בלי יורשים, זכה בהו החובל מן הגר

אבל חבל בה לאחר מיתת הגר, זכיא לה איהי בגוייהו, במה זכתה האשה _____

מדוע זכתה בהם (רש"י) _____

ומיחייב לשלומי לה לדידה, את מה משלם לאשה _____

א"ר חסדא מרי דיכי בעל שמועה זו, איך תפרש שמועתך, אטו (וכי) ולדות צריי נינהו וזכיא בהו

פרש "צריי" (רש"י) _____

באר טענת רב חסדא (שם) _____

אלא איתיה לבעל או ליורשיו זכה ליה רחמנא את דמי הולדות, ליתיה לבעל לא, מה "לא" _____

מדוע (רש"י) _____

סיכום מחלוקת רבה ורב חסדא

מה הדין כשחבל בה בחיי הגר ומת הגר	מה הדין כשחבל בה לאחר מיתת הגר	ומדוע	
פָּטוּר	מִשְׁלָם לָאִשָּׁה	שְׁהִיא זְכֵיתָה לַלְדוֹת	לפי רבה
	פָּטוּר מִשְׁלָם	שֶׁהִתְנַחֲזָה לְיָדָהּ אֶת הַלְדוֹת לְעַלְמָא וְהָאֵל אֵל דְּגַר שְׁהִיא יָכֻלָּה לְכַבֵּל זֶהָ	לפי רב חסדא

מיתבי, על מי מקשה הגמ' _____

הכה את האשה ויצאו ילדיה, נותן נזק וצער לאשה, ודמי ולדות לבעל

אין הבעל, נותן ליורשיו, מה נותנים ליורשיו _____

אין האשה, נותן ליורשיה, מה נותנים ליורשיה _____

מדוע אין בעלה יורשה (רש"י) _____

אם היתה שפחה שהיתה נשואה לעבד משוחרר, ונשתחררה, או שהיתה גיורת הנשואה לגר ומת הגר בלי יורשים, זכה

מי זכה (רש"י) _____ ובמה הוא זכה (שם) _____

איך משמע מהברייטא שלא כרבה _____

אמרי בני הישיבה, ומי עדיפא הברייטא ממתניתין דאוקימנא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר, הכא נמי בברייטא מיירי,

שחבל בה בחיי הגר ומת הגר

סכס, "היתה שפחה ונשתחררה או גיורת, זכה" האם מיירי רק כשחבל בחיי הגר או גם לאחר מיתת הגר :

לפי הבנת הגמ' בקושיא _____ לפי התירוץ _____

מדוע סבר המקשן שהברייטא מיירי גם כשחבל בה לאחר מיתת הגר, ולא רצה להעמיד כמו שהעמדנו במשנתנו

(תוס') _____

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"א - ע"ב

ואיבעית אימא, אפשר לומר שהברייתא מיירי גם שחבל בה **לאחר מיתת הגר**, ותני זכתה

מה הכונה "זכתה" (תוס') _____

מי זכה, כשחבל בה בחיי הגר _____ כשחבל בה לאחר מיתת הגר _____

מדוע אין לפרש "זכתה", שהאשה זכתה (תוס' ר"פ) _____

סיכום הקושיא על רבה מהברייתא והתירוצים

האם "זכה" הוא דוקא שחבל בה בחיי הגר או גם כשחבל בה לאחר מיתת הגר	"היתה שפחה ונשתחררה או גיורת זכה" מי זכה בדמי ולדות	
לפי הבנת הגמ' בקושיא	לפי תירוצ' א'	לפי תירוצ' ב'
לפי תירוצ' א'	לפי תירוצ' ב'	
לפי תירוצ' ב'		

לימא כתנאי, איזה דבר נאמר שזה מחלוקת תנאים _____

ששנינו בברייתא, **בת ישראל שנשאת לגר ונתעברה ממנו, וחבל בה בחיי הגר, נותן דמי ולדות לגר**

ואם חבל בה **לאחר מיתת הגר, תני חדא ברייתא חייב לשלם לאשה, ותני חדא ברייתא פטור**

מאי לאו שמחלוקת רבה ורב חסדא **תנאי נינהו**

משיבה הגמ', **לרבה ודאי תנאי היא**, מדוע צריכים לומר כן (רש"י) _____

אלא לרב חסדא מי לימא תנאי היא, פרש "מי לימא תנאי היא" (רש"י) _____

רב חסדא יכול לומר לך, **לא קשיא** עלי מהברייתא דאמר חייב, שאפשר לומר ששתי הברייתות סוברים כמוני שפטור מדמי

ולדות, והברייתות חולקים בשבח ולדות

הא (הברייתא שסוברת פטור), כדעת **רבנן**, **הא** (הברייתא שסוברת חייב) כדעת **ר' שמעון בן גמליאל**

ביאור מחלוקת הברייתות אליבא דרב חסדא

איזו ברייתא סוברת כן	מדוע לא משלם / משלם	ולכן אם הכה לאחר מיתת הגר, האם חייב לשלם שבח ולדות, וא"כ למי	למי נותנים שבח ולדות	
תני חדא פטור	כי שייך לטל [הלך] והרי הוא את	לא	לגמ'	הא רבנן
תני חדא חייב	שהרי גם לאשה יש חלק	כן, לאשה	חלקם	הא רשב"ג

מקשה הגמ', **אי** הברייתא שמחייבת **היא רבן שמעון בן גמליאל**

מאי אריא שהחבלה היתה **לאחר מיתת** של הגר, שאז חייב המכה לתת לה את חלקה,

והרי **אפילו** חבל בה **מחיים** דגר, **נמי אית לה פלגא**, חצי של מה _____

מתרצת הגמ', כשחבל בה **מחיים** דגר **אית לה פלגא**, אבל **לאחר מיתת** אית לה **כוליה**

מדוע כוליה (רש"י) _____

ואיבעית אימא, האם זה בא לישב את דברי רבה או דברי רב חסדא _____

לפי דבריו איזו ברייתא צריך ישוב _____

הא והא (שתי הברייתות) **רשב"ג** היא, **כאן** מיירי **בשבח ולדות**, איזו ברייתא מיירי בזה _____

כאן מיירי **בדמי ולדות**, איזו ברייתא מיירי בזה _____

סכס, לפי רב חסדא, מי התנא של הברייתות _____

"תני חדא חייב" מה הוא חייב _____ "ותני חדא פטור" ממה הוא פטור _____

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"א - ע"ב

סיכום השקו"ט ב"לימא כתנאי"

האם הבריות חולקים ואם כן, במה	"תני חדא חייב" מדוע	"ותני חדא פטור" מדוע
לפי רבה	כן, הבה אשת גר מולדת לאחר מיתתו, וחולקים האם היא זכה דמי אלו	משום שאי אפשר לזכות באלו
לפי רב חסדא	כן, חולקים האם האשה זכה בשבח	משום שכל השבח שייך לה לאחר מיתתה, וכרש"י שמחייב יש לה פלגא
תירוצ' א'	א	א
ואיבעית אימא	א	א

שאלות סיכום:

חבל בה לאחר מיתת הגר, האם חייב בדמי ולדות, לפי רבה _____ לפי רב חסדא _____

האם הבריות חולקות במחלוקת זו, לפי רבה _____ לפי רב חסדא _____

כמו איזה ברייתא סובר רבה _____

לפי רב חסדא, הבריות דתני חייב, על מה הוא חייב _____

מקשה הגמ', **אמרי, משבח ולדות, לישמע** (נשמע - נלמד) לגבי **דמי ולדות**, דמאי שנא דמי ולדות משבח ולדות על מי הקושיא (רש"י) _____

שלפי דבריו בשבח ולדות, מי זוכה בחלק הבעל לאחר מיתתו (שם) _____

א"כ מה אפשר ללמוד מזה לגבי דמי ולדות של הבעל (שם) _____

ועוד מקשה הגמ', **ומדרבן שמעון בן גמליאל**, שמה הדין בחלק הבעל לאחר מיתתו לפי דבריו _____

לישמע לרבנן, שמה יהיה הדין _____

איך אפשר ללמוד מרשב"ג לרבנן, הרי הם חולקים (רש"י) _____

סיכום הקושיות "אמרי משבח ולדות לישמע וכו"

קושיא א'	ממה נשמע	לגבי מה נשמע	את מה נשמע
קושיא א'	מהלך העל גשח אלו	לדמי אלו	שהאשה תזכה דמי אלו לאחר מיתת הגר
קושיא ב'	מרש"י הסוגר שהיא זכה בחלק העל לאחר מיתת הגר	לרבנן	שהאשה תזכה בכל שח אלו

מתרצת הגמ', **אמרי בני הישיבה, לא, מה לא** (רש"י) _____

שבח ולדות דשייכא ידה בגוייהו, לפי מי יש לה חלק בשבח ולדות (רש"י) _____

כמה יש לה (שם) _____ ומתי יש לה חלק (שם) _____

מדוע הוא סובר דשייכא ידה בגוייהו (רש"י לעיל ע"א ד"ה וכו') _____

וכיון שיש לה זכות בשבח בחיי בעלה, מוכח שהשבח שייך גם לה, לפיכך לאחר מיתה **זכיא בהו בכולהו**

אבל **דמי ולדות דלא שייכא ידה בגוייהו** בחיי בעלה, ולכן **לא זכיא בהו כלל** לאחר מיתה

סכס, בקושיית הגמ', מה רצתה ללמוד משבח ולדות _____

מדוע אין ללמוד זאת _____

בס"ד

בבא קמא דף מ"ט ע"ב

בעי מיניה רב ייבא סבא מרב נחמן, המחזיק בשטרותיו של גר שמת ואין לו יורשים

על איזה סוג שטר הספק (רש"י) _____

למי כותבים שטר זה _____ ומה כותבים בו _____

מהו, מה הספק (רש"י) _____

צד א': מאן דמחזיק בשטרא לקנותו, אדעתיה דארעא הוא דמחזיק - דעתו לזכות על ידי זה את הקרקע המשועבדת בשטר

ובארעא הא לא אחזיק - והרי הקרקע לא נקנית ע"י החזקת השטר, וגם לא עשה קנין בקרקע עצמה

ושטרא (את הנייר עצמו) נמי לא קנה, משום דלאו דעתיה אשטרא לקנותו ללא הקרקע

לפי צד זה את מה התכוין לזכות _____ ומדוע לא זכה בזה _____

ולכן אם בא אחר והחזיק בשטר על מנת לקנות את הנייר, של מי השטר (רש"י) _____

צד ב': או דלמא דעתיה נמי אשטרא, לפי צד זה האם הוא זוכה בשטר _____

אמר ליה, מי אמר למי _____ עני מורי, פרש (רש"י) _____

וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך, לפי דבריו האם דעתו לקנות את השטר (רש"י) _____

ולכן האם קנה אותו _____

אמר ליה רב ייבא סבא לרב נחמן, שאפשר לומר שמתכוון לקנות את השטר לצור ולצור

סכס, מה הצד שלא יקנה את השטר _____

ומה הצד שיקנה אותו _____

האם הגמ' פשטה את הספק (הגהות אשר"י, מאירי) _____

אמר רבה, משכנונו של ישראל ביד גר, מי המלוה _____ ומי הלוה _____

ומת הגר, האם יש לו יורשים _____

ובא ישראל אחר והחזיק בו (במשכון), מוציאין אותו מידו, מאי טעמא, כיון דמית ליה גר, פקע ליה שעבודיה

השעבוד של מי התבטל _____ ולכן של מי המשכון (רש"י) _____

ואם היה משכנונו של גר ביד ישראל, מי המלוה _____ ומי הלוה _____

ומת הגר, ובא ישראל אחר והחזיק בו (במשכון)

זה קנה כנגד מעותיו, מי _____ מדוע _____

וזה קנה את השאר, מי _____ מדוע _____

סיכום דברי רבה במשכון

מס' דף	מי לוח ממי	האם המחזיק קנה וא"כ כמה	מדוע
משכנונו של ישראל ביד גר	הישראל מהגר	לא	כיון שמת בלא השלכות של הגר והמשכון חוזר לבטל - הלוה
משכנונו של גר ביד ישראל	הגר מהישראל	כן, השאר	כי רק החלק של ההלוואה משועבדת לאלוה

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"א - ע"ב

מקשה הגמ', ואמאי, האם הקושיא על "זה קנה כנגד מעותיו" או על "זוה קנה את השאר" _____

תקני ליה חצירו, חצירו של מי _____

דהאמר רבי יוסי בר חנינא, חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ולכן מה צריך להיות הדין _____

אמרי בני הישיבה, הכא במאי עסקינן, דליתיה בעיר, מי אינו בעיר (רש"י) _____

ובקנין חצר, כל היכא דאיתא לדידיה (לבעל החצר) בעיר, דאי בעי מקני [מצי] קני, קניא ליה [נמי] חצירו עבירו

פרש: "דאי בעי מקני מצי קני" _____ "קניא ליה נמי חצירו" _____

אבל כל היכא דליתיה לדידיה בעיר, דאי בעי הוא למיקני לא מצי קני, חצירו נמי לא קניא עבירו

סכס, מדוע לא קנה המלוה את השאר _____

הגמרא חוזרת מתירוץ זה, וסוברת שאפילו אין בעל החצר בעיר, חצירו קונה עבירו, ומתרצת באופן אחר

והלכתא, איזו הלכה (רש"י) _____

מירי במקרה דליתיה בחצירו דלא קנה, מה לא היה בחצירו (רש"י) _____ בחצר של מי (שם) _____

מתי זה לא היה בחצירו (שם) _____

ואם המשכון כן היה בחצר של המלוה בשעת מיתת הגר, מי היה זוכה בו (שם) _____

מדוע _____

סכס, האם חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, כשבעל החצר אינו בעיר

לפי ההוה אמינא _____ לפי המסקנא _____

סיכום מסקנת הגמ'

מדוע	מי קנה את השאר	מי קנה כנגד המעות	
שחצרו של אדם קונה שלא מדעתו	המלוה	המלוה	אם המשכון היה בחצר של המלוה
כיון שהמשכון לא היה בחצירו, לא זכה לו, אלא החציר קנה מן ההפקר	החציר		אם המשכון לא היה בחצר של המלוה

בס"ד

בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

מכאן ועד סוף הפרק עוסקות המשניות בדיני נזקי בור, כהקדמה לדינים אלו השלם את הפסוקים של פרשת בור (פרשת משפטים פרק כ"א פסוקים ל"ג - ל"ד)

וְכִי יִפְתָּח
בְּעֵל הַבּוֹר

❖ ❖ ❖

מתנ"י א. החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים

ב. או שחפר ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד, באיזה אופן חייב (רש"י)
מדוע דוקא באופן זה (שם)

ג. או שחפרו ברשות היחיד ופתחו לרשות אחר שלו, והפקיר אותה רשות שפי הבור פתחו לתוכה
מה החידוש שהוא חייב (רש"י)
בכל הבורות הללו חייב.

מה הדין אם חפר ברשות הרבים ופתחו לרשות הרבים (רש"י ד"ה ופתחו)
מה הצד לומר שדוקא כשחפרו ברשות היחיד חייב (שם)
והיכן שנה התנא שבור ברשות הרבים חייב (שם)
בור שפתחו ברשות אחד והחלל שלו ברשות אחר, האם הבור נחשב לפי החלל או לפי הפתח (תוס')

סיכום סוגי הבורות שבמשנתנו

	היכן עשה חלל הבור	היכן עשה את הפתח	האם זה נחשב בור ברה"ר או בור ברשות היחיד (תוס')
א.	זרשאת היחיד	זרשאת הרבים	זרשאת הרבים
ב.	זרשאת הרבים	זרשאת היחיד	זרשאת היחיד
ג.	זרשאת היחיד	זרשאת היחיד	זרשאת היחיד
ד. רש"י ד"ה ופתחו	זרשאת הרבים	זרשאת הרבים	זרשאת הרבים

גמ' תנו רבנן, החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים (ברה"ר ופתחו לרה"י) חייב

וזהו בור האמור בתורה, דברי ר' ישמעאל

האם בור זה נחשב בור ברשות הרבים או בור ברשות היחיד (רש"י)
מדוע (שם)

ר' עקיבא אומר, החופר בור ברשותו והפקיר רשותו שסביב לבור ולא הפקיר בורו, זהו בור האמור בתורה

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

הקדמה להבנת המשך דברי הגמ':

על איזה בור חייב (ברשות הרבים או ברשות היחיד), לפי התנא דמשנתנו _____
 לפי משמעות לשון הברייתא, לפי ר' ישמעאל _____ לפי ר' עקיבא _____
 נמצא דמשנתנו דלא כר' ישמעאל ולא כר' עקיבא, וזה לא יתכן, ולכן פירשו רבה ורב יוסף את המחלוקת של
 ר' ישמעאל ור' עקיבא כל אחד לפי דרכו, ובוזה יתיישב מי התנא של המשנה (ע"פ תוס' רבינו פרץ דף נ: ד"ה ורב יוסף).

אמר רבה, בבור ברה"ר כולי עלמא לא פליגי דמיחייב, שמי מודה למי שהוא אמור בתורה (רש"י).
מאי טעמא שחייב, אמר קרא "כי יפתח וְכִי יִכְרֶה" ("וְכִי יִפְתָּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר") אם על פתיחה חייב, על
כרייה לא כל שכן שהוא חייב, א"כ מה מיותר לדרשה _____
אלא "כי יכרה" בא ללמדנו, שהחייב של חופר בור אינו משום שהבור שלו, אלא **שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה**
לו החיוב, על איזה בור נאמר שהוא חייב משום שכרהו או שפתחו, ולא משום שהוא שלו _____
 ביאור הדרשה:

כמה אופנים של עשיית בור מוזכרים בפסוק _____
 מה הם _____ איזה מהם מיותר _____
 מדוע זה מיותר _____
 מה לומדים מזה _____
 לסיכום, בור ברשות הרבים, האם הבור שלו _____
 א"כ מאיזה טעם חייב _____

לא נחלקו ר' ישמעאל ור' עקיבא אלא בבור ברשותו, דהיינו, הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו
ר' עקיבא סבר בור ברשותו נמי חייב, דכתיב "בעל הבור יְשַׁלֵּם", שגם בבור דאית ליה בעלים קאמר רחמנא שחייב
ור' ישמעאל סבר שאינו נקרא "בעל הבור" בגלל שהבור שלו, אלא משום שהוא **בעל התקלה**
 לפי דבריו מה הדין של בור ברשות היחיד _____
 מה הטעם שהוא פטור (רש"י ד"ה כו"ע לא פליגי) _____
 סכס, מה הדין של בור ברשות היחיד, לפי ר' עקיבא _____ מהיכן למד כן _____
 איך מפרש ר' ישמעאל את הפסוק _____
 לסיכום, מדוע החופר נקרא "בעל הבור": לפי ר' ישמעאל _____ לפי ר"ע _____
 שואלת הגמ', **אלא מאי "זהו בור האמור בתורה" דקאמר ר' עקיבא, מה המשמעות של "זהו בור"** _____
 מדוע "זהו בור האמור בתורה" דקאמר ר' ישמעאל מובן (רש"י) _____
 ומדוע מה שאמר ר' עקיבא אינו מובן (שם) _____

משיבה הגמ', שכך כונת ר' עקיבא, **זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לתשלומין**
 בפרשת בור יש שני פסוקים, פסוק א' מדבר במעשה הנזק של הבור, ופסוק ב' מדבר על חיוב התשלומים:
 איזה בור נאמר אצל חיוב התשלומים (רש"י) _____ מה לשון הפסוק (שם) _____
 ואיזה בור נאמר במעשה הנזק של הבור (שם) _____ מה לשון הפסוק (שם) _____
 ומה בא ר' עקיבא לומר לר' ישמעאל באמרו "זהו בור האמור בתורה" (שם) _____
 סיכום מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא לפי רבה _____

	מה הדין של בור ברשות הרבים	מנא לן	מה הדין של בור ברשות היחיד	הטעם
לפי ר' ישמעאל	ח"כ	מהיתר ש"כ"י יכרה	פ"א	(רש"י ד"ה כ"ע לא פליגי)
לפי ר' עקיבא			ח"כ	דכתיב "פֶּתַח תְּזַר"

מי התנא של משנתנו לפי רבה (רש"י ד"ה לנזקין) _____

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

עתה מפרשת הגמ' מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא לפי רב יוסף

ורב יוסף אמר, בבור ברשות היחיד, כולי עלמא לא פליגי דמחייב, ור"י מודה לר"ע בבור ברשותו דגם הוא אמור בתורה

מאי טעמא שחייב, "פַּעַל הַבּוֹר" אמר רחמנא, הרי בבור דאית ליה בעלים עסקינן

אלא כי פליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא בבור ברשות הרבים

רבי ישמעאל סבר, בור ברה"ר נמי חייב, דכתיב "כי יפתח וְכִי יִכָּרְה" וְהָרִי אִם עַל פְּתִיחָה חַיִּיב, עַל כְּרִייה לֹא כָל

שכן, אם כן, מדוע כתב "אוּ כִּי יִכָּרְה"

אלא ש"פּי יִכָּרְה" בא ללמדנו שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה לו החיוב, אע"פ שאין הבור שלו

ור' עקיבא סובר שאין ללמוד מ"כי יפתח וְכִי יִכָּרְה" שבור ברה"ר חייב, משום שהפסוקים אינם מיותרים, דהנהו פסוקים

מיצרך צריכי, ואינם מיותרים לדרשה

דאי כתב רחמנא רק "כי יפתח" הוה אמינא שרק פותח הוא דסגי ליה בכסוי להיות פטור, כיון שהוא לא חפר הבור רק

פתחו, וכשכיסהו הרי החזיר את המצב לקדמותו

אבל כורה לא סגי ליה בכסוי להיפטר עד דטאים ליה (עד שיסתום את הבור) כמו שהיה מקודם, ולכן כתב "כי יִכָּרְה" לומר

שאף כורה שהוא חפר בור, סגי בכסוי.

ואי כתב רחמנא רק "כי יִכָּרְה" הוה אמינא רק כרייה הוא דבעי כסוי, משום דעבד מעשה (חפירת הבור)

אבל אם רק פותח דלא עבד מעשה כרייה, אימא כסוי נמי לא בעי, ופטור אף אם לא כיסהו, קמ"ל, "כי יפתח" שאף

פותח חייב בנזקי הבור וחייב לכסותו.

סיכום הצריכותא של "כי יפתח וכי יכרה" לפי ר' עקיבא

אי כתב רחמנא רק "וכי יפתח"/"כי יכרה" הוה אמינא שרק	אבל מי לא	שמה יהיה דינו	מנא לן שאינו כן
פּוֹתַח בּוֹר "וכי יפתח"	כורה	אין נפטר ע"י כיסוי אלא צריך לסתום אותו	"כי יכרה"
חופר בור "כי יכרה"	פּוֹתַח	לפטר אפילו אם לא כיסהו	"כי יפתח"

סכס, מה לא הייתי יודע: אם היה כתוב רק "וכי יפתח"

אם היה כתוב רק "כי יִכָּרְה"

סכס, מה לומדים מ"וכי יפתח איש בור או כי יִכָּרְה איש בור"

לפי ר' ישמעאל

לפי ר' עקיבא: מ"וכי יפתח"

מ"כי יִכָּרְה"

שואלת הגמ', **ואלא מאי "זהו בור האמור בתורה" דקאמר ר' ישמעאל**

באר מדוע זה לא מובן (רש"י)

משיבה הגמ', שכך כוונת ר' ישמעאל, **זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לניזקין**

באר מה בא ר' ישמעאל לומר לר' עקיבא

סיכום מחלוקת ר' ישמעאל ור' עקיבא לפי רב יוסף

מה הדין של בור ברשות היחיד	מנא לן	מה הדין של בור ברשות הרבים	מנא לן
לפי ר' ישמעאל	ח"ז	ח"ז	מהיתר לך "כי יִכָּרְה"
לפי ר' עקיבא		פ"א	אין נאמא מפסוק, אלא כיון שאין פסוק המחייב, פ"א

מי התנא של משנתנו לפי רב יוסף (רש"י ד"ה לנזקין)

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

סיכום מחלוקת רבה ורב יוסף בביאור דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא

מה הדין של בור ברשות הרבים	מה הדין של בור ברשות היחיד	פרש 'זהו בור האמור בתורה'	האם הוא התנא של משנתנו
ר' ישמעאל	פס"ד	דוקא זר זרש"ל הרב"ז ח"י	לא
	ח"י	ר"ע אומר לר"י אימתי פס"ד זר זרש"ל וזהו ש"ל זר האמור בתורה אצל תלמידי	כן
ר' עקיבא	ח"י	ר"י אומר לר"ע אימתי פס"ד זר זרש"ל וזהו ש"ל זר האמור בתורה אצל תלמידי	כן
	פס"ד	דוקא זר זרש"ל היחיד ח"י	לא

הגמ' מקשה על רב יוסף, מיתבי ממה שנינו בברייתא:

א. החופר בור ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד, ונפל לתוכו שור דרך פתח הבור שברשותו, פטור

ואף על פי שאינו רשאי לעשות כן, לפי שאין עושין חלל תחת רשות הרבים, מכל מקום פטור

לפי זה מה הדין של בור ברשותו

ב. החופר בורות שיחין ומערות (סוגי בורות שונים) ברשות היחיד ופתחו לרה"ר, חייב, משום שפתחו לרה"ר

לפי זה, מה הדין של בור ברשות הרבים

ג. והחופר בורות ברה"י הסמוכה לרשות הרבים, כגון אלו החופרים לאושין, פטור

"אושין" פירוש כתלים (רש"י בספר עזרא), "לאושין" היינו עבור ה"אושין" - הכתלים, והוא חפירה שחופר כדי לעשות יסודות לבניית כתלים.

לאיזה בור דומה החופר לאושין (רש"י)

ובמה זה דומה (שם)

ור' יוסי בר' יהודה מחייב את החופר לאושין, עד שיעשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין הבור לרה"ר, או עד שירחיק

את האושין ממקום דריסת רגלי אדם וממקום דריסת רגלי בהמה ארבעה טפחים

סכס, מה הדין של החופר לאושין לפי תנא קמא לפי ר' יוסי בר' יהודה

ובאיזה אופן פטור גם לפי ר' יוסי בר' יהודה

סיכום הברייתא

מה הדין	באיזה בור מדברת הברייתא	
פס"ד	זר שפתח לרשות היחיד	א.
ח"י	זר שפתח לרשות הרבים	ב.
לפי תנא קמא פס"ד	לאושין	ג.
לפי ר' יוסי בר' יהודה ח"י		

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

הגמ' מבארת את הקושיא

שנינו בסיפא של הברייתא "והחופר בורות ברה"י הסמוכה לרשות הרבים, כגון אלו החופרים לאושין, פטור"

טעמא, שמה

הוא משום **דלאושין**, מדוע זו סיבה לפטור (רש"י)

משמע **הא** אם חפר סתם בורות על יד רשות הרבים **דלאו לאושין, חייב**, וקשיא רישא לסיפא

שמה הדין בבור ברשותו לפי הדיוק מהסיפא (רש"י)

ומה הדין בבור ברשותו לפי מה ששנינו ברישא (שם)

מעתה **הא** (ברייתא זו) **מני, בשלמא לרבה, רישא ר' ישמעאל**, שמה סובר ר' ישמעאל (רש"י)

וסיפא ר' עקיבא, שמה סובר ר' עקיבא (רש"י)

אלא לרב יוסף, שמה הוא סובר (רש"י)

בשלמא סיפא דמשמע שבור ברשותו חייב, היא **לדברי הכל, אלא רישא** שבור ברשותו פטור, **מני, לא רבי ישמעאל ולא**

ר' עקיבא, שמה הם סוברים לפי רב יוסף

סיכום הקושיא

	מה הדין של בור ברשותו	מי התנא של הברייתא לפי רבה	מי התנא של הברייתא לפי רב יוסף
ברישא	פאור	ר' ישמעאל	קושא, שהרי זה לא לפי רבי ישמעאל ולא לפי ר' עקיבא
בסיפא	ח"ז	ר' עקיבא	דברי הכל

שאלת רשות: מדוע ניחא לגמ' להעמיד את הברייתא "רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא", הרי בכל מקום

דוחק הוא לאוקמי רישא וסיפא בשתי תנאים (תורת חיים)

מה עוד מתורץ בזה

מתרצת הגמ', **אמר לך רב יוסף, כולה ברייתא דברי הכל היא**

ורישא הטעם שבור ברשותו פטור, משום שמירי **שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו**

מדוע זו סיבה שיהיה פטור (רש"י)

א"כ מה החידוש שהוא פטור (שם)

האם **כל** הברייתא היא כדברי הכל (תוס')

אלו בבות הם כדברי הכל (שם)

ואיזה בבא אינו כדברי הכל (שם)

מי התנא של אותו בבא (שם)

סיכום השקו"ט לישב הברייתא לפי רב יוסף

	האם הרישא איירי שהפקיר רשותו	א"כ מה קשה / מה מתורץ
לפי הבנת בקושיא	ק (רש"י ד"ה פטור)	שהרי לפי דבריו דור דרשותו ח"ז לדברי הכל וא"כ כן הדריש'א דלא כמאן
לפי התירוץ	לא	כיון שלא הפקיר רשותו יכול לאמר לו "דרשותי מאי דעית" ולכן פאור לדברי הכל

המשך בבא קמא דף מ"ט ע"ב - דף נ' ע"א

אמר רב אשי, השתא דאוקימתא לרב יוסף לדברי הכל, "לדברי הכל" למי הכונה _____
 לרבה נמי לא תוקמה כתנאי (שרישא ר' ישמעאל וסיפא ר"ע), אלא מדרישא ר' ישמעאל סיפא נמי ר' ישמעאל
 ומה שדייקנו מהסיפא, "וטעמא דפטור הוא משום דלאושין, הא אם חפר סתם בורות על יד רה"ר דלאו לאושין, חייב"
 דלפי זה מה הדין בבור ברשותו _____ ומה הדין בבור ברשותו לפי ר' ישמעאל _____
 אפשר לומר שהטעם "דלאו לאושין חייב" דמיירי כגון דארווח ארווחי לרה"ר, פרש _____
 מדוע זו סיבה שחייב (רש"י ע"פ הגירסא שלפנינו וכן גרס התורת חיים וכמו כן פירוש הרשב"א, ולא כפי שהגיה הב"ח) _____
 לפי זה מה הדין עם עשה בור ברשותו ולא הרחיבו לרשות הרבים _____
 וא"כ האם הסיפא היא אליבא דר' ישמעאל _____
 סיכום הסיפא "והחופר בורות ברה"י הסמוכה לרשות הרבים כגון אלו החופרים לאושין, פטור"

לפי זה האם הסיפא הוא אליבא דר' ישמעאל	וא"כ האם החיוב הוא משום דבור ברשותו חייב או משום דהוי בור ברה"ר	האם "לאו לאושין" חייב מיירי שחפר בתוך שלו או שהרחיב הבור לתוך רה"ר	
לא	משום דבור ברשותו	שחפר בתוך שלו	אילולא דברי רב אשי
כן	דהוי בור ברה"ר	שהרחיב את הבור לתוך רה"ר	לפי האוקימתא של רב אשי

סכס, מי הוא התנא של הברייתא לפי רבה

איך אפשר לאוקמי	איך משמע כן בברייתא	מי התנא של הברייתא לפי מה שהבינה הגמ' בהו"א	
גם לפי ר' עקיבא שלא הפקיר רשותו (תוס')	דקתע' זור ברה"ר שפתחו לרשות היחיד פטור, והרי זה זור ברשותו	ר' ישמעאל	הרישא
גם לפי ר' ישמעאל דארווח ארווחי לרה"ר, דהוי בור ברה"ר	שזור ברשותו פטור, דוקא אם זה לאושין פטור, הא לא לאושין חייב	ר' עקיבא	הסיפא

קושיא נוספת על רב יוסף, מיתבי, שנינו בברייתא:

א. החופר בור ברה"י ופתחו לרשות הרבים, חייב, ב. החופר בור ברשות היחיד הסמוכה לרשות הרבים, פטור

בשלמא לרבה כולה ברייתא (הרישא והסיפא) ר' ישמעאל היא

אלא לרב יוסף, בשלמא רישא רבי ישמעאל, אלא סיפא מני, לא ר' ישמעאל ולא ר' עקיבא

אמר לך רב יוסף, הסיפא מיירי בחופר לאושין, ודברי הכל

שאלות סיכום:

על מי מקשה הגמ' _____ שמה הוא סובר _____
 מאיזה בבא הקושיא _____ מה המקרה _____ שמה הדין בזה _____
 מי המייד לפי התירוץ _____ ומדוע הוא פטור _____

סיכום הברייתא

מה הדין של	לפי רבה	לפי רב יוסף	
לפי איזה תנא יכולים להעמיד	לפי איזה תנא יכולים להעמיד	לפי איזה תנא יכולים להעמיד	
הרישא	ר' ישמעאל	ר' ישמעאל	זור ברשות הרבים חייב
הסיפא	ר' ישמעאל	לפי הבנת הגמ' בקושיא לא ר' ישמעאל ולא ר' עקיבא לפי התירוץ דברי הכל	זור ברשותו פטור

בבא קמא דף נ' ע"א - ע"ב

תנו רבנן, חפר ופתח ומסר לרבים, ונפל שם שור או חמור ומת, החופר פטור

לאיזה צורך מסרו לרבים (רש"י) _____

ואיך מסרו לרבים (שם) _____

אבל אם חפר ופתח ולא מסר לרבים, חייב בנזקיו, מה בא התנא להשמיענו בזה

(ב"ח ח"מ סימן ת"י ס"ק ג' בסוף דבריו) _____

וכן מנהגו של נחוניא חופר בורות שיחין ומערות, עבור מי חפר אותם (רש"י) _____

שהיה חופר ופותח, ומוסר לרבים, וכששמעו חכמים בדבר, אמרו "קיים זה הלכה זו"

מי קיים _____ ואיזה הלכה הוא קיים _____

מקשה הגמ', וכי רק הלכה זו קיים ותו לא קיים, מתרצת הגמ', **אלא אימא קיים אף הלכה זו.**

תנו רבנן, מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין

שנפלה לבור גדול של מים, באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא, כדי שיתפלל עליה שתעלה (ע"פ תורת חיים)

שעה ראשונה, אמר להם "שלום", שעה שניה, אמר להם "שלום", מה הכונה "שלום" (רש"י) _____

שעה שלישית, אמר להם "כבר עלתה"

מדוע שעה ראשונה ושניה אמר "שלום", ובשלישית אמר "עלתה" (רש"י) _____

אמרו לה (שאלו אותה), "מי העלך", אמרה להם, זכר של רחלים (א"ל) נזדמן לי, איזה איל (רש"י) _____

וזקן אחד מנהיגו, והוא העלני מן הבור, מי היה הזקן (רש"י) _____

מה נרמז בזה שנזדמן לה זכר של רחלים (פני יהושע) _____

אמרו לו לרבי חנינא, וכי נביא אתה שידעת שתעלה משם

אמר להם, לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי "דבר שאותו צדיק (נחוניא) מצטער בו לחפור בורות

ומערות לעולי רגלים, וכי יכשל בו זרעו", לפני מי אמר כן (שיטמ"ק) _____

איך ידע שלא תמות, הרי מת בנו בצמא (תוס') _____

מה תירצו השיטמ"ק ותורת חיים על קושית התוס' _____

אמר רבי אחא, אף על פי כן (שהיה מצטער לחפור בורות לצמאון עולי רגלים), מת בנו בצמא, שנאמר "וסביביו נשערה

מאד" מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו, למי הכונה (רש"י) _____

אפילו כחוט השערה, איך משמע כן בפסוק (רש"י) _____

ר' נחוניא אמר, לומדים שהקב"ה מדקדק עם צדיקים מהכא, שנאמר "אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל

סביביו", מה הפירוש "ונורא על כל סביביו" (רש"י) _____

עיין בתורת חיים פירוש נחמד מדוע הקב"ה מדקדק עם הצדיקים.

אמר ר' חנינא, כל האומר הקב"ה ותן הוא, שעל מה הוא מוותר (רש"י) _____

יותר חיינו, פרש (רש"י) _____ ומדוע יענש כך (שם) _____

וזה נלמד ממה שנאמר "הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט"

איך רואים זאת בפסוק _____

המשך בבא קמא דף נ' ע"א - ע"ב

הגמ' מבארת את מידת "אָרְךָ אָפִים", שהיא אחת מי"ג מדות הרחמים שבפסוק "וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֶל-לְרַחֵם וַחֲנוּן אָרְךָ אָפִים וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת", "אָרְךָ" פירושו, מאריך, שאינו משלם מיד אלא ממתין.

א"ר חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני (ויש אומרים) שר' שמואל בר נחמני אמר, **מאי דכתיב "אָרְךָ אָפִים"** לשון רבים, **ולא כתיב 'ארך אף'** לשון יחיד, אילו נאמר 'ארך אף' מה היה משמעו (רש"י).

מדוע היה לו לכתוב "ארך אף" ולא "ארך אפים" _____

אלא, "ארך אפים" בא לומר, שאינו ממתין רק מלהיפרע לרשעים

אלא **ארך אפים** (ממתין מלעשות שני רצונותיו) א. לשלם **לצדיקים** ב. מלהיפרע **לרשעים**

מה הוא ממתין מלשלם: **לצדיקים** (רש"י) _____ **לרשעים** (רש"י) _____

מה שמאריך אף לרשעים, מתי הוא לטובתם (תוס') _____

ומתי הוא לרעתם (שם) _____

ומה היא הרעה (שיטמ"ק בשם הר"ר ישעיה) _____

ביאור דברי ר' חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני

	האם זה לשון יחיד או לשון רבים	פרש "אף" / "אפים"	למי הוא מאריך לרשעים/לצדיקים	את מה הוא מאריך
ארך אף	לשון יחיד	רצון מלהיפרע לרשעים	לרשעים	חזק
ארך אפים	לשון רבים	שני רצונות אחת מלשלם שכר ואחת מלהיפרע לרשעים	לצדיקים	להיטיב להם
			לרשעים	חזק

ת"ר, לא יסקל אדם מרשותו לרשות הרבים, פרש "יסקל" (רש"י) _____

מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים

ומצאו חסיד אחד, אמר לו, "ריקה, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך, לרשות שלך"

לגלג עליו אותו אדם, מדוע (רש"י) _____

לימים, נצרך למכור שדהו, והיה מהלך באותו רה"ר, ונכשל באותן אבנים שסיקל מרשותו

אמר אותו אדם, יפה אמר לי אותו חסיד, "מפני מה אתה מסקל מרשות שאינה שלך, לרשות שלך".

סיכום דברי החסיד לבעל השדה

	לאיזה רשות הכונה	מדוע קראו כך
רשות שאינה שלך	רשות	שלא אתה עתיד לנאכרה (רש"י)
רשות שלך	רשות הרבים	שרשות הרבים כל ימיו הוא של (שם)

בבא קמא דף נ' ע"ב

מתנ"י החופר בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור, בעל הבור חייב

אחד החופר בור, שיח, ומערה, חריצין, ונעיצין, חייב, פרש על פי רש"י את כל סוגי הבורות:

בור _____ שיח _____
מערה _____ חריצין _____
נעיצין _____
אם כן, שְׁמָה _____

למה נאמר "בור" ("וְכִי יִפְתָּח אִישׁ בּוֹר אֹךְ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר"), ללמדנו, מה בור - כמו שבור האמור בתורה, מיירי שיש בו כדי להמית, היינו שהוא עמוק עשרה טפחים, מנא לן (רש"י).

אף כל סוג חפירה, אינו חייב אם מת שם שור או חמור, אלא כשיש בו כדי להמית, דהיינו עשרה טפחים

אבל אם היו פחותין מעשרה טפחים, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור, ואם הוזק בו חייב

סיכום דיני בור שבמשנתנו

מה הדין אם מת בו	מה הדין אם הוזק בו	
בור ט'	פסול	ח"י
בור י'	ח"י	

הקדמה להבנת מחלוקת רב ושמואל: בור יכול להזיק ע"י שני אופנים, א. על ידי הבלא ב. על ידי חבטה.

"הבלא" היינו אויר מחניק-חם שבתוך הבור, "חבטה" היינו מה שהנופל ניזוק מהמכה שקיבל מקרקע הבור.

ונחלקו רב ושמואל, בבור ברשות הרבים שאין הבור שלו, אלא שהתורה חייבתו עבור עשיית הבור, האם

מחייבים אותו רק על הבלא כיון שנעשה על ידו, או גם על החבטה אע"פ שניזוק מקרקע עולם.

גמ' אמר רב, בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו

ולכן מה הדין כשנפל שור לתוך בור, וניזוק מההבל שבתוך הבור _____

ומה הדין אם ניזוק ע"י שקבל מכה מקרקעית הבור (בבור שאין בו הבל) _____

מזה שרב אמר שאינו חייב משום חבטה, אלמא קסבר חבטה, קרקע עולם הוא דמזקא ליה, וכיון שאינו שלו אין לחייבו

"קרקע עולם הוא דמזקא ליה" מדוע זו סיבה לפוטרו (רש"י) _____

ומדוע חייב משום הבל אע"פ שאין ההבל שלו (רש"י) _____

הערה: לרב הסובר שכורה בור אינו חייב משום חבטה, כיון שהקרקע החובטת הייתה שם מעולם ולא הוא עשהו, א"כ מדוע

פותח בור חייב בנזקיו, הרי ההבל היה בו קודם שפתח. עיין חזון איש חו"מ סימן ב' ס"ק י"ד שמבאר מדוע.

ושמואל אמר, בור שחייבה עליו תורה, להבלו וכל שכן לחבטו, לפי דבריו על מה יותר מסתבר לחייב על הבל או

חבטה _____ מדוע (רש"י) _____

וא"ת דוקא לחבטו אמרה תורה ולא להבלו, מה הצד לומר כן (רש"י) _____

אין לומר כן, שהרי התורה העידה על הבור שחייב, ואפילו בבור שאין בו חבטה, כגון שמלא ספוגין של צמר

מניין שהתורה חייבה על בור מלא ספוגין של צמר (רש"י) _____

ואיך רואים מזה שבור חייב משום הבל (רש"י) _____

סכס, מה יותר סיבה לחייב בור ברשות הרבים, משום הבל או משום חבטה

לפי רב _____ לפי שמואל _____

המשך בבא קמא דף נ' ע"ב

שואלת הגמ', **מאי בינייהו**, בין רב הסובר שבור חייב משום

לבין שמואל שסובר שבור חייב גם משום

רש"י ד"ה מאי בינייהו כתב, וז"ל "ואפילו נבקעת כריסו או נשברה מפרקתו מחייב נמי רב, דאיכא למימר הבלא

נמי קטלתיה וכו', מה היה קשה לרש"י ; _____

באר הוא מתרץ (תוס' ר"פ)

משיבה הגמ', **איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר**, באר מה הוא עשה (רש"י)

ואיך השור ניזוק (שם)

לרב אגובה לא מיחייב, מדוע (שם)

לשמואל אגובה נמי מיחייב, מדוע

מה הדין אם נחבט בגובה עצמה אפילו לרב (תוס' ד"ה לשמואל)

מְדוּעַ (שם)

סיכום ההבדלים אם החיוב של בור ברשות הרבים הוא משום הבלא או משום חבטה

	מה הנפקא מינה	מה הדין אם החיוב הוא משום חבטה	מה הדין אם החיוב הוא משום הבלא	מדוע אין לחייבו משום הבל
שהובא בגמ'	ע"ד ג'זה דרשות הר"ז	ח"י	פסור	שאין הלכא
נפקא מינה א' בתוס'	שנפל לתוך הזור דרך אחוריו			שלל נצוק מההל
נפקא מינה ב' בתוס'	שהזור רחבה יותר על עומקה			שאין הלכא

מבארת הגמ', **מאי טעמא דרב** - מנין הוא לומד שהחופר בור חייב רק משום הבלא

דאמר קרא "וּנְפִל", משמע שאינו חייב **עד שיפול דרך נפילה,** באיזה אופן הוי דרך נפילה (רש"י)

מדוע זה נקרא דרך נפילה (רש"י לקמן נג. ד"ה דרך נפילה)

איך משמע מזה שחייב משום הבלא

(ולשמואל) [ושמואל] סובר "וְנִפְלָא" כל דהו משמע, מה הכונה "כל דהו" (שיטמ"ק בשם הרא"ה)

איך משמע מזה שהחיוב הוא גם משום חבטה

סיכום מחלוקת רב ושמואל בחיוב בור ברשות הרבים

מה המשמעות של "ונפל"	לפי זה באיזה אופן מיירי שנפל לבור	א"כ האם חייב משום הבלא	והאם חייב משום חבטה
דירק נפילה	אל פניו	כן	לא
כל דהו משמע	בין אל פניו ובין לאחוריו	כן	כן

המשך בבא קמא דף נ' ע"ב

הגמ' מקשה על רב, **תנן** במשנתנו, **אם כן, שְׁמָה** _____

למה נאמר "בור", ללמדנו, **מה בור, שיש בו כדי להמית,** דהיינו **עשרה טפחים, אף כל** סוג חפירה **שיש בו כדי להמית,** דהיינו **עשרה טפחים** חייב אם מת שם שור או חמור

ממה ששנה התנא "אף כל", משמע שבא לרבות בור נוסף על אלו השנויים במשנתנו

בשלמא לשמואל אפשר לומר ש"אף כל" בא **לאתויי גובה** _____

אלא לרב "אף כל" לאתויי מאי, מדוע לפי רב אין לומר שבא לרבות גובה _____

מתרצת הגמ', שלפי רב "אף כל" בא **לאתויי חריצין ונעיצין** _____

מקשה הגמ', **חריצין ונעיצין בהדיא קתני להו,** וא"כ איך אפשר לומר ש"אף כל" בא לרבות חריצין ונעיצין _____

מתרצת הגמ', **תני והדר מפרש, את מה תני** (רש"י) _____

ומה הכונה **"והדר מפרש"** (רש"י) _____

הערה: עיין פנ"י שמבאר ש"והדר מפרש" היינו שהתנא מפרש מהיכן לומדים שיעור עשרה.

סיכום מה בא "אף כל" לרבות

מה זה בא לרבות	האם "אף כל" בא לרבות דין המוזכר במשנתנו	
חריצין ונעיצין וכו'	כן	לפי רב
דלגלג לאזה	לא	לפי שמואל

והני כולהו דקתני למה לי, "כולהו" לאלו הכונה _____

צריכא, הוצרך התנא לכתוב את כולם, משום **דאי תנא** רק **בור, הוה אמינא** דוקא **בור עשרה טפחים הוא דאית ביה הבלא** למיתה, **משום דקטין וכריכא, פרש:** "קטין" (רש"י) _____ "כריכא" (שם) _____

אבל שיח דאריך (אורך הבור יותר מרחבו), **אימא בעשרה לית ביה הבלא,** ולכן מה הדין אם מת שם שור _____

ואי תנא שיח, הוה אמינא רק **שיח עשרה הוא דאית ביה הבלא** אע"פ שהוא ארוך, **משום דקטין** (שרחבו צר) _____

אבל מערה דמרבא (מרובעת ואין הרוחב פחות מהאורך), **אימא בעשרה לית בה הבלא** למיתה, ולכן צריך לשנות גם מערה _____

ואי תני מערה, הוה אמינא רק **מערה בעשרה הוא דאית בה הבלא, משום דמטללא** (מקורה) _____

אבל חריצין דלא מטללי והן גם רחבין, **אימא בעשרה לית בהו הבלא** _____

ואי תנא חריצין, הוה אמינא רק **חריצין עשרה הוא דאית בהו הבלא** _____

משום דלית בהו רויחא מלעיל טפי מתתאי, פרש _____

אבל נעיצין דרויחי מלעיל טפי מתתאי, אימא בעשרה לית בהו הבלא _____

קמ"ל, מי משמיע לנו _____ **ומה הוא משמיע לנו** _____

לפי שמואל שמחייב משום חבטה, למה הוצרך התנא למיתני כל אלו, הרי אפילו אם אין בהם הבל הרי חייב משום חבטה (רשב"א) _____

סכס, מה הצד לומר שסוגי החפירות דלהלן, אין בהם הבל למיתה אע"פ שעמקם י' טפחים: _____

שיח _____ מערה _____

חריצין _____ נעיצין _____

בס"ד

בבא קמא דף נ' ע"ב - נ"א ע"א

תנן במשנתנו, היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור, ואם הוזק בו, חייב

מקשה הגמ', "נפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור", מאי טעמא שהוא פטור

לאו משום דלית ביה חבטה למיתה, אע"פ שיש ביה הבלא, ולכן על מי קשה (רש"י)

שמה צריך להיות הדין לפי דבריהם בבור פחות מעשרה

מדוע

מתרצת הגמ', לא, מה לא

אלא הטעם שפטור, הוא משום דלית ביה הבלא וכל שכן שחבטה אין בו

סכס, בור פחות מ" טפחים, האם יש בו: הבל חבטה (רש"י)

מקשה הגמ', אי הכי שבפחות מ" אין בו הבל, אם הוזק בו חייב, אמאי חייב, הא לית ביה הבלא

לפי הבנת המקשן, כשהגמ' אמרה "משום דלית ביה הבלא" האם הכונה שאין בו הבל למיתה, או שאין בו הבל

כלל (תוס' בדף נ"א. ד"ה אמרי) ולכן על מי קשה

שמה צריך להיות הדין לפי דבריו

מדוע לפי שמואל אינו קשה

מתרצת הגמ', אמרי, אין הבלא למיתה ויש הבלא לנזקין

סכס, בור פחות מעשרה, האם יש בו הבל למיתה

והאם יש בו הבל לנזקין, לפי הבנת המקשן (תוס')

לפי התירוץ

סיכום שקו"ט של הגמ' בבור פחות מ" טפחים האם יש בו הבל או לא

האם יש חבטה למיתה בבור פחות מעשרה	האם יש הבל בבור פחות מעשרה	על מי הקושיא	באר הקושיא / התירוץ
לא	כן	זר שחבט	אמאי פטור הרי יש לו הבל
לא [רש"י]	לא	*****	שאין לו הבל ולכן הוא פטור
לא	לא	זר	אם אין הבל אמאי חייב על נזקין
לא	יש הבל לנזקין	*****	זר ט' אע"פ שיש לו הבל למיתה, מ"מ יש לו הבל לנזקין

המשך בבא קמא דף נ' ע"ב - נ"א ע"א

ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי, שחטיה מריה מיד לאחר שנפל

פרש "אריתא" (רש"י) _____ "דדלאי" (שם) _____

איך היא נקראת בלשון המשנה (רש"י) _____ ומדוע נקראת כך (שם) _____

כמה טפחים יש באמה _____

טריפה רב נחמן (רב נחמן פסק שהשור טריפה), מאיזה סיבה נעשה טריפה (רש"י) _____

האם הוא טריפה גם כשאין ניכר בו המכה (שם) _____

באלו אופנים כשר, אע"פ שנפל מן הגג (שם) א. _____ ב. _____

אמר רב נחמן, אי שקיל מריה דהאי תורא, קבא דקמחא עבור הוצאות הדרך, **ואזל תנא בי מדרשא** לברר מה דין של

השור, היו מורים לו, שאם שהתה מעת לעת כשירה, ואז לא היה אפסדיה לתורא דשורה כמה קבי

שמה היה הבעלים עושים כדי שלא יפסידו את השור (רש"י) _____

אלמא קסבר רב נחמן, יש חבטה בפחות מעשרה, האם הכונה חבטה לנזקין או גם למיתה (רשב"א) _____

איך מוכח כן בדבריו (שם) _____

איתיביה רבא לרב נחמן, שנינו במשנתנו, **היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור**

מאי טעמא שהוא פטור, **לאו משום דלית ביה חבטה** למיתה

ולכן מה היה לרב נחמן לפסוק _____

אמר לו רב נחמן, **לא** - שאין הפטור משום דלית ביה חבטה, אלא **משום דלית ביה הבלא** למיתה

לפי דבריו, האם יש חבטה למיתה בבור פחות מעשרה (רש"י) _____

א"כ מדוע פטור אם מת שם שור (שם) _____

הקשה לו רבא, **אי הכי, שְׁמָה** _____

א"כ, מה ששנינו במשנתנו "ואם **הוזק בו חייב**", מדוע חייב, **הא לית ביה הבלא**

אמר ליה רב נחמן, **אין הבל למיתה ויש הבל לנזקין**, ולכן פטור אם מת שם שור, וחייב אם הוזק

סכס, לפי הבנת הגמ' עתה בדעת רב נחמן, האם יש חבטה למיתה בבור פחות מעשרה _____

א"כ מדוע פטור אם מת שם שור _____

ומדוע חייב אם הוזק _____

איתיביה ממשנה במסכת סנהדרין, **בית הסקילה היה גבוה שתי קומות** של אדם

ותני (בביריתא) **עלה** (על המשנה), **וקומה שלו** (של הנסקל) **הרי כאן** נפילה של **שלוש** קומות אדם, נמצא ראשו נחבט

מנפילה של גובה שלש קומות

ואי סלקא דעתך יש חבטה למיתה בפחות מי' טפחים, למה לי כולי האי

באר את הקושיא _____

הערה: עיין שיטמ"ק שהקשה, למה הוצרך להביא "ותני עלה", הרי מהמשנה בסנהדרין לבד אפשר להקשות "למה לי כולי האי".

תירוץ הקושיא, **ולטעמיה** (ולשיטתך), שמה הוא סובר _____

נעביד עשרה טפחים בלבד, מדוע (רש"י) _____

אלא הטעם שהיה גבוה שתי קומות, הוא **כרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא, אמר קרא "וְאֶהְיֶה לְרֹעֶךָ**

כְּמוֹךְ" ברור לו מיתה יפה, מה הכונה "מיתה יפה" (רש"י) _____

סכס, מדוע בית הסקילה גבוה שתי קומות :

לפי הבנת הגמ' בקושיא _____

לפי התירוץ _____

מקשה הגמ', **אי הכי, נגבה טפי**, יותר ממה _____ מדוע _____

מתרצת הגמ', **משום דמינוול**, פרש (רש"י) _____

סכס, כמה גובה של בית הסקילה _____

מדוע לא פחות _____

ומדוע לא יותר _____

המשך בבא קמא דף נ' ע"ב - נ"א ע"א

איתיביה, נאמר במצות מעקה "כִּי תִבְנֶה בֵּית חֹדֶשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִגְגָּךְ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנּוֹפֵל מִמֶּנּוּ"

מהמילה "מִמֶּנּוּ" לומדים שהחייב לעשות מעקה, הוא רק אם יכול ליפול ממנו למקם אחר

"ממנו" מהיכן (רש"י) _____ להיכן הוא יכול ליפול (שם)

ולא במקרה שאפשר ליפול ממקם אחר **(בתוכו) [לתוכו]**, מה הכונה "לתוכו" (שם) _____

מהיכן הוא יכול ליפול לתוכו (שם) _____

מבאר הברייתא **כיצד, היתה רה"ר גבוה ממנו** (מגג הבית) **עשרה טפחים, וְנָפַל** (ויכול ליפול) **מתוכה לתוכו**

פרש: "ונפל מתוכה" (רש"י) _____ "לתוכו" (שם) _____

פטור, ממה הוא פטור (רש"י) _____

אבל אם היתה רה"ר **עמוקה ממנו** (מגג הבית) **עשרה טפחים, וְנָפַל מתוכו לתוכה, חייב** לעשות מעקה,

פרש: "ונפל מתוכו" (רש"י) _____ "לתוכה" (שם) _____

סכם, האם חייב לעשות מעקה:

אם ביתו גבוה מרה"ר, ואפשר ליפול מגגו לרה"ר _____

אם רה"ר גבוה מביתו, ואפשר ליפול מרה"ר על גגו _____

ואי סלקא דעתך יש חבטה למיתה בפחות מי' טפחים, למה לי בית גבוה **עשרה** טפחים כדי להתחייב במעקה

סיכום הקושיא:

האם בית פחות מעשרה חייב במעקה, לפי מה ששנינו בברייתא (רש"י) _____

ומה צריך להיות הדין לפי רב נחמן _____ מדוע _____

אמר ליה, אפשר לומר שיש חבטה למיתה גם בפחות מעשרה, ומה שבית פחות מי' אינו חייב במעקה הוא משום, **דשאני**

בית דכל פחות מעשרה לאו בית הוא, והתורה לא חייבה במעקה אלא בית

סכם, מדוע בית פחות מעשרה אינו חייב במעקה, לפי הבנת הגמ' בקושיא _____

לפי התירוץ _____

אי הכי, שְׁמָה (רש"י) _____

השתא נמי דהוי מאבראי עשרה, דל מיניה תקרה ומעזיבה, מגואי לא הוי עשרה

פרש: "מאבראי" _____ "דל מיניה" _____

"תקרה ומעזיבה" _____ "מגואי לא הוי עשרה" _____

שמה צריך להיות הדין אם מגואי לא הוי עשרה _____

מדוע (רש"י) _____

אמר ליה, משכחת לה דהוי גבוה עשרה טפחים מבפנים, **כגון דחק מגואי**, פרש _____

כמה חפר בקרקעיתו מבפנים (רש"י) _____

אי הכי שבית עשרה ששנינו בברייתא הוא באופן שחפר מבפנים

אם כן **כי לא הוי נמי מאבראי עשרה, משכחת לה דהוי מגואי עשרה, כגון דחק בה טפי**

ולכן האם שייך שיהא חייב במעקה גם בבית פחות מי' טפחים מבחוץ _____

וא"כ האם אפשר לומר שהטעם שפחות מעשרה אינו חייב, הוא משום דלא הוי בית _____

אלא צריך לומר שמה הטעם שדוקא בית גבוה עשרה חייב במעקה _____

וא"כ קשה מדוע טרפיה רב נחמן להווא תורא דנפל לאריתא דדלאי, הרי אין חבטה למיתה בפחות מעשרה.

סכם, מדוע בית פחות מעשרה אינו חייב במעקה:

לפי הבנת הגמ' בקושיא ("ואי סלקא דעתך יש חבטה בפחות מי', למה לי עשרה") _____

לפי התירוץ "שאני בית וכו'" _____

לפי מסקנת הגמ' _____

המשך בבא קמא דף נ' ע"ב - נ"א ע"א

סיכום הקושיות על רב נחמן והתירוצים

באר הקושיא	באר התירוץ
איתיביה רבא לרב נחמן "היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור"	הרי הטעם שזור פחות מעשרה פאור, הוא משום דאין חזקה לאיתיה בפחות מעשרה
איתיביה "בית הסקילה היה גבוה שתי קומות"	אין יש חזקה בפחות מעשרה לאיתיה מפוע צריכינ לעלות בית הסקילה גבוה שתי קומות
איתיביה "כי יפל הנופל ממנו"	התירוץ לפי ההוה אמינא שחילז מעיקה דוקא אין הוא נופל מזית ופחות מעשרה לא הוי בית

למסקנת הגמ':

האם אפשר לומר שהטעם שבית פחות מ' אינו חייב במעקה, הוא משום "דפחות מעשרה לאו בית הוא" _____

אלא מהו הטעם שצריך עשרה להתחייב במעקה _____

וא"כ האם אפשר לומר שהטעם שר"י טרפיה להוהא תורא, הוא משום שיש חבטה למיתה בפחות מ' _____

אלא היינו טעמא דרב נחמן שהטריף את השור

הוא **סבר, מכריסא דתורא לארעא כמה הוי** לכל הפחות **ארבעה** טפחים, **אריטא דדלאי כמה הוי**, שיתא טפחים,

הא ביחד יש **עשרה** טפחים, **אישתכח דכי קא מחבט** השור בקרקעית אמת המים, **מעשרה הוא דקא מחבט**

סכס, אמאי טרפיה רב נחמן להוהא תורא דנפל לאריטא דדלאי, לפי ההוה אמינא _____

לפי מסקנת הגמ' בדברי רב נחמן, האם יש חבטה למיתה בפחות מעשרה _____

א"כ מדוע טרפיה להוהא תורא דנפל לאריטא דדלאי _____

מקשה הגמ', **אלא מתני' דקתני "מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים אף כל שיש בו כדי להמית י' טפחים"**

הרי **בשיתא נמי סגיא**, שמה צריך להיות גם בבור עמוק שש טפחים _____

מדוע _____

האם קושית הגמ' היא גם למ"ד שבור חייב משום הבלא (רשב"א) _____

מדוע (שם) _____

מתרצת הגמ', **אמרי, מתני'** ששנינו שבור פחות מעשרה טפחים שנפל לתוכו שור ומת, פטור, מיירי **דאיגנדר לבור**

פרש "דאיגנדר לבור" (רש"י) _____

לפי פשוט דברי הגמ', מה הדין אם שור נפל דרך הליכתו לבור פחות מעשרה ומת _____

אבל הרשב"א סובר, שאם נפל לבור פחות מעשרה, אע"פ שנפל דרך הליכתו פטור

איך הוא מפרש "מתני' דאיגנדר לבור" (שם) _____

באר ראיותיו (רשות):

א. _____

ב. _____

ג. _____

בבא קמא דף נ"א ע"א

מתנ"י בור של שני שותפין, עבר עליו הראשון ולא כסהו, והשני ולא כסהו, השני חייב

ומה הדין של הראשון (רש"י) _____

באיזה מקרה רק השני חייב (שם) _____

גמ' אמרי - שאלו בני הישיבה, בור של שני שותפין היכי משכחת לה

הניחא אי סבירא לן כרבי עקיבא דאמר, בור ברשותו (הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו), חייב

אכן משכחת לה בור של שני שותפין, בחצר של שניהם ובור של שניהם, והפקירו רשותו ולא הפקירו בורו

אלא אי סבירא לן בור ברשותו פטור, היכי משכחת לה בור דחייב עליה, הרי זה רק בבור ברשות הרבים

וברשות הרבים, בור של שני שותפין היכי משכחת לה

אי דשוו שליח תרוייהו, ואמרי ליה "זיל כרי לן בור ברשות הרבים" ואזל כרה להו

הרי אין שליח לדבר עבירה, ולכן של מי הבור (רש"י) _____

מהי הסברה לומר "אין שליח לדבר עבירה" (שם) _____

ואי נאמר דמשכחת לה דכרה האי חמשה והאי חמשה, הרי נסתלקו להו מעשה ראשון, ולכן של מי הבור _____

הניחא לרבי, שמה הוא סובר (רש"י) _____

ולנזקין, מה הפירוש "ולנזקין" _____ משכחת לה, מה מצאנו (רש"י) _____

אלא לרבי, ולמיתה (ששור נפל לבור ומת שם), ולרבנן, בין למיתה בין לנזקין

שמי חייב לפי דבריהם _____

היכי משכחת לה ששניהם חייבים

סכס, מדוע לא שייך בור של שני שותפים ברשות הרבים ששניהם חייבים :

במקרה ששניהם מינו שליח לחפור להם בור _____

במקרה שאחד חפר חמשה טפחים והשני חפר עוד חמשה טפחים, למיתה ולנזקין לפי רבנן _____

משיבה הגמ', אמר רבי יוחנן, כגון שעקרו שניהן חוליא בבת אחת והשלימו לעשרה

באר מה עשה אחד מהם ומה עשו ביחד (רש"י) _____

שמי חייב במקרה זה לרבי ולרבנן, בין במיתה ובין בנזקין (רש"י) _____

מדוע (שם ונמוק"י) _____

סיכום שקו"ט לבאר בור של שני שותפין היכי משכחת לה

באיזה אופן במקרה שלא שייך, כתוב מדוע	האם יש אופן של בור של שני שותפין		
חצר של שניהם וזר של שניהם, והפקיהו רשות ולא הפקיהו זרן	ק	למ"ד בור ברשותו חייב (רבי עקיבא)	
אין שליח לדבר עזירה	לא	דשוו שליח תרוייהו	
דברה האי חמשה והאי חמשה	ק	לרבי לנזקין	דכרה האי חמשה והאי חמשה
שרק אחוהן חייב	לא	לרבי למיתה ולרבנן בין למיתה בין לנזקין	
שפקיהו שניה חוליא דבת אחת והשלימא לעשרה	ק	דברי ר' יוחנן	

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א

הגמ' מבררת את דברי רבי ורבנן המובאים לעיל, מאי רבי ומאי רבנן

דתניא, אחד החופר בור תשעה טפחים ובא אחר וחפר עוד טפח והשלימה לעשרה, האחרון חייב, זוהי דעת חכמים

על מה האחרון חייב (רש"י לעיל דף י').

רבי אומר, אחר אחרון למיתה, פרש

ואחר שניהם לנזקין, פרש

שואלת הגמ', מאי טעמא דרבנן שהראשון פטור גם מנזקין

משיבה הגמ', דאמר קרא "כי יפתח" "וכי יכרה" ("וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור")

אם על פתיחה (שפתח בור קיים), חייב, על כרייה (שהוא חפר בור) לא כל שכן שהוא חייב

ולכן מה לא היה צריך לכתוב

אלא לכך נאמר "כי יכרה" להביא כורה אחר כורה, פרש

שסילק מעשה ראשון, ולכן מי נחשב שעשה את כל הבור

ורבי אמר לך, שהפסוק אינו מיותר לדרוש שהאחרון חייב, שהרי הנהו "וכי יפתח" "כי יכרה"

מיצרך צריכי (לומר, בכורה - שמועיל כיסוי לפוטרו, ובפוחת - שצריך כיסוי), כדאמרין לעיל דף נ' ע"א, ולכן אין יתור

שואלת הגמ', ורבנן נמי מיצרך צריכי, א"כ איזה שאלה חוזרת

אלא היינו טעמא דרבנן שהאחרון חייב

אמר קרא "כי יכרה איש בור", איש אחד חייב ולא שנים, מאיזו מילה לומדים זאת

האם זה בא לפטור את הראשון או את השני (רש"י)

והאם בא לפוטרו ממיתה או מנזקין (שם)

מדוע אין צריך מיעוט לפוטרו ממיתה (שם)

ורבי שאינו דורש כך, אמר לך, ההוא, למה הכוונה

מיבעי ליה ללמד "כי יכרה איש בור" ולא כי יכרה שור בור, שמה הדין אם שור חפר בור, והבור הזיק

ורבנן אמרי לך, תרי "איש בור" כתיבי, ולכן כמה דברים אפשר ללמוד

מה הם

ורבי אמר לך, איידי דכתב האי, כתב נמי האי, לפי דבריו האם ה"איש בור" השני נכתב לדרשה

א"כ מדוע כתבתו התורה

סיכום מחלוקת רבי ורבנן בדרשת הפסוקים

מדוע נכתב "או כי יכרה איש בור"	מדוע נכתב "וכי יפתח איש בור"	
אידי דכתב האי כתב האי	ללמדן איש זור לא שור זור	לפי רבי
ללמדן איש אחד לא שנים		לפי רבנן

סיכום דין החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה

מדוע / מנא לן	מי חייב אם הוזקה	מדוע	מי חייב אם מתה	
לפי רבי לשניהם על זור לנזקין [אין יתור לומר שרק אחד חייב]	לשניהם	רק הוא על זור לנזקין	אחרון	לפי רבי
לפי ההוה אמינא מהיתור של "כי יכרה"	אחרון			לפי רבנן
לפי המסקנא "כי יכרה איש בור" איש אחד לא שנים				

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א

שואלת הגמ', לרבנן שלומדים מ"איש", אחד ולא שנים, שרק האחרון חייב

וממאי דלחיובי בתרא בא הכתוב, **דלמא לחיובי קמא**

משיבה הגמ', **לא סלקא דעתך** לומר כן, משום **דאמר קרא "וְהִמָּת יִהְיֶה לוֹ"**, משמע שהפסוק מיירי בהוא דקא עביד מיתה, מי הוא

מקשה הגמ', **והאי "וְהִמָּת יִהְיֶה לוֹ" מבעי ליה לכדרבא**, וא"כ הפסוק אינו מיותר לומר שהאחרון חייב

דאמר רבא, שור פסולי המוקדשין שנפל לבור, פטור, שנאמר "וְהִמָּת יִהְיֶה לוֹ", שבור חייב רק **במי שהמת שלו** והאם הוא יכול להנות משור פסוה"מ שמת

מנין (רש"י)

מתרצת הגמ', **אמרי, ולא ממילא שמעת מינה דבהוא דעבד מיתה עסקינן**

מה עיקר הדין שלומדים מ"וְהִמָּת יִהְיֶה לוֹ"

ומה לומדים ממילא

סכס, החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה והשור ניזוק

לפי רבנן האם שניהם חייבים בהזיקו, או רק אחד מהם

מנא לן

איזה מהם חייב מנא לן

ביאור דין שור פסולי המוקדשין שנפל לבור ע"פ רש"י:

אלו פסולי המוקדשין הם "שור רעהו" (ממון בעלים)

א.

ב.

מה הדין אם נגחו שור מדוע

א"כ מה היה צריך להיות הדין אם נפלו לבור

ולפי האמת מה הדין

מנא לן

באר איך לומדים דין זה מהפסוק

הדברים שמותרים לעשות עם פסולי המוקדשין, נלמד מ"רַק בְּכָל אֹתוֹת וּבְכָל תַּזְבֻּחַ וְאֶכְלֶתָּ בִּשָּׂר וְגוֹי", דהיינו שמותר רק לשחוט ולאכול אותם, אבל לא להנות מהגיזה וּמִקְחָלָב או להאכילו לכלבים

מהיכן נלמד שאסור להנות: מהגיזה מהחלב או להאכילו לכלבים

מדוע נקט רבא שור פסוה"מ ולא נקט שור קדשים תמים

דיני שור ובור שהזיקו קדשים או לפסולי המוקדשין

		מה הדין	מנא לן / מדוע
שור שהזיק	קדשים תמים	פטר	"שור רעהו" ולא הקדש
	פסוה"מ שנפדה	ח"כ	כיון שנפדה ה' שור רעהו
בור שהזיק	קדשים תמים	פטר	"שור רעהו" (רש"י דף ו.)
	פסוה"מ שנפדה	פטר	"והמת יתה לך"

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א

בכדי להקל למלאות את הטבלה, הובא לפניך השקלא וטריא של הגמ' בדברי רבי ורבנן:

מאי טעמא דרבנן
 דאמר קרא "כי יפתח וכי יכרה" אם על פתיחה חייב על כרייה לא כל שכן, אלא להביא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון
 ורבי אמר לך, הנהו מיצרך צריכי כדאמרין
 ורבנן נמי מיצרך צריכי
 אלא היינו טעמא דרבנן, אמר קרא "כי יכרה איש בור" אחד ולא שנים
 ורבי, ההוא מיבעי ליה "כי יכרה איש בור" ולא שור בור
 ורבנן, תרי "איש בור" כתיבי
 ורבי, אידי דכתב האי כתב האי
 וממאי דלחיובי בתרא דלמא לחיובי קמא
 לא סלקא דעתך, דאמר קרא "והמת יהיה לו" ההוא דקא עביד מיתה
 והאי "והמת יהיה לו" מבעי ליה לכדרבא, דאמר רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר "והמת יהיה לו" במי שהמת שלו
 אמרי, ולא ממילא שמעת מינה דבההוא דעבד מיתה עסקינן

סיכום שקו"ט בדברי רבי ורבנן

באר את השאלה	באר את התשובה	
מאי טעמא דרבנן	מה הטעם שרצו סוגרים שהאחרון ח"י	דאמר קרא "וכי יפתח כי יכרה" אם לא פתיחה ח"י לא כרייה לא כל שכן, מהיתור של "כי יכרה" למדין שהאחרון ח"י
ורבי	מה למד רבי מהיתור של "כי יכרה"	הנהו מיצרך צריכי כדאמרין א. שאפילו אם רק פתח ח"י כסא. 2. שהחופר זור די לא זכסו, דהיינו שאם כיסהו ונפל של שור או חמור ומת פטור
ורבנן	הרי גם לרצונו צריך הפסוק לדרשות אלו וא"כ איך למדו מ"כ יכרה" שהאחרון ח"י	הלמ' חוצרת מהדרשה "וכי יפתח כי יכרה" ואומרת שחכמים למדו כן מ"כ יכרה איש זור "איש" אחד ולא שנים
ורבי	מה הוא למד מ"איש"	ההוא מיבעי ליה "כי יכרה איש זור" "איש" זור ולא שור זור
ורבנן	כיון שהם למדין מ"איש" אחד ולא שנים, מהיכן למדין "איש זור ולא שור זור"	תרי "איש זור" כתיבי ("וכי יפתח איש זור או כי יכרה איש זור")
ורבי	מה הוא למד מ"איש" השני	זה לא נכתב לדרשה, אלא אידי דכתב האי כתב האי
וממאי דלחיובי בתרא דלמא לחיובי קמא	מהיכן למדו שאחרון ח"י אולי "איש" בא למר שהראשון ח"י	דאמר קרא "והמת יהיה לו" ההוא דקא עביד מיתה
והאי "והמת יהיה לו" מבעי ליה לכדרבא, וכו'	איך אפשר ללמוד מ"והמת יהיה לו" הרי זה נצרך למדו את הדין שאמר רבא	אמרי, ולא ממילא שמעת מינה דבההוא דעבד מיתה עסקינן

בבא קמא דף נ"א ע"א - ע"ב

תנו רבנן, אחד החופר בור עשרה טפחים ובא אחר והשלימה לכ' טפחים ובא אחר והשלימה לשלשים טפחים, כולן חייבין, מדוע הוצרך למיתני דאתי נמי שלישי והשלימה לשלושים, היה די למיתני החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לעשרים, שניהם חייבין (תורת חיים)

ביאור דבריו, שהיה מקום לומר שרק הראשון והאחרון חייבים:

מה הטעם לומר שהראשון חייב (שם)
ומה הטעם לומר שאחרון חייב (שם)

ורמינהו, אחד החופר בור עשרה ובא אחר וסייד וכייד ונעשה הבור צר יותר, האחרון חייב והראשון פטור

מה הוסיף האחרון בבור על ידי שעשה שיהיה יותר צר (רש"י)
פרש: "סייד" "כייד" (רש"י)

סיכום הסתירה, החופר בור למיתה ובא השני והוסיף בו:

מי חייב לפי ברייתא א' _____ ומי חייב לפי ברייתא ב' _____

אומרת הגמ' על סתירת הברייתות, לימא (האם נאמר) שהברייתות חולקות, הא דקתני כולם חייבין, רבי היא

איך רואים כן בדברי רבי (רש"י)

הא דקתני שרק האחרון חייב, רבנן היא

איך רואים כן בדברי רבנן (רש"י)

מדוע סברה הגמ' שהברייתא שאומרת "אחרון חייב" היא כדעת רבנן, הרי רבנן לומדים מ"והמת יהיה לו", שרק מי שעשה את הבור למיתה חייב, והרי הראשון הוא זה שעשה את הבור למיתה, והשני רק הוסיף (תורת חיים)

אמר רב זביד אפשר לומר שהברייתות אינם חולקות, הא והא רבנן היא, אם נאמר כן, איזו ברייתא מובנת

והברייתא הראשונה שאומרת "כולם חייבים" הוא משום

שעד כאן לא קאמרי רבנן אחרון חייב, אלא היכא דלא עבד קמא שיעור מיתה, והשני עשהו לבור שיכול להמית

מנא לן שבזה האחרון חייב (רש"י)

אבל היכא דעבד קמא שיעור מיתה והשני רק הוסיף עליו, אפילו רבנן מודו דכולן חייבין

סכס לפי תירוץ זה, החופר בור ובא אחר והעמיקו, לפי חכמים

מתי רק אחרון חייב _____ ומתי שניהם חייבים _____

מקשה הגמ', והא ברייתא ב', שהראשון חפר עשרה, והשני סייד וכייד, דקא עבד קמא שיעור מיתה, וקתני אחרון חייב,

ומה היה צריך להיות הדין בזה _____

מדוע _____

מתרצת הגמ', אמרי, התם בסייד וכייד, מיירי שלא היה בו הבל למיתה אלא לנזקין בלבד, ובא אחר והוסיף בה הבל

למיתה על ידי שסייד וכייד, והרי זה כחופר בור ט' ובא אחר והשלימה לעשרה

מה האופן שבור אין בו הבל למיתה (רש"י)

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א - ע"ב

סיכום לישנא א' דרב זביד :

כדעת מי שנויות הברייתות _____
 שמה הם סוברים _____
 א"כ מדוע בברייתא א' כולם חייבים _____
 ומה מקשה הגמ' עליו מברייתא ב' _____
 מה מתרצת הגמ' _____

איכא דאמרי שאמר רב זביד, הא והא רבי (דלפי רבנן גם בחופר בור עשרה ובא אחר והשלימו לכ', רק האחרון חייב)

הך דקתני כולן חייבין, שפיר, מדוע זה מובן _____

והא דקתני שרק האחרון חייב, מיירי כגון שלא היה בו הבל, לא למיתה ולא לנזקין

מדוע הוצרכה הגמ' לאוקמי שאין הבל גם לנזקין (רש"י) _____

לשמאל שאמר שבור חייב גם על חבטה, איך שייך שהראשון לא עשה בור לנזקין (שם) _____

ובא אחר והוסיף בו הבל בין למיתה בין לנזקין, שבמקרה כזה, רק האחרון עשה את הבור למיתה ולנזקין.

סכס, החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ', מה הדין של הראשון לפי רבנן :

לל"א דרב זביד _____ לל"ב דרב זביד _____

סיכום המהלכים לפרש סתירת הברייתות

מה הטעם של הברייתא שסוברת "האחרון חייב"	מה הטעם של הברייתא שסוברת "כולן חייבין"	מי התנא של הברייתות	
רבנן	רבי	מתלוקת	לימא הא רבי הא רבנן
כיון דלא עזב קמא שיטור מיתה, והשני עשה את הזר למיתה, אמרין נסתלקו להו מעשה ראשון	כיון דעזב קמא שיטור מיתה לא אמרין נסתלקו להו מעשה ראשון	רבנן	לשון א' דרב זביד
דמיירי שלא היה זו הזל לא למיתה ולא לנזקין וזא אחר והוסיף זו הזל בין למיתה בין לנזקין	כיון ששניהם עשו זור למיתה	רבי	לשון ב' דרב זביד

סיכום הדין בחופר בור ובא אחר והעמיקו

מי חייב לפי רבנן		מי חייב לפי רבי			
אם מת	אם הוזק	אם מת	אם הוזק		
האחרון		האחרון	שניהם	אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה	
שניהם	שניהם	שניהם	שניהם	לל"א דר' זביד	אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לעשרים
האחרון				לל"ב דר' זביד	

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א - ע"ב

אמר רבא, הניח אבן ע"פ הבור, דהיינו שהקיף את כל פי הבור באבנים, ועל ידי זה והשלימה לעשרה טפחים

כמה חפר הראשון _____ וכמה הוסיף השני _____

באנו למחלוקת רבי ורבנן, מי חייב על נזקין: לפי רבנן _____ לפי רבי _____

מקשה הגמ', **פשיטא, מה פשוט** _____

מדוע זה פשוט (רש"י) _____

מתרצת הגמ', **מהו דתימא** שדוקא אם השני הוסיף **למטה, הוא דהבלא ידיה קא קטיל ליה** - ההבל במקום שחפר הוא

זה שהרג אותו, ולכן מי חייב _____

אבל אם הוסיף **למעלה, דלא הבלא ידיה קא קטיל, אלא הבל של מי הרגו** _____

אימא לא, מה לא _____

קמ"ל, מי משמיע לנו _____ **ומה הוא משמיע לנו** _____

סכס, החופר בור ט' טפחים ובא אחר והניח אבן ע"פ הבור והשלימה לעשרה

בלי החידוש של רבא, מה הדין של האחרון _____ מדוע _____

ומה מחדש רבא _____

בעי רבא, טם (סתם) טפח או וסילק אבניו, מהו, האם האחרון חייב או לא

ביאור המקרה שבו הסתפק רבא

מה עשה הראשון	טם טפח	סילק אבניו
מה עשה הראשון	חפר גזר תשלה טפחים	
מה עשה השני בתחילה	חפר עוד טפח והשלימו לעשרה (שם)	הניח אבנים על פי הזר (רש"י)
ומה הוא עשה אח"כ	סתם וסילק עוד אלת טפח שהוסיף (שם)	סילק אלת האבנים

צדדי הספק:

צד א': **מי אמרינן מאי דעבד שקליה, פרש** _____

לפי צד זה מי חייב (רש"י) _____ ועל מה הוא חייב (שם) _____

צד ב': **או דלמא נסתלקו מעשה ראשון, עיי' מה נסתלק מעשה ראשון** _____

וקמה ליה כוליה (כל הבור) ברשותיה, ברשות מי _____

על ספק זה אומרת הגמ' **תיקו**.

האם הספק של רבא הוא לפי רבנן או לפי רבי (רא"ש סימן ח') _____

שמה הדין לפי רבי (שם) _____ מדוע (שם) _____

סכס, לאחר שהשני טם טפח וסילק אבניו, מה הוא עומק הבור _____

מה הצד שהראשון חייב _____

ומה הצד שהשני חייב _____

האם הגמ' פשטה את הספק _____

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א - ע"ב

אמר רבה בר בר חנה אמר שמואל בר מרתא, בור שמונה טפחים ומהן שני טפחים מים, חייב

כמה טפחים של אויר יש משפת הבור עד תחילת המים _____

והאם החידוש הוא, שחייב בנוזקין או במיתה _____

מאי טעמא שחייב אם מתה, הרי אין בה עשרה טפחים

משום **שכל טפח דמיא** לענין הבל הוא **כתרי** טפחים **דיבשה דמי**, ולכן הבל של כמה טפחים יש בבור _____

ומה הדין אם מת מחמת חבטה _____

איבעיא להו, בור תשעה טפחים **ומהן טפח אחד מים, מהו**, האם גם בזה הוא סובר שיש הבל למיתה או לא

צד א': **מי אמרינן כיון דלא נפיש מיא**, לא אמרינן בזה כל טפח דמיא כתרי דיבשה דמי, ולכן **לית ביה הבלא** למיתה

צד ב': **או דלמא כיון דעמיק טפי, אית ביה הבלא** למיתה

ספק נוסף: **בור שבעה** טפחים **ומהן שלשה טפחים מים, מהו**, האם יש בו הבל למיתה או לא

צד א': **מי אמרינן כיון דנפיש מים טפי**, בזה ודאי אמרינן כל טפח דמיא כתרי דיבשה דמי, ולכן **אית ביה הבלא** למיתה

צד ב': **או דלמא כיון דלא עמקא, לית ביה הבלא** למיתה

על ספיקות אלו אומרת הגמ' **תיקו**.

סיכום דין בור פחות מ' ויש בו מים

מה הצד שאין בו הבל למיתה	מה הצד שיש בו הבל למיתה	כמה טפחים של אויר יש בבור	
*****	כל טפח דמיא כתרי דיבשה דמי	6	בור שמונה ומהן שני טפחים מים
דלא נפיש מיא	דעמיק טפי	8	בור תשעה ומהן טפח אחד מים
דלא עמקא	דנפיש מיא טפי	4	בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים

בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים

1.	אויר
2.	אויר
3.	אויר
4.	אויר
5.	מים
6.	מים
7.	מים

האם יש בו הבל למיתה

בור שמונה, ומהן שני טפחים מים

1.	אויר
2.	אויר
3.	אויר
4.	אויר
5.	אויר
6.	אויר
7.	מים
8.	מים

האם יש בו הבל למיתה

בור תשעה, ומהן טפח אחד מים

1.	אויר
2.	אויר
3.	אויר
4.	אויר
5.	אויר
6.	אויר
7.	אויר
8.	אויר
9.	מים

האם יש בו הבל למיתה

המשך בבא קמא דף נ"א ע"א - ע"ב

בעא מיניה רב שיזבי מרבה, הרחיבה ונפל שור או חמור בצד שהרחיב (ע"פ תוס')

מה עשה הראשון (רש"י) _____
ומה הוסיף השני (שם) _____

מהו, האם השני חייב בנזקי הבור או לא

אמר ליה רבה, הרי השני מיעט הבלא, ולכן ודאי שמה דינו _____

אמר ליה רב שיזבי, אדרבה, הרי קירב הזיקא, איך הרחבת הבור גורם לקרב את הנזק (רש"י) _____

לפי צד זה מה צריך להיות הדין של השני _____

סיכום השקו"ט בין רבה ורב שיזבי:

רבה אמר לו, שפשוט שמה הדין _____ מדוע _____

ורב שיזבי ענה לו שכן יש מקום להסתפק, מדוע _____

אלא אמר רב אשי, ניחזי אנן, אי בהבלא מיית, הרי מיעט הבלא, ולכן מה הדין של השני _____

אי בחבטה מיית, הרי קירב הזיקא, ולכן מה הדין של השני _____

איך ניכר אם מת מחמת ההבל או מחמת החבטה (סמ"ע סי' ת"י ס"ק כ"ד) _____

איכא דאמרי אמר רב אשי, ניחזי אנן

אי מההיא גיסא נפל, מאיזה צד _____ הרי קירב הזיקא, ולכן האם השני חייב _____

ואי מאידך גיסא נפל, מאיזה צד _____ הרי מיעט הבלא, ולכן האם השני חייב _____

סיכום שתי הלשונויות בהכרעת רב אשי

באיזה מקרה השני חייב		באיזה מקרה השני פטור		
הטעם	המקרה	הטעם	המקרה	
הרי קירב הזיקא	לשת מחמת חבטה	הרי מיעט הבלא	לשת מחמת ההבל	לפי לשון א' של רב אשי
הרי קירב הזיקא	שנפל מהצד שהרחיב	לא אתון מעשין כלום, דאדרבה כל שהרחיב מיעט קצת צהל [רש"י א']	ללא נפל מהצד שהרחיב	לפי לשון ב' של רב אשי

איתמר, בור שעומקה כרחבה, דהיינו שעומק הבור ורוחבה הם אותו מידה

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה דרבה בר בר חנה, דאמר משמיה דרבי מני, - רבה ורב יוסף נחלקו מה אמר

רבה בר בר חנה בשם רבי מני

חד אמר (או רבה או רב יוסף) שכך אמר רבה בר בר חנה בשם רבי מני, לעולם יש בה הבל עד שיהא רחבה יתר על

עומקה, לפי זה עומקה כרחבה האם יש בה הבל או לא _____

וחד אמר (או רבה או רב יוסף) שכך אמר רבה בר בר חנה בשם רבי מני, לעולם אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על

רחבה, לפי זה עומקה כרחבה האם יש בה הבל או לא _____

בס"ד

בבא קמא דף נ"א ע"ב - נב ע"א

שנינו במשנתנו, "עבר עליו הראשון ולא כסהו, והשני ולא כסהו, השני חייב"

שואלת הגמ', **וראשון מאימת מיפטר** - ממתני נפטר הראשון מחיוב השמירה ומוטלת רק על השני

מה הכונה עבר הראשון והשני (רש"י)

מדוע אי אפשר לפרש כפשוטו, שסתם עברו בזה אחר זה (שם)

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה, דאמר משמיה דרבי מני

חד אמר (או רבה או רב יוסף), **משמניהו משתמש, פרש**

וחד אמר (או רבה או רב יוסף), **משימסור לו דליו, פרש "דליו" (רש"י)**

מי מסר למי עבור מה הוא מסר לו את זה (שם)

סיכום המחלוקת מאימת הראשון מיפטר

מי חייב כשהראשון מסר את כסוי הבור לשני	מי חייב כשהראשון הניח את השני משתמש בבור	
השני	השני	חד אמר
השני	לניהם	וחד אמר

אומרת הגמ', **כתנאי**, הגמ' מביאה שתנאים כבר נחלקו בדין זה

ששנינו בברייתא, **המדלה מים מן הבור ובא חבירו** (שותפו) **ואמר לו "הנח לי ואני אדלה מים"**

כיון שהניחו הראשון לשני משתמש, פטור, מי פטור

רבי אליעזר בן יעקב אומר, אין הראשון נפטר אלא **משימסור לו** (לשני) **דליו** כדי לכסות את הבור

הקדמה להבנת המשך הגמ': הגמ' מביאה מחלוקת בענין "ברירה", דהיינו דבר שאינו מבורר עכשיו ומתברר אחר כך, האם כשמתברר, אנו אומרים שהוברר הדבר למפרע, או שאין אנו אומרים כן.

לדוגמא: המניח שני ערובי תחומין בערב שבת, אחד במזרח ואחד במערב, ואומר "אם יבוא רבי בשבת למזרח, ערובי למזרח, ואם יבוא למערב, ערובי למערב", למ"ד יש ברירה חל הערוב למפרע מע"ש, ויכול ללכת בשבת אלפים אמה נוספים לאותו צד שרבו הגיע, ולמ"ד אין ברירה אין הערוב חל רק אם הוא יודע בשעת עשיית העירוב לאיזה צד הוא יגיע.

דוגמא נוספת: מי שיש לו חבית יין של טבל, ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה, למ"ד יש ברירה מותר לו לשתות מיד בלי להפריש, שאנו אומרים שכשיפריש תרומה אח"כ, יתברר למפרע שעל שני לוגין אלו חל התרומה מעיקרא. ולמ"ד אין ברירה, התרומה לא חלה כל זמן שלא היה מבורר על מה תחול בשעה שאמר "שני לוגין וכו'".

דוגמא נוספת: שני אחים שחלקו בירושת אביהם, למ"ד יש ברירה, הוברר למפרע שכל אחד מהם ירש מראש את החלק בנכסים שקיבל לבסוף. ולמ"ד אין ברירה, לא נתברר חלק של כל אחד מהם, עד שיעשו את החלוקה בפועל.

המשך בבא קמא דף נ"א ע"ב - נב ע"א

מבררת הגמ', במאי קמיפלגי רבנן ור' אליעזר בן יעקב, כלומר, מה היא טעם מחלוקתם

רבי אליעזר בן יעקב סבר יש ברירה, דהיינו, שבשעה שכל אחד מן השותפין משתמש בבור, הוברר למפרע שכשהוא

משתמש, בשלו הוא משתמש, לפיכך אנו אומרים שהאי מדידיה קא ממלא, והאי מדידיה קא ממלא

ולכן כשהשני משתמש, האם הוא שואל על חלקו של הראשון (רש"י) _____

ולכן על מי מוטל החיוב לשמור על הבור (שם) _____

ובאיזה אופן יהיה רק השני חייב (שם) _____ מדוע רק הוא חייב (שם) _____

ורבנן סברי, אין ברירה, דהיינו, דאין לומר שהוברר למפרע שהוא משתמש בשלו

ולכן האם אנו אומרים שבשעה שהוא משתמש בו, הבור שלו לגמרי _____

ולכן כשהשני משתמש, האם הוא שואל על חלקו של הראשון _____

ולכן על מי מוטל החיוב לשמור על הבור _____

אמר רבינא, ואזדו (רבי אליעזר בן יעקב ורבנן) **לטעמייהו**

דתנן, השותפין שיש להם חצר בשותפות, שנדרו הנאה זה מזה, פרש _____

אסורין ליכנס לחצר, לאיזה חצר (רש"י) _____

רבי אליעזר בן יעקב אומר, זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו

לפי דבריו, האם הם מותרים להיכנס לחצר המשותפת _____

במאי קמיפלגי - הגמ' מבארת את יסוד מחלוקת רבנן ור' אליעזר בן יעקב

ר"א בן יעקב סבר יש ברירה, לפיכך הוברר שהאי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל, ולכן מותר לכל אחד להיכנס

לחצר המשותפת

ורבנן סברי אין ברירה, ולכן אין אומרים שהוברר הדבר שמשתמש בשלו, אלא כשהוא משתמש, הוא משתמש גם בחלק

חבירו, והרי הוא אסור ליהנות ממנו.

סיכום מחלוקת רבנן ורבי אליעזר בן יעקב לגבי ברירה

	לפי ר' אליעזר בן יעקב שיש ברירה	לפי רבנן שאין ברירה
בור של שני שותפין	כשאחד מהשותפין משתמש בבור, האם הוא משתמש רק בחלקו או גם בחלק של חבירו	זחלק של שניהם
	ולכן כשאחד מהם משתמש בבור האם נהיה שואל על חלק חבירו	כן
	ולכן ממתי הראשון נפטר מלשמור על הבור ורק השני חייב	אם משניהם משתמש
חצר השותפין	כשאחד מהם נכנס לחצר המשותפת, האם הוא נכנס רק בחלק שלו או גם בחלק של חבירו	זחלק של שניהם
	ולכן השותפין שנדרו הנאה זה מזה האם מותר להם להיכנס לחצר המשותפת	אין

המשך בבא קמא דף נ"א ע"ב - נב ע"א

א"ר אלעזר, המוכר בור לחבירו, כיון שמסר לו דליו (מכסה הבור), קנה הלוקח את הבור, מי מסר למי
מקשה הגמ', הרי בור הוא קרקע, וקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה
ואם כן היכי דמי - באיזה קנין הוא בא לקנותו, אי בא לקנות בכסף, ליקני בכסף, ולמה לי מסירת הכיסוי
אי בא לקנות בחזקה, ליקני בחזקה, בלי מסירת הכיסוי (שים לב: רש"י כאן כתב שקנין חזקה בבור הוא ע"י שמשמש בו)
מתרצת הגמ', לעולם שבא לקנותו בחזקה, ובעי למימר ליה לפני שהוא עושה את הקנין, "לך חזק וקני"
מי צריך לומר למי

וכיון שמסר לו דליו, כמאן דאמר ליה "לך חזק וקני" דמי
סכס, האם מסירת "דליו" הוי קנין _____ למה כן מועיל מסירת דליו _____
באיזה קנין צריך המוכר לומר כן _____

א"ר יהושע בן לוי, המוכר בית לחבירו, כיון שמסר לו המוכר מפתח, קנה הלוקח את הבית
מקשה הגמ', היכי דמי - באיזה קנין הוא בא לקנותו, אי בכסף ליקני בכסף, אי בחזקה ליקני בחזקה
מתרצת הגמ', לעולם שבא לקנותו בחזקה, ובעי המוכר למימר ליה ללוקח "לך חזק וקני"
וכיון שמסר לו מפתח כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי.
אמר ריש לקיש משום ר' ינאי, המוכר עדר של צאן לחבירו, כיון שמסר לו משכוכית, קנה הלוקח את כל העדר
פרש "משכוכית" (רש"י)

מקשה הגמ', היכי דמי - באיזה קנין הוא בא לקנותו, אי במשיכה ליקני במשיכה
איך עושין קנין משיכה בבהמה (רש"י) _____
אי בא לקנות במסירה, ליקני במסירה, ולמה לי מסירת משכוכית
איך עושין קנין מסירה (רש"י לעיל דף י"א:) _____
באלו מקומות יכול לקנות במסירה ולא במשיכה (רש"י) _____
מתרצת הגמ', לעולם בא לקנותו במשיכה, ובעי המוכר למימר ליה ללוקח "לך משוך וקני"
וכיון דמסר לו משכוכית, כמאן דאמר ליה לך משוך וקני דמי.

סיכום הדברים שמוכיחים רצון המוכר להקנות

	אלו קנינים הוזכרו כאן בגמ' שאפשר לקנות	באיזה מהם צריך המוכר לומר ללוקח "לך וקני"	מה יכול המוכר למסור לו במקום לומר זאת
בור	זכא זחאקה	חקה	דליו
בית	זכא זחאקה	חקה	מפתח
עדר	זאליכה זמסירה	מליכה	משכוכית

הגמ' מבררת, מאי משכוכית

הכא תרגמו (כאן בבבלי פירשו), קרקשתא, פרש "קרקשתא" (רש"י) _____
למה זה משמש (שם) _____
ר' יעקב אומר מאי משכוכית, עיזא דאזלא בריש עדרא, פרש (רש"י) _____
כדדרש ההוא גלילאה (אדם מהגליל) עליה דרב חסדא
מה הפירוש "עליה דרב חסדא" (רש"י שבת דף פח:) _____
מדוע אמר "עליה" (שם) _____
כד רגיז רעיא על ענא, פרש _____
עביד לנגדא סמותא, פרש (רש"י) _____
מי עושה כן _____ למי (שם) _____ ומה נגרם ע"י זה (שם) _____
מה הנמשל (שם) _____

בס"ד

בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

מתנ"י בור של שני שותפים, כסהו הראשון לאחר שגמר להשתמש בו

ובא השני, מה בא השני לעשות (רש"י) _____
ומצאו מגולה, איך התגלה הבור (רש"י) _____
ולא כסהו השני, השני חייב, האם השני חייב לשלם על כל הנזק או רק על חלקו (רש"י) _____
ובאיזה מקרה שניהם חייבים (שם) _____
רש"י בד"ה ובא השני כתב, שהשני בא להשתמש בו, מה יהיה הדין אם הוא לא בא כדי להשתמש בו
(מהרם ש"י בד"ה ברש"י) _____

סיכום הרישא של המשנה

מה הדין של הראשון	מה הדין של השני	
פס"ד	אם הוא השתמש בבור ח"י א"ל הפל	כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה
	אם הוא לא השתמש בבור (מהרם ש"י) ח"י רק א"ל חלקו	
ח"י (רש"י)	ח"י (שם)	לא כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה

המשך המשנה אינה עוסקת בבור של שני שותפים אלא בבור של אדם אחד

כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור כשעבר על הכסוי, ומת, פטור

מה מקשה הגמ' על זה (רש"י) _____
לא כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב
נפל לפניו מקול הכרייה, חייב, באר מה גרם לו ליפול לתוך הבור (רש"י) _____
"נפל לפניו" מה הכונה "לפניו" (שם) _____
מי חייב (שם) _____
ומה הדין של הכורה (שם) _____ מדוע (שם) _____

הערה: מה שכתב רש"י "בור כרוייה ונכנס שכיר לתוכו להרחיב או להעמיק וכו' יובן ע"פ רש"י לקמן דף נ"ג. ד"ה נפל לפניו.

ביאור מדוע נקט התנא שנפל לבור "מקול הכרייה"

מה החידוש	מה ההוה אמינא לפוטרו	ומדוע חייב
שאפילו נפל לתוך שור פיקח ח"י	דאיכא עיון ואיכא	כיון שהוא נחל מקול הכרייה לא אמרין איכא עיון ואיכא
שאפילו נפל מקול הכרייה על הזור ח"י	שהכורה זרי לו שיפול	שמעמל ר' נתן הסובר כיון שהשור נמצא מתחת הזור, כל הנזק על הזור

אבל אם נפל לאחריו מקול הכרייה, פטור, בגמ' יתבאר מה הכונה "לאחריו" ומה הטעם שהוא פטור

האם הפטור הוא דוקא אם נפל מחמת קול הכרייה (שם) _____
א"כ מדוע אמר "מקול הכרייה" (שם) _____

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

עתה מפרשת המשנה על אלו דברים בור חייב ועל אלו דברים פטור

נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, או שנפל לתוכו חמור וכליו ונתקרעו, חייב על הבהמה ופטור על הכלים

מה הם כלי השור (רש"י) _____ ולכן איזה לשון נאמר אצלו (שם) _____

מה הם כלי החמור (שם) _____ ולכן איזה לשון נאמר אצלו (שם) _____

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן, חייב, בגמ' יתבאר מה הכונה "שור חרש שוטה וקטן"

נפל לתוכו בן או בת עבד או אמה, פטור

מדוע משמיענו התנא דין זה בבן ובת (רש"י) _____

מנא לן שבור פטור על אדם (שם) _____

ומדוע הוצרך להשמיענו שבור פטור על עבד ואמה (תוס' רעק"א) _____

סיכום המשנה מה הדין בדברים דלהלן :

כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסהו _____

כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת _____ לא כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת _____

נפל לפניו מקול הכרייה _____ לאחריו מקול הכרייה _____

נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, חמור וכליו ונתקרעו :

מה הדין של השור והחמור _____ מה הדין של הכלים _____

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן _____ בן או בת עבד או אמה _____

גמ' שנינו במשנתנו "כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסהו, השני חייב" וראשון פטור

שואלת הגמ', **וראשון עד אימת מיפטור** ורק השני חייב

אמר רב, בכדי שידע, פרש (רש"י) _____

לפי דבריו מה הדין אם הראשון שמע שהבור התגלה אבל עדיין לא ראה שזה מגולה (תוס' ר"פ בדברי רש"י) _____

ושמואל אמר, בכדי שיודיעוהו, לפי דבריו מה הדין של הראשון אם ראה שהבור מגולה :

ללשון א' ברש"י _____ ללשון ב' ברש"י _____

מה הכונה "כדי שיודיעוהו" לפי לשון ב' ברש"י (רשב"א) _____

ורבי יוחנן אמר, בכדי שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו, דהיינו שנותנים לו זמן לעשות מכסה חדש לבור

מדוע לא נותנים גם לשני זמן לעשות מכסה (רש"י) _____

סכם בכל המקרים האם הראשון חייב

		הודיעוהו שהבור מגולה אבל הוא עצמו לא ראהו	ראה בעצמו שהבור מגולה	התרו בו שיסתום את הבור	היה לו זמן לעשות כיסיו
לפי רב		פאָר	ח"י	פאָר	ח"י
לפי שמואל	לל"א ברש"י	ח"י	ח"י	ח"י	ח"י
	לל"ב ברש"י	פאָר	פאָר	ח"י	ח"י
לפי ר' יוחנן		פאָר	פאָר	פאָר	ח"י

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

שנינו במשנתנו, "כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור"

מקשה הגמ', כיון דכסהו כראוי היכי נפל

אמר ר' יצחק בר בר חנה, שהתליע מתוכו, ולכן הוא פטור דהוי אונס

מדוע לא העמיד ר' יצחק שהבור התגלה וע"י זה נפל לתוכו (מהר"ם שיף)

איבעיא להו, כסהו כסוי שיכול לעמוד לפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים, ואתו גמלים וארעוה, ואתו

שוורים ונפלי ביה, פרש "וארעוה" (רש"י)

סיכום המקרה שבו הסתפקה הגמ' :

האם הכסוי היה יכול לעמוד בפני שוורים בפני גמלים

מי נפל לתוכו ומאחר והכסוי היה ראוי להם, איך הם נפלו לתוכו

מאי, מסתפקת הגמ' האם בעל הבור חייב אם נפלו לתוכו שוורים, ומה הדין אם נפלו לתוכו גמלים (רש"י)

מדוע (שם)

ביאור מדוע לגבי גמלים ודאי פושע הוא, ואילו לגבי נפילת שוורים לאחר שבאו גמלים וארעוה, מסתפקת הגמ', דלגבי גמלים כיון דאין הכסוי ראוי להם כלל, א"כ הוי כמו בור מגולה לגבי גמלים, ובבור מגולה חייב אפילו על דברים דלא שכיחי כלל. משא"כ לגבי שוורים, כיון שהכסוי ראוי להם, א"כ לא הוי בור לגבי שוורים כלל, וכשלא שכיחי גמלים מסתפקת הגמ' האם יש לו להעלות על דעתו שיבואו גמלים ויעשו אותו לבור (ע"פ תוס' ותוס' רי"ד).

הגמ' מבררת באיזה מקרה הספק, אמרי בני הישיבה, היכי דמי, אי איירי במקום דשכיחי גמלים

פושע הוא, האם הוא פושע רק לגבי גמלים או גם לגבי שוורים (רש"י)

מדוע הוי פושע גם עליהם (שם)

ואי דלא שכיחי גמלים, אנוס הוא, על מה הוא אנוס

מבארת הגמ' את הספק, לא צריכא, דאתו גמלים לפרקים

צד א', מי אמרינן כיון דאתיין גמלים לפרקים פושע הוא לגבי שוורים, דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה

מה היה לו להעלות על דעתו

צד ב', או דלמא כיון דהשתא מיהת ליכא גמלים, אנוס הוא לגבי שוורים

סכס, "כסהו כסוי שיכול לעמוד לפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים, ואתו גמלים וארעוה, ואתו שוורים

ונפלי ביה" באיזה מקרה : ודאי חייב ודאי פטור

ובאיזה מקרה הספק

מה הצד שחייב

מה הצד שפטור

תא שמע, שנינו במשנתנו "כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור"

היכי דמי כסהו כראוי, אילימא שהכיסוי היה כראוי לשוורים וכראוי לגמלים, א"כ היכי נפול

אלא לאו שהכיסוי היה כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, ואיך נפלו לתוכו שוורים (רש"י)

ואי דשכיחי גמלים, אמאי פטור, פושע הוא, שהיה צריך לחשוש שהגמלים יקלקלו את כיסוי הבור

ואי דלא שכיחי גמלים, פשיטא שפטור, אנוס הוא

אלא לאו, דאתיין לפרקים, ואתו גמלים וארעוה, ואתו שוורים ונפלו ביה, וקתני פטור, אלמא כיון דהשתא ליכא

אנוס הוא

סיכום הראי' : שנינו במשנתנו "כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור"

מדוע אין לומר שהמשנה מיירי, כראוי לשוורים וכראוי לגמלים

ומדוע אין לומר שמיירי, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים :

ושכיחי גמלים דלא שכיחי גמלים

אלא צריך לומר שבאיזה מקרה מיירי משנתנו

מה מוכיחה הגמ' מזה

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

דוחה הגמ' את הראיה, אמרי, לא, לעולם כראוי לשוורים וכראוי לגמלים, ודקא קשיא לך, היכי נפול, א"ר יצחק בר בר חנה, שהתליע מתוכו

ביאור הראיה מהמשנה "כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור" והדיחוי

האם מיירי שהכיסוי ראוי לגמלים	האם מיירי שהכיסוי ראוי לשוורים	מאחר שהכיסוי ראוי לשוורים, היכי נפול	באר הראיה / הדיחוי
לא	כן	דאיתן למלאך וארעזה	הרי השוורים נפלו מחמת המלאך דאיתן לפרקים וכל זאת פסור
כן	כן	שהתליע מתוכו	השוורים לא נפלו מחמת המלאך אלא משום שהתליע

תא שמע מהמשך דברי המשנה, "לא כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב"

היכי דמי לא כסהו כראוי, אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, פשיטא, וכי צריכא למימר דחייב

אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים

היכי דמי, אי דשכיחי גמלים פושע הוא, ופשוט שהוא חייב, ואי דלא שכיחי גמלים, אנוס הוא, וא"כ אמאי חייב

אלא לאו דאתיין לפרקים, ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה, וקתני חייב

אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה שגמלים יקלקלו את הכיסוי ויפלו שם שוורים

סיכום הראי, שנינו במשנתנו "לא כסהו כראוי, ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב"

מדוע אין לומר שהמשנה מיירי, לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים _____

ומדוע אין לומר שמיירי, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים :

ושכיחי גמלים _____ דלא שכיחי גמלים _____

אלא צריך לומר שבאיזה מקרה מיירי משנתנו _____

מה מוכיחה הגמ' מזה _____

דוחה הגמ' את הראיה, **לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים**

ודקא קשיא לך, פושע הוא ופשוט שהוא חייב

אפשר לתרץ, **אידי דנסיב רישא כסהו כראוי, נסיב סיפא נמי לא כסהו כראוי**

ביאור הראיה מהמשנה "לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב" והדיחוי

האם הכיסוי ראוי לשוורים / לגמלים	האם מצויים שם גמלים שכיחי/לא שכיחי/לפרקים	האם יש חידוש בזה שחייב	מה החידוש א/כ מדוע שנאו התנא
כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים	דאיתן לפרקים	כן	שכראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ואתן למלאך לפרקים וארעזה, חייב
	שכיחי למלאך	לא	אזל הרישא

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

איכא דאמרי, הא נמי ודאי לא איבעיא לן

דכיון דאתיין לפרקים פושע הוא, דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה שגמלים יקלקלו את הכיסוי ויפלו שם שוורים

סכס, באיזה מקרה לא הסתפקו _____

שודאי מה הדין בזה _____ מדוע _____

כי איבעי לן, הכי הוא דאיבעיא לן, כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים ושכיחי

גמלים, והתליע מתוכו, מהו האם הגמלים קלקלו את הכיסוי (רש"י) _____

א"כ איך נפלו לתוכו שוורים (שם) _____

צד א', מי אמרינן מגו דהוי פושע אצל גמלים, הוי פושע נמי לענין התלעה

באר הצד שיהיה חייב (מלחמת ה' בא"ד) _____

צד ב', או דלמא לא אמרינן מגו, שהרי לגבי התלעה לא פשע כלל

תא שמע שנינו במשנתנו, כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, פטור, ואתמר עלה (על המשנה) אמר רבי יצחק

בר בר חנה, שהתליע מתוכו

היכי דמי, אלימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים והתליע מתוכו, פשיטא דפטור, מאי הוה ליה למעבד, והוי אנוס

אלא לאו, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו, וקתני פטור

אלמא לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה

דוחה הגמ', לא, לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתליע מתוכו, ודקא קשיא לך כי התליע מאי הוה ליה

למעבד, באר מה קשה _____

אפשר לומר שהחידוש הוא, מהו דתימא איבעי ליה למיזל תדיר ומנקש עליה

עבור מה צריך לעשות זאת (רש"י) _____

קמ"ל, שמה _____

שאלות סיכום :

לפי הבנת הגמ' בראיה, האם אפשר לומר שמשנתנו מיירי שהכסוי היה כראוי לשוורים ולגמלים _____

מדוע _____

אלא צריך לומר שהחידוש הוא, שאע"פ שפשע ועשה כסוי שאינו ראוי לגמלים ושכיחי גמלים, בכל זאת פטור

האם פשיעתו גרמא לשור ליפול לבור _____ אלא איך נפל _____

מה צריך להיות הדין : אם אמרינן מגו _____ אם לא אמרינן מגו _____

וכיון שהדין שהוא פטור, מה אפשר להוכיח מזה _____

לפי הדיחוי באיזה כיסוי מיירי _____

מה החידוש שהוא פטור _____

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"א - ע"ב

תא שמע מהמשך דברי המשנה, לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב היכי דמי לא כסהו כראוי, אילמא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים, צריכא למימר דחייב אלא לאו, כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים

ואי דשכיחי גמלים והם קלקלו את הכיסוי ונפלו שם שוורים, פושע הוא, ופשוט שהוא חייב ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא, וצריך להיות פטור

אלא לאו, דשכיחי גמלים והתליע מתוכו, ונפלו שם שוורים, וקתני חייב

אלמא אמרינן, מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה

דוחה הגמ', אמרי לא, לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוהו, ואתו

שוורים ונפלו ביה, ודקא קשיא לך, פשיטא שבעל הבור חייב, פושע הוא

אפשר לתרץ, אידי דנסיב רישא כסהו כראוי, נסיב סיפא נמי לא כסהו כראוי, אע"פ שאין בזה חידוש

ביאור הראיה מהמשנה "לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב" והדיחוי

מה החידוש	האם יש חידוש בזה שהוא חייב	מה גרם לכסוי להישבר כשעברו עליו השוורים	האם הכסוי ראוי לשוורים / לגמלים והאם שכיחי גמלים	
דאמרינן מלך דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה	כן	התלעה מתוכו	כראוי לשוורים ואלא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים	לפי הבנת הגמ' בראי'
אין חידוש זה נכתב אצל הרשב"א	לא	אתן גמלים וארעוהו		לפי הדיחוי

תא שמע, נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן סומא ומהלך בלילה, חייב

פרש "שור חרש שוטה וקטן" (רש"י)

"ומהלך בלילה" באיזה שור מיירי (שם)

אבל אם נפל לתוכו שור פקח ומהלך ביום, פטור, מדוע (רש"י)

ואמאי פטור, נימא מדהוי פושע לענין חרש הוי נמי פושע לענין פקח

אלא לאו שמע מיניה לא אמרינן מגו, שמע מיניה

סכס, מה הדין פקח ומהלך ביום

לפי זה, מה הדין בכסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים

ושכיחי גמלים, והתליע מתוכו

אילו היינו אומרים "מגו", מה היה הדין אם נפל לתוכו שור פקח ומהלך ביום

מדוע (מלחמות ה' שם)

שאלות סיכום:

השאלה לפי לשון א', כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים, והגמלים באים לפרקים,

מה גרם לכיסוי להישבר כשעברו עליו השוורים

כמה ראיות יש שפטור _____ וכמה שחייב _____

האם הגמ' פשטה ספק זה _____

מה הדין בזה לפי לשון ב' _____

השאלה לפי לשון ב', כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים, ושכיחי גמלים

מה גרם לכסוי להישבר כשעברו עליו השוורים

כמה ראיות יש שפטור _____ וכמה שחייב _____

מה פשטה הגמ' _____

באר הראיה _____

בס"ד

בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

שנינו במשנתנו, "נפל לפניו מקול הכרייה חייב, לאחריו מקול הכרייה, פטור"

אמר רב, "לפניו" פירושו לפניו ממש, פרש "לפניו ממש" (רש"י) _____

כשנפל על פניו, האם מת מההבל או מהחבטה (שם) _____

"לאחריו" פירושו לאחריו ממש, פרש "לאחריו ממש" _____

כשנפל לאחריו, האם מת מההבל או מהחבטה _____

וזה וזה מיירי שנפל בבור ולא מחוץ לבור, למה הכונה "זה וזה" _____

רב לטעמיה, דאמר רב, בור שחייבה עליו תורה, להבלו ולא לחבטו

מה החידוש של המשנה לפי דבריו (רש"י) _____

ושמואל אמר, בבור - במקרה שהשור נפל לתוך הבור, בין מלפניו בין מלאחריו, חייב

שמואל לטעמיה, דאמר, להבלו וכל שכן לחבטו

האם הטעם שהוא חייב, הוא משום שהוא סובר "להבלו" או משום "כל שכן לחבטו" _____

שואלת הגמ', אלא לפי שמואל היכי דמי לאחריו מקול הכרייה דפטור

משיבה הגמ', כגון דנתקל בבור ונפל לאחריו הבור חוץ לבור

מדוע פטור (תוס' לעיל דף נ: ד"ה לשמואל בתירוץ ב') _____

ביאור "נפל לפניו מקול הכרייה חייב לאחריו מקול הכרייה פטור"

פרש "לפניו"	מה הטעם שהוא חייב	פרש "לאחריו"	מה הטעם שהוא פטור
לפי רב	שהוא נצלק מההבל והוא עשה את ההבל	לא אחרי	שהוא נצלק מהחבטה וחבטה אינו של
לפי שמואל	לתוך הבור [בין שנפל לפניו בין שנפל לאחריו]	לאחרי הבור	שהנצק אינו מחמת גוף הבור, שהנפילה הייתה מחמת קול הכרייה והחבטה הייתה זקוקה אל

איתיביה, שנינו בברייתא, שור שנפל בבור, בין לפניו בין לאחריו, חייב, תיובתא דרב

האם הקושיא היא מנפל לפניו או מנפל לאחריו _____

אמר רב חסדא, מודה רב בבור ברשותו והפקיר רשותו, דחייב, משום דאמר ליה, מי יכול לומר למי _____

ממה נפשך, אי בהבלא מית (שנפל על פניו), הבלא דידך הוא, אי בחבטא מית (שנפל לאחריו), חבטא דידך הוא

באר מדוע בור ברשותו חייב על חבטה, גם לפי רב _____

סיכום הקושיא על רב והתירוץ של רב חסדא

מה הדין אם נפל לאחריו	"הקושיא"	"התירוץ" האם מיירי בבור ברה"ר או בבור ברשותו	מה טעם שהוא פטור / שהוא חייב
רב	פאור	זרשאת הרצי	לא חבטה ידיה
הברייתא	ח"י	זרשאת	חבטה ידיה

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

תירוץ נוסף על רב, רבה אמר, הכא במאי עסקינן במתהפך, דנפל אאפיה ואתהפיך ונפל אגביה

באר המקרה (רש"י) _____

דהבלא דאהני ביה אהני ביה, באר מדוע מודה רב בזה שהוא חייב (רש"י) _____

האם רבה חולק על התירוץ של רב חסדא (רשב"א) _____

א"כ מדוע תירוץ באופן אחר (שם) _____

תירוץ נוסף, רב יוסף אמר, הכא בנזקי בור בשור עסקינן, מי הזיק את מי (רש"י) _____

מפרשת הגמ', מאי ניהו - מה הנזק שהשור עשה לבור, שהבאיש את מימיו של הבור

ומשמיענו הברייתא, שכשהשור הזיק את המים, דלא שנא כשנפל לפניו ולא שנא כשנפל לאחריו, מיחייב בעל השור לשלם.

סיכום ג' התירוצים על דברי רב

מה הטעם שהוא חייב כשנפל לאחריו	באיזה בור איירי בור ברשותו או ברשות הרבים	מי הזיק את מי הבור לשור או השור לבור	
לרוב חסדא	הזור לשור	הזור לשור	לרוב חסדא
לרבה	הזור לשור	הזור לשור	לרבה
לרב יוסף	השור לזור	השור לזור	לרב יוסף

תני רב חנניה ברייתא לסיועי לרב, נאמר בתורה ו'נפול שפמה שור או חמור וגו'', ו'נפול' משמע עד שיפול דרך נפילה

פרש "דרך נפילה" (רש"י) _____

מדוע נפילה על פניו נקרא כן (שם) _____

מכאן אמרו חכמים, דוקא אם נפל לפניו מקול הכרייה חייב, אבל אם נפל לאחריו מקול הכרייה פטור, וזה וזה

בבור, פרש "זה וזה בבור" _____

איך זה מסייע לרב _____

אמר מר (במשנתנו), נפל לפניו מקול הכרייה, בעל הבור חייב

מקשה הגמ', ואמאי חייב, נימא כורה גרם ליה ליפול, ולכן מה צריך להיות הדין של בעל הבור _____

ומה הדין של הכורה (רש"י) _____ מדוע (שם) _____

קושית הגמ' שבעל הבור יהיה פטור, האם זה דוקא כשאין הכורה בעל הבור או אפילו כשהוא בעל הבור

לפי לשון א' ברש"י _____ לפי לשון ב' _____

מתרצת הגמ', אמר רב שימי בר אשי, הא מני משנתנו, רבי נתן היא, דאמר שאפילו במקרה ששור נפל לבור ע"י דבר

אחר, בכל זאת בעל הבור הזיקא קא עביד, ודומה כמי שעשאו כולו, ולכן וכל היכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי

משתלם מהאי, מדוע אנו אומרים דהוי כמי שעשאו כולו (רש"י) _____

ביאור דבריו: כיון ש"בעל הבור הזיקא קא עביד" הרי כל הנזק על בעל הבור

ולכן כששור נפל לבור ע"י קול הכרייה:

"כי ליכא לאשתלומי מהאי" ממי _____ מדוע _____ "משתלם מהאי" ממי _____

סכס, לפי הבנת הגמ' בקושיא, מי עשה את הנזק, הכורה או בעל הבור _____

ולכן מה צריך להיות הדין של בעל הבור _____

לפי התירוץ שמשנתנו אליבא דר' נתן, האם גם בעל הבור עשה את הנזק _____

ומה הטעם שהוא משלם את כל הנזק _____

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

הגמ' מביאה את דברי ר' נתן

דתניא, שור שדחף את חברו לבור, בעל השור חייב לשלם את כל הנזק, בעל הבור פטור, אלו דברי חכמים

מדוע בעל הבור פטור (רש"י) _____

רבי נתן אומר, בעל השור משלם מחצה, ובעל הבור משלם מחצה

מדוע בעל הבור משלם מחצה (רש"י) _____

סכס, מי עשה את הנזק: לפי חכמים _____ לפי רבי נתן _____

מקשה הגמ' סתירה בדברי ר' נתן, **והתניא, רבי נתן אומר בעל הבור משלם ג' חלקים, ובעל השור משלם רביע**

ולפי ברייתא א', כמה משלם: בעל השור _____ בעל הבור _____

מתרצת הגמ', **לא קשיא, הא (ברייטא ב') בתם, הא (ברייטא א') במועד**

מה הטעם במועד שכל אחד משלם מחצה:

על הצד שכל אחד עשה את כל הנזק (רש"י) _____

על הצד שכל אחד עשה חצי הנזק (שם) _____

סיכום הברייתות

	כמה משלם בעל השור	כמה משלם בעל הבור	לפי התירוצ האם איירי בתם או במועד
לפי ברייתא א'	חצה	חצה	מאד
לפי ברייתא ב'	רביע	ג' חלקים	בתם

שואלת הגמ', **ובתם מאי קסבר ר' נתן, אי קסבר האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד**

מה הצד לומר שכל אחד עשה את כל הנזק (רש"י) _____

א"כ היה צריך להיות הדין **שהאי משלם פלגא, מי** _____ **והאי משלם פלגא, מי** _____

מה הטעם שבעל השור ישלם מחצה (רש"י) _____

סכס, האם קשה על מה שאמר "בעל הבור משלם ג' חלקים" או "בעל השור רביע" _____

ואי קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד

מה הצד לומר כן (רש"י) _____

ומה הטעם שבעל השור משלם רק רביע (שם) _____

אם כל אחד עושה חצי, א"כ היה צריך להיות הדין **שבעל הבור משלם פלגא ובעל השור רביע, ואידך ריבעא מפסיד**

האם קשה על מה שאמר "בעל הבור משלם ג' חלקים" או "בעל השור רביע" _____

ביאור קושית הגמ' על שיטת רבי נתן בתם

	לפי ר' נתן כמה משלם בתם	מה היה צריך להיות הדין, על הצד שהאי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד		מה היה צריך להיות הדין, על הצד שהאי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד	
		כמה עליו לשלם	מדוע		
בעל השור	1/4	חצי	שהוא עשה כל הנזק ומאחר שהוא תם משלם חצי	רביע	כיון שעשה חצי מהנזק, ותם משלם חצי ממנו שהוא עשה, דהיינו רביע
בעל הבור	3/4	חצי	כיון שהוא עשה את הנזק יחד עם השור, על כל אחד לשלם חצי	חצי	כיון שעשה חצי מהנזק משלם את מה שהזיק

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

ביאור מדוע סובר ר' נתן, שבתם בעל הבור משלם ג' חלקים ובעל השור משלם רביע

אמר רבא, רבי נתן דיינא הוא, ונחית לעומקא דדינא (ויווד לעומק הדין)

לעולם קסבר, האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד

ודקא קשיא לך, לשלם האי פלגא והאי פלגא

אפשר לתרץ, משום דאמר ליה בעל השור הדוחף לבעל הבור, שותפותאי מאי אהניא לי

טענת בעל השור: אילו הייתי מזיק לבד, כמה היה עלי לשלם (רש"י) _____ מדוע _____

עכשיו שלא הזקתי לבד, אלא שיש לי שותף, כמה עלי לשלם _____

ומה הטעם שבעל הבור משלם ג' חלקים (שם) _____

ומה הועילה לו השותפות (תוס' רבינו פרץ) _____

ועיין עוד שם שהוסיף להקשות, שאפילו אם נאמר דאהניא ליה השותפות שאינו משלם כל הנזק, אבל עדיין קשה מדוע בעל הבור משלם ג' רביעים, שבעל השור ובעל הבור ישלמו ביניהם את הרביע (הרביע - שבעל הבור משלם יותר מחצי הנזק), דהיינו שבעל הבור ישלם מחצה וחצי רביע, ובעל השור רביע וחצי רביע, עיין שם מה שתירץ.

איבעית אימא, לעולם קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד

ודקא קשיא לך, א"כ היה צריך להיות הדין שבעל הבור משלם פלגא, ובעל השור משלם רביע, ואידך ריבעא נפסיד

אפשר לתרץ, משום דאמר ליה בעל השור, איזה בעל השור (הנזק או המזיק) _____

לבעל הבור, אנא תוראי בבירך אשכחיתיה מת, את קטלתיה, ולכן אתה עיקר המזיק

הלכך מאי דאית לי לאשתלומי מהיאך, משתלמנא, ממי _____

מאי דלית לי לאשתלומי מהיאך (מבעל השור), משתלמנא ממך, ממי _____

סיכום ב' לשונות של רבא בביאור דברי ר' נתן

	האם ר' נתן סובר שכל אחד עשה כל הנזק או חצי הנזק	מה קשה אם נאמר כן	מה התירוץ
לשון א'	כל הנזק	למה זלזל השור משלם רק רביע מהנזק, שישלם חצי	"שותפותאי מאי אהניא לי" מאחר כשהשור הזיק לבד משלם חצי מהנזק, וכשיו שיש לו שותף שישלם חצי מהחצי, דהיינו רביע
לשון ב'	חצי הנזק	למה זלזל הבור משלם ג' חלקים, שישלם רק חצי	שהוא עיקר המזיק

סיכום מחלוקת רבנן ור' נתן

	כמה משלם	לפי רבנן	והטעם	לפי ר' נתן	והטעם
כשהשור הדוחף הוא תם	בעל השור	חצי	שהשור הדוחף נזה את כל הנזק ש"זתר מעיקרא אצלנין"	רביע	שותפותאי מאי אהניא לי
	בעל הבור	פסא		ג' חלקים	שהוא עיקר המזיק
כשהשור הדוחף הוא מועד	בעל השור	הכל	רש"י ד"ה מאי דאית לי	חצי	ששניהם זיחא הרצו אלת
	בעל הבור	פסא		חצי	רש"י ד"ה רבי נתן אומר

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

אמר רבא, הניח אבן ע"פ הבור ובא שור ונתקל בה, ונפל בבור

באנו למחלוקת ר' נתן ורבנן

האם המניח הוא בעל הבור (רש"י)

ביאור דין הניח אבן ע"פ הבור לפי המחלוקת ר' נתן ורבנן

מה הדין של בעל האבן	והטעם	מה הדין של בעל הבור	והטעם
לפי רבנן	משלם הכל (רש"י)	שהוא זרע את הנפילה (שם)	פסור
לפי ר' נתן	חצי מהנזק (שם)	שהנזק נעשה ע"י שניהם	חצי מהנזק (שם)

מדוע בעל האבן חייב, ולא אומרים שהוא גרמא בנזקין (רש"י)

מקשה הגמ', פשיטא, מה פשוט

מתרצת הגמ', מהו דתימא, התם, היכן

הוא דאמר בעל הבור לבעל השור, הדוחף, אי לאו בירא ידידי, תורא דידך הוה קטיל ליה, ולכן אפשר לחייב את בעל

השור, אבל הכא, היכן

היה מקום לומר, שמצי א"ל בעל אבן לבעל הבור, אי לאו בירא דידך, אבנא ידידי מאי הוה עבדא, אי הוה מיתקל

בה (באבן) הוה נפל וקאי, ולכן מה צריך להיות דין של בעל האבן

קמ"ל דאמר ליה, מי למי

אי לאו אבן לא הוה נפיל לבירא, ולכן

ביאור החידוש של רבא

מה הדין של בעל האבן	מדוע
לולא דברי רבא	שהאבן נכדה לא היה חורג
לאחר החידוש של רבא	כל האבן, חזר לא היה מציין

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

איתמר, שור של הדיוט **ושור פסולי המוקדשין** (שור הקדש שנפסל) **שנגחו** בין שניהם שור, בהמשך תבאר הגמ' מה הדין בזה

שואלת הגמ', **(מאי ניהו, באיזה שור פסולי המוקדשין מיירי**

משיבה הגמ', **שור בכור** בעל מום, **דלא פריק ליה**, פרש "דלא פריק ליה" (רש"י) _____

ולכן האם הוי ממון בעלים או ממון גבוה (שם) _____ וא"כ האם הוא חייב לשלם _____

מה בא התנא לחדש בזה שנקט "שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו" ולא אמר "שור ושור הקדש שנגחו"

(שם) _____

מאיזה שור יכול הניזק לגבות את נזקו (משור ההדיוט/משור פסולי המוקדשין) _____

ומאיזה אינו יכול _____ ומנא לן שאם הזיק פטור (משנה לעיל דף ל"ז: ועיין שם נמוק"י) _____

ונחלקו אביי ורבינא, האם בעל השור ההדיוט חייב לשלם גם את חלקו של שור פסולי המוקדשין

אביי אמר, בעל שור ההדיוט **משלם חצי נזק**

מדוע משלם כל חצי הנזק הרי יש לו שותף (רש"י) _____

רבינא אמר, בעל שור ההדיוט **משלם רביע נזק**, מדוע (רש"י ד"ה כרבנן) _____

ומפרשת הגמ' את המחלוקת, **הא והא** (אביי ורבינא) מדברים **בתם, הא** (רבינא) סובר **כרבנן, והא** (אביי) סובר **כרבי נתן**

הערה: עיין תוס' שמפרש מה החידוש שר' נתן ורבנן חולקים גם בשור ושור פסולי המוקדשין שהזיקו.

ביאור מחלוקת אביי ורבינא

שמה הוא סובר ר' נתן/רבנן	כמו מי הוא סובר	האם מיירי בתם או במועד	כמה משלם בעל שור ההדיוט	
כי ליכא אשתאמי מהאי משתאמי מהאי	כר נתן	בתם	חצי נזק	לפי אביי
כי ליכא אשתאמי מהאי לא משתאמי מהאי	כרבנן		רביע נזק	לפי רבינא

איבעית אימא, הא והא (אביי ורבינא) סוברים **כרבנן**

ולכן האם אפשר לגבות משור ההדיוט את מה שא"א לגבות משור פסולי המוקדשין _____

הא (רבינא) מיירי **בתם הא** (אביי) מיירי **במועד**

ביאור דברי אביי ורבינא

מי מיירי בתם / במועד	א"כ כמה משלם כשהזיק יחד עם שור פסולי המוקדשין	כמה משלם כשהזיק לבד	
רבינא	רביע נזק	חצי נזק	תם
אביי	חצי נזק	נזק שלם	מועד

איכא דאמרי, אביי אמר חצי נזק, רבינא אמר כוליה נזק

הא והא במועד, הא כרבנן והא כר' נתן, מי סובר כרבנן _____ ומי סובר כרבי נתן _____

איבעית אימא, הא והא כרבי נתן

הא במועד והא בתם, מי מיירי במועד _____ ומי מיירי בתם _____

סכום, האם אביי ורבינא חולקים

לפני האביעית אימא	ללישנא קמא	
לא	ק	לפי מהלך א'
לא	ק	לפי האיכא דאמרי

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

סיכום מהלכי הגמ' בדברי אביי ורבינא

לפי האיבעית אימא		לפי לישנא קמא		כמה משלם בעל השור ההדיוט		
האם מיירי בתם או במועד	האם סוברים כמו ר' נתן או כמו רבנן	האם סובר כמו ר' נתן או כמו רבנן	האם מיירי בתם או במועד			
זאלד	רבנן	סאזר כר' נתן	זתן	חצ' נאן	לפי אביי	מהלך א'
זתן		סאזר כרבנן		רזע נאן	לפי רבינא	
זתן	כר' נתן	סאזר כרבנן	זאלד	חצ' נאן	לפי אביי	איכא דאמרי
זאלד		סאזר כר' נתן		נאן שלם	לפי רבינא	

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

אמר רבא, שור ואדם שדחפו דבר אחד לבור, כמה שותפין יש בנזק (רש"י) _____
 מי הם (שם) _____

א. לענין נזקין - לגבי חיוב נזקין, כולן (בעל השור, בעל הבור והאדם) חייבין
 מדוע בעל הבור חייב כשאדם ניזוק, הרי דרשינן "שור" ולא אדם (רש"י) _____
 האם רבא אמר את דבריו לפי ר' נתן או לפי רבנן (שם) _____
 שלפי רבנן מה הדין של בעל הבור _____ מדוע _____
 האם איירי שהאדם דחף בכונה (תוס') _____ אם האדם דחף בכונה, מה יהיה הדין של בעל הבור (שם) _____

ב. לענין ארבעה דברים, את מי הם הפילו לתוך הבור _____
 ולאלו ארבעה דברים הכונה (רש"י) _____
 ודמי ולדות, את מי הם הפילו לתוך הבור _____ ומה קרה _____

האדם שדחף חייב על ארבעה דברים ודמי ולדות, ושור ובור פטור, היכן מיעטה התורה שור ובור :
 מארבעה דברים (רש"י) _____ מדמי ולדות (שם) _____

ג. לענין כופר - אם דחפו אדם לבור, ושלישים של עבד - אם דחפו עבד כנעני לבור, ומה קרה להם (רש"י) _____
 שור חייב, האם החיוב כופר ושלישים של עבד, הוא בתם או רק במועד (רש"י) _____
 אדם ובור פטורים, מדוע אדם פטור מכופר ושלישים של עבד (רש"י) _____
 והאם הוא פטור גם כשלא אתרו ביה (שאינו חייב מיתה) (שם) _____
 ומנא לן שבור פטור מכופר ושלישים של עבד (שם) _____

ד. לענין כלים ושור פסולי המוקדשין שנפדו, _____
 אדם ושור חייבין, ובור פטור, מניין שבור פטור על כלים _____
 מאי טעמא שבור פטור, על מה _____
 אמר קרא "וְהָמֵת יָהִיגָה לוֹ" לאיזה "וְהָמֵת יָהִיגָה לוֹ" הכוונה (רש"י) _____

זה בא ללמדנו שבור חייב רק במי שהמת שלו, יצא זה (שור פסולי המוקדשין שמת בבור) שאין המת שלו
 מדוע אין המת שלו (רש"י) _____

סיכום הדין של שור ואדם שדחפו לבור, על מה כל אחד מהם חייב

		שור		אדם		בור	
		הדין	מנא לן שפטור	הדין	הטעם שפטור	הדין	מנא לן שפטור
א.	לענין נזקין	ח"ל	***	ח"ל	***	ח"ל	***
ב.	לענין ארבעה דברים	פסול	"איש זמאית"	ח"ל	***	פסול	"איש זמאית"
	ודמי ולדות		"וכי יצא אנשים"				"וכי יצא אנשים"
ג.	לענין כופר ושלישים של עבד	ח"ל	***	פסול	קח ליה דדרכה מנייה	פסול	"שור" ולא אדם
ד.	לענין כלים	ח"ל	***	ח"ל	***	פסול	"חמור" ולא כלים
	ושור פסולי המוקדשין						"וְהָמֵת יָהִיגָה לוֹ" לאיזה שהמת שלו יצא זה שהמת שלו

המשך בבא קמא דף נ"ב ע"ב - נ"ג ע"א

הקדמה: כתוב פעמיים בתורה "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ", פעם אחד בפרשת בור ופעם נוסף בפרשת שור:

בבור כתוב: בְּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם, כִּסְף יִשְׁיב לְבַעְלָיו, וְהִמַּת יְהוָה לוֹ:

בשור כתוב: או נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמוּל שְׁלֶשֶׁם וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעַלָיו, שְׁלֶם יִשְׁלַם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר, וְהִמַּת יְהוָה לוֹ:

מקשה הגמ', למימרא דפשיטא ליה לרבא, שְׁמָה

והא מיבעיא בעי ליה לרבא - והרי רבא הסתפק בזה, דבעי רבא, שור פסולי המוקדשין שנפל לבור, מהו

צד א': האם האי "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ" הכתוב אצל בור, בא ללמדנו שחייב רק במי שהמת שלו, יצא זה שאין המת שלו

לפי צד זה מה הדין של שור פסולי המוקדשין שנפל לבור

צד ב': או דילמא, "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ" לבעלים מטפלן בנבילה הוא דאתא, היינו שהנבילה שייכת לניזק משעת מיתה,

ואם נפחתה דמיה משעת מיתה עד שעת העמדה דין, ההפסד הוא של הניזק.

לפי צד זה מה הדין של שור פסולי המוקדשין שנפל לבור

סיכום הקושיא: כאן אמר רבא כדבר פשוט שבור פטור על פסולי המוקדשין, והרי הוא עצמו הסתפק בזה במקום אחר.

מתרצת הגמ', שאכן רבא הסתפק בזה, אבל בתר דבעיא הדר פשטה, באר

מה הוא פשט שלומדים מ"וְהִמַּת יְהוָה לוֹ"

שואלת הגמ', אלא מאחר ש"וְהִמַּת יְהוָה לוֹ" נצרך ללמד שבור פטור על פסוה"מ, בעלים מטפלן בנבילה מנא ליה לרבא

משיבה הגמ', נפקא ליה מן "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ", דשור

סכס, כמה פעמים כתוב בתורה "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ"

אצל אלו מזיקים

מה לומדים מ"וְהִמַּת יְהוָה לוֹ":

שכתוב אצל שור שכתוב אצל בור

לפי זה, מה הדין של שור פסולי המוקדשים: כששור נגח אותו כשנפל לבור

שואלת הגמ', מאי חזית ד"וְהִמַּת יְהוָה לוֹ" דשור מפקת ליה לבעלים מטפלן בנבילה, "וְהִמַּת יְהוָה לוֹ" דבור

מפקת ליה למי שהמת שלו, איפוך אנא, אם נאמר כן, מה יהיה הדין של שור פסולי המוקדשים:

כששור נגח אותו כשנפל לבור

משיבה הגמ', מסתברא להעמיד את הפטור של פסוה"מ גבי בור, הואיל ופטר בו את הכלים

היינו, כיון שמצאנו שהתורה הקילה על בור, שהוא פטור על

מסתבר שהתורה הקילה עליו גם, שהוא פטור על

שואלת הגמ', אדרבה, נעמיד את הפטור גבי שור, שכן פטר בו חצי נזק, מתי משלם רק ח"נ.

משיבה הגמ', כוליה נזק שפטור מיהת לא אשכחן, אצל מי לא מצאנו שפטור לגמרי

ולכן מסתבר שמי פטור כשהזיק לפסולי המוקדשים

למסקנת הגמ', מה הדין של שור פסולי המוקדשים: כששור נגח אותו כשנפל לבור

סיכום השקו"ט לברר מה לימדים מ"והמת יהיה לו" דבור ומה לומדים מ"והמת יהיה לו" דשור

דברי הגמרא	לפי שלב זה מה לומדים מ"והמת יהיה לו" דשור	לפי שלב זה מה לומדים מ"והמת יהיה לו" דבור
אלא בעלים מטפלן בנבילה מנא ליה נפקא ליה מן "והמת יהיה לו" דשור	זללים מטפלן בנבילה	שזור פאור אל פסולי האוקדשים
איפוך אנא	שזור פאור אל פסולי האוקדשים	זללים מטפלן בנבילה
מסתברא פטור גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים	זללים מטפלן בנבילה	שזור פאור אל פסולי האוקדשים
אדרבה פטור גבי שור שכן פטר בו חצי נזק	שזור פאור אל פסולי האוקדשים	זללים מטפלן בנבילה
כוליה נזק מיהת לא אשכחן	זללים מטפלן בנבילה	שזור פאור אל פסולי האוקדשים

בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

שנינו במשנתנו "נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו, וכו'"

מתניתין דלא כר' יהודה, דתניא ר' יהודה מחייב על נזקי כלים בבור, ומה הדין של נזקי כלים לפי משנתנו _____
מאי טעמא דרבנן, שמה הם סוברים _____

דאמר קרא "וְנִפְלַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר", ממה שהתורה פירטה "שור" ו"חמור", משמע שזה בא למעט ולומר שיש דברים שבור פטור עליו, אם בור היה חייב על הכל, איך היה לתורה לכתוב (רש"י) _____

"שור" בא למעט, שדוקא אם נפל שור לבור חייב, ולא אם נפל אדם לבור ומת

"חמור" בא למעט, שדוקא אם נפל חמור לבור חייב, ולא אם נפלו כלים לבור ונשברו

שים לב: בור אינו חייב רק על שור וחמור בלבד, אלא חייב על כל בעלי חיים.

ורבי יהודה שמחייב על כלים, סובר ש"או" ("וְנִפְלַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר"), בא לרבות את הכלים, דהיינו, שאם נפלו כלים לבור ונשברו, בעל הבור חייב

ורבנן מה הם לומדים מ"או", אומרת הגמ' שהם סוברים ש"או" אינו מיותר לדרשה, שהמילה "או" מבעי ליה לחלק

שמה היה הדין אם לא נכתב "או" (רש"י) _____

ורבי יהודה מהיכן הוא לומד לחלק, הוא סובר שלחלק, מ"וְנִפְלַל" נפקא

איך למד כן מ"וְנִפְלַל" (רש"י) _____

ורבנן מדוע צריכים "או" לחלק, הרי אפשר ללמוד זאת מ"וְנִפְלַל"

אומרת הגמ' שהם סוברים ש"וְנִפְלַל" טובא (הרבה) נמי משמע, אלא מהיכן לומדים לחלק _____

ולכן האם "או" מיותר לרבות כלים _____

רש"י מביא שלש דוגמאות שהתורה כתבה לשון יחיד ביחס לרבים

מה הדוגמא מפרשת ויקהל _____ איך כותבים זאת בלשון רבים _____

מה הדוגמא מפרשת ראה _____ איך כותבים זאת בלשון רבים _____

מה הדוגמא מספר שמואל _____ איך כותבים זאת בלשון רבים _____

סכס, האם "וְנִפְלַל" הוא לשון יחיד או לשון רבים _____

האם יש במשמעותה גם שנפלו כמה דברים, לפי ר' יהודה _____ לפי רבנן _____

סיכום השקו"ט לפרש הלימודים מ"ונפלל שמה שור או חמור" לפי ר' יהודה ולפי רבנן

מה משיבה הגמ'	באר את השאלה	
"וְנִפְלַל" ולא כלים	מנין שזור פטור על כלים	מאי טעמא דרבנן
"או" לרבות את הכלים	מנין שזור חייב על כלים	ור' יהודה
"או" מצוי ליה לחלק	מה לומדים מ"או"	ורבנן
מ"וְנִפְלַל"	מהיכן הוא לומד לחלק	ור' יהודה
"וְנִפְלַל" מצוי ליה לחלק	מדוע חוצק התורה לכתוב "או" לחלק הרי אפשר ללמוד זאת מ"וְנִפְלַל"	ורבנן

המשך בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

סיכום דין אדם וכלים שנפלו לבור ומהיכן זה נלמד

מנין "לחלק" שבור חייב גם אם נפל שור לבד או חמור לבד	האם בור חייב על כלים		האם בור חייב על אדם		
	מנא לן	הדין	מנא לן	הדין	
"וְנִפְלָא שְׂמִיָּה שֹׁר אִי הָמִיר"	"חמור" אלא כלי	לא	"שור" אלא אדם	לא	לפי רבנן
"וְנִפְלָא שְׂמִיָּה שֹׁר אִי הָמִיר" "וְנִפְלָא" לשון יחיד	"אין" לרבות כלי	כן			לפי ר' יהודה

המשך בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

הקדמה להבנת המשך דברי הגמ': בספר הליכות עולם שער רביעי סימן כ"ה כתב

וז"ל: **דיני כללי ופרטי.** כל מקום שאתה מוצא כלל ואחריו פרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, כיצד "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִפֶּנֶם קָרְבָן לַה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָנְכֶם", "מִן הַבְּהֵמָה" כלל, פירוש כלל הוא לחיה, שחיה בכלל בהמה היא, בקר וצאן פרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, בקר וצאן אין מידי אחרינא לא, ונתמעטה חיה מן הקרבן, וכן כל כיוצא בזה.

ואם תאמר אם כן למה נכתב הכלל הואיל ואין למדין ממנו דבר. ויש לומר דאי לאו כללא היינו מוסיפין על הפרט בבנין אב או במדה מן המדות, הילכך אהני כללא כדי שתדע שהפרט דוקא הוא ולא גמרינן מיניה מידי בשום מדה מן המדות, שאין לך בו אלא מה שפירשה תורה בלבד, וכן מפרש לה בניזיר.

כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, פירוש לרבות כל הדומה לפרט, ולמעט כל מה שאינו דומה לו.

⚔ ⚔ ⚔

סכם, האם התורה בא ללמד: שאין לנו אלא מה שבפרט, או כל מה שדומה לפרט:

בכלל ופרט _____ בכלל ופרט וכלל _____

שאלת הקדמה: על אלו בעלי חיים מפורש בתורה שבור חייב _____

ומה הדין בשאר בעלי חיים _____

מקשה הגמ', אמאי חייב על שאר בעלי חיים, **אימא "וְנִפְלָל" כלל**, ש"וְנִפְלָל" משמע כל דבר הנופל

"שור וחמור" הוא פרט, והוא כלל ופרט, והרי קיימא לן אין בכלל אלא מה שבפרט

ואם כן, נאמר **שור וחמור אין, מידי אחרינא לא**, וא"כ למה אין לנו מקור לחייב (רש"י) _____

מתרצת הגמ', **אמרי, "בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם"**, **חזר וכלל**, ש"בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם" משמע שחייב לשלם על כל דבר שנופל לבור,

וכיון שכן, לא הוי כלל ופרט, אלא כלל ופרט וכלל

וכלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט המפורש הם בעלי חיים, אף כל בעלי חיים

מהו: כלל א' _____ הפרט _____ כלל ב' _____

סכם, על מה היה בור חייב, אילו היינו דורשים "כלל ופרט" _____

ועכשיו שדורשים "כלל ופרט וכלל", על מה חייב _____

מאחר שמרבינן רק בעלי חיים, מהיכן למד ר' יהודה שבור חייב על כלים (רש"י) _____

מקשה הגמ', איך מרבינן כל בעלי חיים, **אי מה הפרט (שור וחמור) המפורש הוא דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא,**

אף כל דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא אפשר לרבות שבור חייב עליהם, **אבל עופות** שאין נבלתן מטמאה במגע

ובמשא, **לא**

אם נאמר כן, מה יהיה הדין בעופות שנפלו לבור _____

מתרצת הגמ', **אם כן, שְׁמָה (רש"י)** _____

אלו שני צדדין _____

נכתוב רחמנא חד פרטא, מה היה אפשר לכתוב (רש"י) _____

שאם בור חייב רק על מה שדומה לפרט בשני צדדין (בעלי חיים, נבלתו מטמא), כמה פרטים היה מספיק לכתוב _____

ואז מה היה הדין בעופות _____ מדוע _____

עכשיו שהתורה כתבה גם "שור" וגם "חמור", מה הדין בעופות _____

באר איך לומדים זאת (שם) _____

מאחר וצריכים את שני הפרטים לדרשה מה אפשר להקשות (שם) _____

ומדוע לא הקשתה הגמ' זאת (שם) _____

המשך בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

דוחה הגמ', שאין ללמוד עופות מזה שהתורה כתבה פרט נוסף (שור וגם חמור)

דהי פרט נכתוב, אי כתב רק "שור", הוה אמינא שבעל חי הקרב לגבי מזבח, אין, מה כן _____

אבל בעל חי שאינו קרב לגבי מזבח (כגון חמור), לא - אין בור חייב עליו, ולכן הוצרכה התורה לכתוב גם "חמור"

ואי כתב רחמנא רק "חמור", הוה אמינא קדוש בבכורה אין - כן חייבים עליו, שאין קדוש בבכורה (כגון סוסים

וגמלים), לא - אין חייבים עליו, ולכן הוצרכה התורה לכתוב גם "שור" לרבות שאר בעלי חיים כגון סוסים וגמלים

בכמה דברים דומים סוסים וגמלים לפרט (רש"י) _____ ומה הם (שם) _____

והאם בעופות יש ב' דברים אלו (שם) _____ ולכן האם מרבין אותם (שם) _____

ביאור מדוע לא מרבין עופות

אם היה כתוב רק	הייתי אומר שבור חייב רק על אלו בעלי חיים	כגון אלו בעלי חיים	מה כתבה התורה כדי לרבות בע"ח נוספים	שמה זה בא לרבות	כגון אלו בעלי חיים
"שור"	שקדש לגבי מזבח	כשליש וליציץ	"חמור"	שאיין קדש לגבי מזבח	חמור
"חמור"	שקדוש בבכורה	שור	"שור" וכן ש"שור" איין נזרק לזוה, בא ללמד על דמיון אחרים	שאיין קדוש בבכורה	סוסים וזמרים

מתרצת הגמ', אלא שאר בעלי חיים נלמד, ממה שאמר קרא 'והקמת יקיה לו', זה בא לרבות שבור חייב על כל דבר מיתה

בההוא אמינא למדנו שאר בעלי חיים בכלל ופרט וכלל, האם גם לפי המסקנא לומדים כן (רש"י) _____

אלא איך לומדים לפי המסקנא _____

מקשה הגמ', בין לרבנן דקא ממעטי להו לכלים מדכתיב "חמור", ובין לר' יהודה דקא מרבי להו לכלים מדכתיב "או"

קשה, וכי כלים בני מיתה נינהו, וא"כ לפי רבנן לא צריכים "חמור" ללמדנו שבור פטור על כלים

מדוע (רש"י) _____

ומה קשה על ר' יהודה (שם) _____

מתרצת הגמ', אמרי בני הישיבה, שבירתן של כלים זו היא מיתתן, ולכן אפשר ללמוד אותם מהפסוק 'והקמת יקיה לו',

ולפיכך לרבנן צריכים פסוק למעט אותם, ולר' יהודה אפשר לרבות אותם

מקשה הגמ', ולרב דאמר בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו, בין לרבנן בין לרבי יהודה וכי כלים בני הבלא

נינהו - הרי הם אינם נשברים מהבל, ומדוע הוצרך למעט אותם לפי רבנן, ואיך ר' יהודה יכול לרבות אותם

מתרצת הגמ', אמרי בני הישיבה, בחדתי, פרש (רש"י) _____

דמיפקעי מהבלא, שיכולים להפקעה מההבל

סכס, לפי הבנת הגמ' עד עתה, מהיכן לומדים שבור חייב על כל בעלי חיים _____

על זה מקשה הגמ', והרי האי 'והקמת יקיה לו' מבעי ליה לכדרבא, וא"כ הפסוק אינו מיותר לרבות כל בעלי חיים

דאמר רבא, שור פסולי המוקדשין שנפל לבור, פטור, שנאמר 'והקמת יקיה לו' במי שהמת שלו, יצא זה שאין

המת שלו, באר מה זה "פסולי המוקדשין" _____

סיכום דברי רבא:

מה לומדים מ'והקמת יקיה לו' (שכתוב אצל בור) _____

באר איך לומדים כן (רש"י לעיל דף נ"ג:) _____

האם דברי רבא נאמרו על פסוה"מ, שנפדה או שלא נפדה (רש"י) _____

שבלא נפדה, לא צריכים את הפסוק 'והקמת יקיה לו' ללמד שבור פטור על פסוה"מ

אלא מהיכן זה נלמד _____

המשך בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

סיכום הקשיות על מה שתירצה הגמ' שלומדים שאר בעלי חיים מ"והמת יהיה לו"

מה מתרצת הגמ'	באר הקושיא	
קושיא א'	מדוע הוצרכו חכמים למעט כלים ואיך ר' יהודה יכול לרצות אותם	שצירתן לו היא מיתתן
קושיא ב'	לרצו דאמר דור שחייבה עליו תורה להכלו ולא לחסכו, בין לרצו בין לרבי יהודה, כלים בני הלכא נענה	כלים חדשים שיכלים להפקעה מההכל
קושיא ג'	הפסוק "והמת יהיה לו" אינו מיותר לדרשה, שהרי הוא נצרך למענו הדין שאמר רצו, שצור פאור על שור פסולי המקדשים	כלל קושיא לו חוצרת הלמ' אלאמת שצור חייב על שאר כללי חיים מפסוק אחר

מסקנת הגמ', **אלא** מה שבור חייב על שאר בעלי חיים נלמד, מזה שאמר קרא "כסף ישיב לבעליו" לרבות כל דאית ליה

בעלים

סיכום איך לומדים שבור חייב על כל בעלי חיים

מנא לן שבור חייב על כל בעלי חיים	הדיחוי	
לפי הוה אמינא א'	כלל ופרט וכלל	אי מה הפרט מפורש דבר שנצלתה מטמאה במגע ומשא, וא"כ מנא שצור חייב על כל עופות
לפי הוה אמינא ב'	"והמת יהיה לו"	האי "והמת יהיה לו" מכלי ליה לכדבא
לפי מסקנת הגמ'	"כסף ישיב לבעליו"	****

סיכום השקו"ט לברר מהיכן נלמד שבור חייב על כל בעלי חיים

ועל אלו פטור	לפי שלב זה על אלו בעלי חיים בור חייב	באר הקושיא/התירוץ/הדיחוי	
אימא "ונפל" כלל "שור וחמור" פרט	רק שור וחמור	מקשה הלמ', שנלמד בכלל ופרט	על כל שאר כללי חיים
אמרי "בעל הבור ישלם" חזר וכלל	כל כללי חיים	מתרצת הלמ', שלומדים בכלל ופרט וכלל	***
אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא	בהמות וחיות	מקשה הלמ', שנלמד שצור אינו חייב אלא כללי הפרט שנצלתה מטמאה במגע ומשא	עופות
אם כן נכתוב רחמנא חד פרטא	כל כללי חיים	מתרצת הלמ', שאחד מן הפרטים מיותר לדרשה	***
הי נכתוב, אי כתב "שור"	הקריבים על המזבח	דוחה הלמ' את התירוץ, שאין פרט מיותר שהרי שניהם נצרכים	שאינם קריבים על המזבח
ואי כתב רחמנא "חמור"	הקדושים נזכרה		שאינם קדושים נזכרה
אלא אמר קרא "והמת יהיה לו"	כל כללי חיים	מתרצת הלמ', שאינו נלמד בכלל ופרט וכלל, אלא נלמד משמעות הפסוק	***
האי "והמת יהיה לו" מבעי ליה לכדבא	רק שור וחמור	מקשה הלמ', ש"והמת יהיה לו" אינו מיותר לדרשה	על כל שאר כללי חיים
אלא אמר קרא "כסף ישיב לבעליו"	כל כללי חיים	בא לרצות כל דאית ליה כללים	***

המשך בבא קמא דף נ"ג ע"ב - נ"ד ע"א

מקשה הגמ', **אי הכי, שְׁמָה** _____

אפילו כלים ואדם נמי, שמה יהיה בכלים ואדם _____

מדוע _____

לאיזה אדם יש בעלים, שמשום כך אפשר לרבות אותו (פני יהושע) _____

מתרצת הגמ', **אמר קרא, "שור" ולא אדם, "חמור" ולא כלים**

מקשה הגמ', **ולרבי יהודה דקא מרבי להו לכלים, בשלמא "שור" ממעט ביה אדם, אלא "חמור" מאי ממעט ביה,**

אלא אמר רבא, "חמור" דבור לרבי יהודה, "וְשֶׁה" דאבידה לדברי הכל, קשיא אכן קשה לפי ר' יהודה מדוע נכתב

חמור, מדוע שה דאבידה מיותר (רש"י) _____

היכן למדתם דברי רבא אלו _____

סיכום הלימודים מהפסוק "ונפל שמה שור או חמור"

מה לומדים מ"חמור"	מה לומדים מ"או"	מה לומדים מ"שור"	
אֵלָא כִּלְיָ	לֹאֲנִי	אֵלָא אֲדָם	לפי חכמים
קִשְׁיָא	לְרִבְזָתָא אֶתְּ הַכִּלְיָ		לפי ר' יהודה

בבא קמא דף נ"ד ע"א - ע"ב

שנינו במשנתנו, "נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב"

שואלת הגמ', מאי (מה הכונה) שור חרש שוטה וקטן, אילימא שכונת המשנה שור של חרש, שור של שוטה, שור של

קטן, אם נפרש כך, משמע האם נפל לבור שור של פקח פטור, הרי זה לא יתכן, שהרי לא מצאנו שהתורה פטרנו

אמר רבי יוחנן, שכונת המשנה היא, שור שהוא חרש, שור שהוא שוטה, שור שהוא קטן

שמה הדין אם נפלו לבור

גם זה קשה, שמשמע האם נפל לבור שור שהוא פקח פטור בעל הבור, וזה לא יתכן, וכי מדוע שיהיה פטור

אמר ר' ירמיה לפרש את המשנה, לא מבעיא קאמר, דהיינו שמה שאמר התנא "שור חרש שוטה וקטן חייב" אין כונתו

לומר שרק עליהם חייב, אלא רוצה לומר שאפילו "שור חרש שוטה וקטן חייב" וכל שכן שור שהוא פקח חייב

ומבאר ר' ירמיה, לא מבעיא שור שהוא פקח, דחייב בעל הבור, אבל שור חרש שוטה וקטן

אימא חרשותו גרמה לו קטנותו גרמה לו, וליפטר בעל הבור, קמ"ל, מי משמיענו

ומה היא משמיענו

שאלות סיכום:

מה הפירוש "שור חרש שוטה וקטן" לפי ר' ירמיה שמה הדין בהם אם נפלו לבור

לפי הבנת הגמ' בקושיא, מה אפשר לדייק מזה לגבי שור פקח

ומה הדין בשור פקח לפי התירוצ

א"כ מדוע נקט התנא החיוב ב"שור חרש שוטה וקטן"

לפי זה מה יותר מסתבר לחייב, שור פקח או שור חרש שוטה וקטן

מקשה הגמ', א"ל רב אחא לרבינא, והתניא נפל לתוכו בר דעת, פטור בעל הבור, מאי לאו שור בר דעת (שור פקח)

סיכום הקושיא:

לפי ברייתא זו מה הדין בשור פקח שנפל לבור ומה הדין לפי מה שאמר ר' ירמיה

אמר ליה, מי אמר למי

לא, מה לא

אלא הכונה שאדם בר דעת שנפל לבור, בעל הבור פטור, לפי זה מה הדין בשור בר דעת

שוב הקשה לו רב אחא, אלא מעתה שכונת הברייתא לאדם בר דעת, וכי אדם בן דעת הוא דפטור, הא לאו בן דעת הוא

דחייב, לפי זה מה הדין באדם שאינו בר דעת שנפל לבור

וזה לא יתכן, שהרי "שור" ולא אדם כתיב, וא"כ מה הדין באדם שאינו בר דעת שנפל לבור

ולכן מפרש רבינא את הברייתא באופן אחר

אלא מאי בן דעת, מין בן דעת, למי הכונה (רש"י)

שמה הדין אם הוא נפל לבור ולפי זה מה הדין בשור בר דעת

א"ל רב אחא לרבינא, והתניא בברייתא אחרת, נפל לתוכו שור בן דעת, פטור

סיכום הקושיא: מה הדין בשור פקח שנפל לבור:

לפי הברייתא ומה הדין לפי מה שאמר ר' ירמיה

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"א - ע"ב

מסקנת הגמ', **אלא אמר רבא**, מה הכונה "נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן", **שור והוא חרש, שור והוא שוטה, שור והוא**

קטן, דוקא על שוורים אלו חייב בעל הבור, **אבל** אם נפל לתוכו **שור והוא פקח, פטור**

מאי טעמא שבעל הבור פטור, **דבעי ליה** (לשור) **עיוני ומיזל**, פרש _____

באר מדוע זו סיבה שבעל הבור פטור (תוסי' לעיל דף נ"ב: בסוף דבריו, ועוד אור"י) _____

תניא נמי הכי (כמו שפירש רבא) **נפל לתוכו, שור חרש שוטה וקטן וסומא ומהלך בלילה, חייב**

פקח ומהלך ביום, פטור.

שאלות סיכום:

איך פירש ר' יוחנן את מה ששינו במשנתנו "נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב" _____

מה מקשה הגמ' על זה _____

ומה תירץ רבא _____

סיכום הברייתא

מהלך ביום האם אומרים דבעי ליה עיוני ומיזל	ולכן מה הדין אם נפל לבור	מהלך בלילה האם אומרים דבעי ליה עיוני ומיזל	ולכן מה הדין אם נפל לבור
בשור פקח	פ	כא	ח"י
בשור חרש שוטה וקטן וסומא	כא	ח"י	

סיכום שקו"ט לפרש את דברי המשנה "נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב"

מה הכונה "שור חרש שוטה וקטן"	על אלו שוורים בור חייב	ואת מי זה בא לפטור	מה מקשה הגמ' על זה
שור של חרש, שור של שוטה, שור של קטן	שור של חש"י	שור של פקח	היכן מצאנו שהתירה פטורת אל שור של פקח
שור שהוא חרש, שור שהוא שוטה, שור שהוא קטן	שור שהוא חש"י	שור שהוא פקח	שאיין סברה לאמר שהוא פטור
מה שאמר ר' יוחנן שור שהוא חרש, שור שהוא שוטה, שור שהוא קטן, הכונה אפילו שור שהוא חרש, אפילו שור שהוא שוטה, אפילו שור שהוא קטן, נמי ח"י	כל השוורים	*****	והתנאי נפל לתוכו שור זן דעת פטור
שור שהוא חרש, שור שהוא שוטה, שור שהוא קטן	שור שהוא חש"י	שור שהוא פקח	הלא איננו מקשה אל זה, והטעם שבפסוק אל שור פקח הוא משום דבעי ליה עיוני ומיזל

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב

גמ' הגמרא מביאה מקורות לדינים הנזכרים במשנה, שאכן נאמרו בכל סוגי בעלי חיים

א. לנפילת הבור: "כִּסְף וְשֵׁיב לְבַעְלָיו" כתיב, מזה לומדים שבור חייב על כל דבר דאית ליה בעלים

כדאמרון, היכן למדנו זאת

ב. להפרשת הר סיני: דכתיב "אִם בְּהֶמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה" וחייה בכלל בהמה הויה

מנא לן שחיה בכלל בהמה (רש"י)

והמילה "אם" בא לרבות את העופות

סכס, מאיזו מילה לומדים שנאסר על חיות לעלות על הר סיני

ומנין שנאסר על עופות לעלות

ג. לתשלומי כפל: כדאמרין לקמן דף סב: "עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע", כָּלָל כָּל דָּבָר פְּשִׁיעָה

אלו דברים נכללים בזה (רש"י)

ד. להשבת אבידה: "לְכָל אֲבִידַת אֲחִיד", מ"לָּכָל" לומדים, שכל דבר שהוא אבידה, חייב בהשבה

ה. לפריקה: יליף בגזירה שוה "חמור" "חמור" משבת, דהיינו, שבשבת כתוב "חמור" ומרבין כל סוגי בעלי חיים, כמו כן

"חמור" שכתוב אצל פריקה כוללת כל בעלי חיים

ו. לחסימה: יליף בגזירה שוה "שור" "שור" משבת כנ"ל אצל "חמור"

ז. לכלאים: אי כלאים דחרישה, יליף בגזירה שוה "שור" "שור" משבת

אי כלאים דהרבעה, יליף בגזירה שוה "בְּהֶמְתָּךְ" "בְּהֶמְתָּךְ" משבת

ח. וגבי שבת מנלן, שְׁמָה

דתניא ר' יוסי אומר משום ר' ישמעאל

בדברות הראשונות נאמר "לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עִבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתְּךָ"

ובדברות האחרונות נאמר "לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעִבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתְּךָ"

והלוא "שור" ו"חמור" בכלל "כָּל בְּהֶמָּה" היו, ("וְכָל בְּהֶמְתְּךָ" בדברות האחרונות), ולמה יצאו, פרש

לומר לך מה "שור" ו"חמור" האמור כאן (בשבת) חיה ועוף כיוצא בהן, אף כל מקום שנאמר "שור" ו"חמור"

חיה ועוף כיוצא בהן, באלו מקומות: א. _____ ב. _____ ג. _____

מהיכן לומדים בשבת עצמו, ש"שור" ו"חמור" כולל כל בע"ח (שיטמ"ק)

האם הבריייתא אמרה "ולמה יצאו" על דברות הראשונות או על דברות האחרונות

א"כ למה הביאה הבריייתא את הדברות הראשונות (שם)

מקשה הגמ', אמאי אמרין שאזהרת שביית בהמתו בשבת הוא בכל בעלי חיים

אימא "בְּהֶמָּה" ("וּבְהֶמְתְּךָ") דדברות הראשונות כלל, ש"וּבְהֶמְתְּךָ" כולל כל סוגי בהמות וחיות

"שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ" דדברות האחרונות הוא פרט, והוי כלל ופרט, והרי קיימא לן אין בכלל אלא מה שבפרט

ואם כן, נאמר שור וחמור אין אבל מידי אחרינא, לא, וא"כ למה אין לנו מקור לחייב

מתרצת הגמ', אמרי, "וְכָל בְּהֶמְתְּךָ" דדברות האחרונות חזר וכלל, ולכן לא הוי כלל ופרט, אלא כלל ופרט וכלל

וכלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט המפורש הם בעלי חיים, אף כל בעלי חיים

מהו: כלל א' _____ הפרט _____ כלל ב' _____

סכס, אלו בעלי חיים היו אסורים לעשות מלאכה בשבת, אלו היינו דורשים "כלל ופרט"

ועכשיו שדורשים "כלל ופרט וכלל" אלו אסורים

מקשה הגמ', ואימא מה הפרט (שור וחמור) המפורש הוא דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא

אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא, אבל עופות שאין נבלתן מטמאה במגע ובמשא לא, מה לא

מתרצת הגמ', אמרי א"כ, שְׁמָה (רש"י לעיל ע"א)

אלו שני צדדין

נכתוב רחמנא חד פרטא, מה היה אפשר לכתוב (רש"י לעיל ע"א)

מה אפשר ללמוד מזה שהתורה כתב פרט נוסף (רש"י)

באר איך לומדים זאת (שם)

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב

דוחה הגמ', שאין ללמוד עופות מזה שהתורה כתבה פרט נוסף (שור וגם חמור)

דהי פרט נכתוב רחמנא, אי כתב רחמנא רק "שור"

הוה אמינא בעל חי הקרב לגבי מזבח אין, מה כן

אבל בעל חי שאינו קרב לגבי מזבח, לא, מה לא

לפיכך כתב רחמנא גם "חמור" לרבות גם בעלי חיים שאינם קרבים לגבי מזבח שהוא חייב בשביתתם בשבת

ואי כתב רחמנא "חמור" בלבד, הוה אמינא שרק דבר הקדוש בבכורה כחמור, אין, חייב בשביתתו,

אבל בעל חי שאין קדוש בבכורה, לא, אינו חייב בשביתתו

לפיכך כתב רחמנא גם "שור", שאינו נצרך ללמד על עצמו, שהרי גם שור קדוש בבכורה ואפשר ללמדו מ"חמור"

אלא אלו סוגי בעלי חיים זה בא לרבות (רש"י)

במה הם דומים לפרט

ולכן האם זה מרבה גם עופות מדוע

ביאור מדוע לא מרבינן עופות

אם היה כתוב רק	הייתי אומר שחייב בשביתת בהמתו רק על אלו בע"ח	כגון אלו בעלי חיים	מה כתבה התורה כדי לרבות בע"ח נוספים	שמה זה בא לרבות	כגון אלו בעלי חיים
"שור"	שקרב לגבי מזבח	כגליס וזעיר	"חמור"	שאיין קרב לגבי מזבח	חמור
"חמור"	שקדוש בבכורה	שור	"שור" וכן ש"שור" איין נצרך לזכור, בא ללמד על בע"ח אחרים	שאיין קדוש בבכורה	סוסים וזמרים

מסקנת הגמ', אלא "וכל בהמתך" ריבויא הוא, ומרבה כל בעלי חיים אפילו עופות.

סיכום השקו"ט לברר מהיכן נלמד ששביתת בהמתו נאמר על כל בעלי חיים

	באר הקושיא/התירוץ/הדיחוי	לפי שלב זה על אלו בע"ח יש בהם חיוב שביתת בהמתו	ועל אלו בעלי חיים אין בהם חיוב שביתת בהמתו
אימא "בהמה" דדברות הראשונות כלל "שור" וחמור" דדברות האחרונות פרט	מקשה הלמ', שנלמד בכלל ופרט	רק שור וחמור	לא כל שאר בעלי חיים
אמרי "וכל בהמתך" דדברות האחרונות חזר וכלל	מתרצת הלמ' שלמדאין בכלל ופרט	כל בעלי חיים	***
ואימא מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתו וכו'	מקשה הלמ', שנלמד שאין חייב בשביתת בהמתו אלא דברים שהם כגון הפרט שנבלתו מטמאה במגע וזמרים	בהמות וחיות	עופות
אמרי אם כן נכתוב רחמנא חד פרטא	מתרצת הלמ' שאחד מן פירוש מותר לדרשה	כל בעלי חיים	***
הי נכתוב רחמנא, אי כתב רחמנא "שור"	דוחה הלמ' את התירץ, שאין פרט מותר שהרי שניהם נצרכים	הקריבים על המזבח	שאיין קריבים על המזבח
ואי כתב רחמנא "חמור"		הקדושים בבכורה	שאיין קדושים בבכורה
אלא "וכל בהמתך" ריבויא הוא	מסקנת הלמ', שאין נלמד בכלל ופרט וכלל, אלא "וכל" בא לרבות כל בע"ח	כל בעלי חיים	***

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב

הקדמה: כתוב בפרשת ראה (י"ד-כ"ד) לגבי מעשר שני:

א. וְכִי יֵרָבֶה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ לִירוּשָׁלַיִם כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ - עַד שֶׁלֹא תוּכַל לִשְׂאֵת אֶת הַמַּעֲשֵׂר הַשֵּׁנִי לֵאמֹר בִּירוּשָׁלַיִם, וְגו'.

ב. וְנִתְּתָה בַּכֶּסֶף - רצה לומר, תפדה את הפירות בכסף, ואח"כ וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף שפדית בהם את הפירות בידך, והלכת עם הכסף אל המקום אשר יבחר ה' אליהך בו.

ג. וְנִתְּתָה שֵׁם אֶת הַכֶּסֶף, בְּכֹל דְּבָרֵי מֵאֵכֶל אֲשֶׁר תֵּאֲוֶה נַפְשְׁךָ (כלל)

בַּבֶּקֶר וּבַצֵּאן וּבִיֵּין וּבַשִּׁכָּר (פרט)

וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשְׁךָ (חזר וכלל)

וְאָכַלְתָּ שֵׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וּשְׂמַחַת אֶתָּה וּבֵיתְךָ.

הברייתא דלהלן דורשת אלו דברי מאכל מותרים לקנות בכסף שחיללו עליו פירות מעשר שני.

מקשה הגמ', **וכל היכא דכתב רחמנא "לל"**, וכי ריבויא הוא ואינו נדרש ב"כלל ופרט וכלל"

והא גבי מעשר שני דכתיב "פל", וקא דרשינן ליה בכלל ופרט וכלל

דַּתְנִיָּא בבר"תא, **"וְנָתַתָּ הַפֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאֵוֶה נֶפֶשְׁךָ"** הרי זה **כלל**

מה אפשר לקנות ממעות מעשר לפי כלל זה

"בבקר ובצאן וביין ובשכר" הרי זה פרט, מה אפשר לקנות לפי פרט זה

"וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשְׁךָ" חזר וכלל, מה אפשר לקנות לפי כלל זה

הרי זה כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט,

מה הפרט (בקר, צאן, יין ושכר) **המפורש** הוא **פרי** היוצא **מפרי** וגידולי **קרקע**

מדוע בקר וצאן נקראים "פרי מפרי" (רש"י)

ומדוע הם נקראים "גידולי קרקע" (רש"י עירובין דף כ"ז ע"ב).

אף כל דבר שהוא **פרי מפרי וגידולי קרקע** אפשר לקנות ממעות מעשר שני

אלו אוכלים אינם "פרי מפרי" (רש"י)

ואלו אינם גדולי קרקע (שם)

סיכום הקושיא, האם "כל" נדרש בכלל ופרט או בריבוי :

לענין שבת _____ לענין מעשר שני _____

מתרצת הגמ', אמרי "בכל" כללא, "כל" ריבויא,

איבעית אימא "ל"ל" נמי כללא הוא, מיהו האי "ל"ל" דהכא (בדברות האחרונות לגבי שבת), **ריבויא הוא, מדהוה ליה**

למכתב בדברות האחרונות **"ובהמתך"** כדכתיב בדברות הראשונות, וכתב **"וכל בהמתך"** ש"מ ריבויא

סיכום התירוצים

לפי תירוץ א'	האם "בכל"	האם "כל"	מדוע "כל" שנאמר אצל שבת נדרש בריבוי
לפי תירוץ א'	לא	ריבוי	ש"כ" ריבוי הוא
לפי תירוץ ב'	לא	לא	שהתורה שניתנה בדברות האחרונות והוסיפה את המילה "וכל"

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב

דברות הראשונות	דברות האחרונות
וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְיָהּ וּבִתְּךָ עֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ	וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֹתָהּ וּבִנְיָהּ וּבִתְּךָ וְעֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחִמְרְךָ וְכָל בְּהִמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְגו'

מקשה הגמ', **השתא דאמרת "כל" ריבויא הוא** ומרבה כל בעלי חיים ואפילו עופות

אם כן **"בְּהִמְתְּךָ" דדברות הראשונות ו"שור" ו"חמור" דדברות האחרונות למה לי**, האם קושית הגמ' היא, שלא היה לו לכתוב **"בְּהִמְתְּךָ"** בדברות הראשונות כיון שחזר וכתבו בדברות האחרונות (תורת חיים) _____
 מדוע אין לומר כן (שם) _____
 אלא מה הטעם שלא היה לתורה לכתוב **"בְּהִמְתְּךָ"** בדברות הראשונות, לפי קושית הגמ' (שם) _____

סיכום קושית הגמ'

מדוע	מה לא היה לתורה לכתוב	
שהרי מרבינן מ"ל: "וְכָל בְּהִמְתְּךָ" כל בעלי חיים, א"כ מדוע כתב "וְהַחֲמֹר וְהַחֲמִיר" דמשמע לכאורה זההם דוקא ולא עופות (תורת חיים)	וְהַחֲמֹר	בדברות הראשונות
שהרי הם נכללים ב"וְכָל בְּהִמְתְּךָ" שמרבה כל בעלי חיים א"כ מדוע כתבת התורה	וְהַחֲמִיר	בדברות האחרונות

אמרי בני הישיבה לפרש מדוע נכתבו: **"שור"** **"חמור"** **"בְּהִמְתְּךָ"**

"שור" נכתב כדי לאגמורי בגזירה שוה **"שור"** **"חמור"** **"בְּהִמְתְּךָ"** נכתב כדי לאגמורי בגזירה שוה **"חמור"**
"חמור" לפריקה. **"בְּהִמְתְּךָ"** נכתב כדי לאגמורי בגזירה שוה **"בְּהִמְתְּךָ"** **"בְּהִמְתְּךָ"** לכלאים
 מה לומדים משבת לגבי חסימה, פריקה, וכלאים _____

הדברים הנלמדים בגזירה שוה משבת

מה כתוב אצלם	לגבי איזה דין לומדים שהוא הדין לשאר בעלי חיים	כתוב את הפסוק	
"לא תחוס שור נדבשו"	חסימה	"לא תעשה כל מלאכה אתה זבן זבן ועדך ואמך ושורך וחמורך וכל בהמתך"	"שור" דדברות האחרונות
"כי תראה חמור שנאך חלץ תחת משאו וחלצת משלו, עליו תעלז עמו"	פריקה	"לא תעשה כל מלאכה אתה זבן זבן ועדך ואמך ושורך וחמורך וכל בהמתך"	"חמור" דדברות האחרונות
"זההם לא תרביע כלאים"	כלאים	"לא תעשה כל מלאכה אתה זבן זבן ועדך ואמך וזההם"	"בהמתך" דדברות הראשונות

מקשה הגמ', **אי הכי, שְׁמָה (רש"י)** _____

אפילו אדם ליתסר, שמה יהיה אסור (רש"י) _____ מדוע (שם) _____

אֶלְמָה (מדוע) תנו במשנה במסכת כלאים **אדם מותר עם כולן לחרוש ולמשוך**

מתרצת הגמ', **אמר רב פפא, פפואי (בני פפוא) ידעי טעמא דהא מילתא, ומנו (ומיהו), רב אחא בר יעקב** שהיה מעיר פפוא, והטעם שאדם מותר עם כולן, משום ד**אמר קרא** לגבי שביתה בשבת **"לִמְעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ כָּמוֹךָ"**
 מפסוק זה לומדים, שרק **להנחה** (לגבי חיוב שביתה ומנוחה) **הקשתינו** (עבד ואמה - אדם) לבהמה, **ולא לדבר אחר**
סכס, האם לומדים בגזירה שוה ("בְּהִמְתְּךָ" "בְּהִמְתְּךָ") משבת שאסור לאדם למשוך בקרון יחד עם בהמה _____
 מנא לן _____

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב

סיכום הפסוקים שממנו לומדים שכל בעלי חיים נכללים, בדברים דלהלן

		מנא לן לרבות כל בעלי חיים
א.	נפילת הבור	"כִּסְלֵי יֵשׁׁיב לְבַלְעִין" שזור חייב על כל דבר שיש לו זללים
ב.	הפרשת הר סיני	"אִם קָדַמְתָּהּ אִם אֵינֶנּוּ לֹא יִחְיֶה" וחיה בכלל זהמה הו"א, "אִם" לרבות את העופות
ג.	תשלומי כפל	"וְאֵל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע" כלל כל דבר פשיעה
ד.	השבת אבידה	"וְכָל אֲבִידֹת אֲחִיךָ"
ה.	פריקה	גזירה שוה "חמור" "חמור" משבת
ו.	חסימה	גזירה שוה "שור" "שור" משבת
ז.	כלאים	גזירה שוה "שור" "שור" משבת
		גזירה שוה "קִדְמָתְךָ" "קִדְמָתְךָ" משבת
ח.	שבת	כתיב "וְכָל קִדְמָתְךָ", "וְכָל" בא לרבות שאר זללי חיים

בבא קמא דף נ"ד ע"ב - נ"ה ע"א

דברות הראשונות	דברות האחרונות
"כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֶיךָ וְיִשְׁלַח לְךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת כְּכִדְּךָ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֶיךָ וְיִשְׁלַח לְךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת"	"כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֶיךָ וְיִשְׁלַח לְךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת כְּכִדְּךָ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צֻוֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֶיךָ וְיִשְׁלַח לְךָ אֱלֹהֶיךָ אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת"

שאל רבי חנינא בן עגיל את רבי חייא בר אבא, מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהם "טוב" ובדברות האחרונות נאמר בהם "טוב", באיזה מצוה נאמר (רש"י) _____

ומה נאמר בו (שם) _____

אמר לו רבי חייא בר אבא, עד שאתה שואלני למה נאמר בהם (בדברות האחרונות) "טוב"

שאלני אם נאמר בהן "טוב" אם לאו, שאיני יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו

כלך (לך) אצל ר' תנחום בר חנילאי, שהיה רגיל ללמוד אצל ר' יהושע בן לוי, שהיה בקי באגדה, אולי הוא שמע

תשובה לשאלתך, מה הייתה כוונתו באמרו "שאיני יודע אם נאמר בהן טוב אם לאו"

(דברי אליהו פרשת יתרו ד"ה כבד) _____

אזל רבי חנינא בן עגיל לגביה דרבי תנחום בר חנילאי, ושאלו את מה ששאל לרבי חייא בר אבא

א"ל רבי תנחום, ממנו (מרבי יהושע בן לוי) לא שמעתי, אלא כך אמר לי שמואל בר נחום אחי אמו של רב אחא ברבי

חנינא, ואמרי לה (ויש אומרים) ששמואל בר נחום היה אבי אמו של רב אחא ברבי חנינא, שמשום כך לא נאמר "טוב"

בלוחות הראשונות, הואיל וסופן להשתבר

שואלת הגמ', וכי סופן להשתבר מאי הוי

אמר רב אשי, אילו היה כתוב "למען ייטב לך" בלוחות הראשונות, חס ושלוש פסקה טובה מישראל ע"י שבירת הלוחות

א"כ מדוע כתוב בלוחות הראשונות "למען יארכון ימיך" ולא חש שמה תפסק "אריכות ימים" מישראל

(שם בדברי אליהו) _____

א"ר יהושע, הרואה את האות טי"ת בחלומו, סימן יפה הוא לו

שואלת הגמ', מאי טעמא שזה סימן יפה, אילימא משום דכתיב "טוב" ולכן אות טי"ת רומז לטובה

אימא שזה רומז ל"וּטְאָטְאִיתִּיהָ בְּמִטְאָטִי הַשְּׁמִד", האם זה רומז לדבר טוב _____

משיבה הגמ', הרואה חד טי"ת קאמרינן שזה סימן יפה

וכמה פעמים כתוב אות טי"ת בפסוק וּטְאָטְאִיתִּיהָ בְּמִטְאָטִי הַשְּׁמִד _____

שואלת הגמ', אימא שזה רומז ל"טְמָאָתָה בְּשׁוֹלִיָּה", שזה דבר רע ושם יש רק טי"ת אחד

משיבה הגמ', הרואה טי"ת בי"ת קאמרינן שזה סימן יפה

שואלת הגמ', אימא שזה רומז ל"טְבָעוּ בְּאַרְצָ שְׁעָרֶיהָ", שזה דבר רע ושם יש טי"ת בי"ת

אלא הטעם שזה סימן יפה, הואיל ופתח בו (באות טי"ת) הכתוב לטובה תחילה

שמבראשית עד וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב" לא כתיב טי"ת

לפי מסקנת הגמ' מה ראה שזה סימן טוב _____

ומדוע הוא סימן יפה הוא לו _____

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב - נ"ה ע"א

ביאור דברי ר' יהושע

איזה אות/אותיות הוא ראה בחלומו, לפי שלב זה	איך נרמז בזה שהוא סימן יפה	מדוע אין לומר כן
אילומא	שאות טי"ת מרמזת על המילה "אז"	אימא "אִלְמָא אִתְּהָ דְמַטְאֵי הִשְׁמִיד"
		אימא "מַטְאִתְהָ דְשְׁלִיחָה"
טי"ת בי"ת קאמרינ	שאותות טי"ת בי"ת מרמזות על המילה אז	אימא "טְזַעֲזַז דְבִאֲרֵי שְׁעָרֵה"
מסקנת הגמ'	האזל ופתח הכתב באות טי"ת לכאזה תחילה	*****

וא"ר יהושע בן לוי, הרואה הספד בחלומו, חסו עליו מן השמים ופדאוהו, הני מילי בכתבא

באר, מה הוא ראה

ואיך משמע שחסו עליו ופדאוהו (מהרש"א)

שנינו במשנתנו, **"וכן חיה ועוף כיוצא בהן וכו'"** שגם בהם נוהגים כל הדינים שבמשנתנו (נפילת הבור, הפרשת הר סיני, וכו') **אמר ריש לקיש, כאן** במשנתנו **שנה רבי** (רבי שסידר את המשניות לימד אותנו בזה), **שתרנגול, טווס, ופסיוני** (מין שליו), **כלאים זה בזה, באיזה דין במשנתנו לימד לנו רבי זאת** (רש"י).

מקשה הגמ', פשיטא, מה פשוט

אמר רב חביבא, משום דרבו בהדי הדדי (שהם גדלים ביחד), מהו דתימא מין חד הוא ואינו כלאים

מה הכוונה "דרבו בהדי הדדי" (רשב"א)

קמ"ל, מי משמיע לנו _____ ומה הוא משמיע לנו _____

האם שמענו ממשנתנו שמינים אלו כלאים זה בזה, אע"פ דרבו בהדי הדדי (תוס')

מה כן משמיענו רבי במשנתנו (שם)

ומה הוסיף ריש לקיש מסברא (שם)

אמר שמואל, אווז סתם **ואווז הבר** (אווז מדברי), **כלאים זה בזה**, משום שהם מינים שונים

מתקיף לה רבא בר רב חנן, מאי טעמא שהם נחשבים מינים שונים, אילימא משום דהאי אריך קועיה והאי זוטא קועיה

פרש, אריך קועיה (רש"י) _____ זוטא קועיה _____

אלא מעתה גמלא פרסא (פרסי) **וגמלא טייעא** (ערבי), **דהאי אלים קועיה והאי קטין קועיה**, **הכי נמי דהוו כלאים** **זה בזה**, והרי זה ודאי שהם מין אחד ואינם כלאים זה בזה

פרש, אלים קועיה (רש"י) _____ קטין קועיה _____

אלא אמר אביי, הטעם שהם נחשבים מינים שונים, משום **שזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים,**

רב פפא אמר טעם אחר שהם נחשבים מינים שונים, **הא, טעונה חדא ביעתא בשיחלא** (טוענת ביצה אחת בלבד)

והא, טעונה כמה ביעתא בשיחלא

איזה אווז אינה נושאת ביצה שניה עד שתלד את הראשונה (רש"י)

ואיזה נושאת כמה ביצים ביחד

המשך בבא קמא דף נ"ד ע"ב - נ"ה ע"א

"למינהו" שבים	"למינהו" שביבשה
"וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמִשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְגו'".	"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה וְרֶמֶשׂ וְחַיֵּיתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת חֵית הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֵת הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב".

א"ר ירמיה אמר ריש לקיש, המרביע שני מינים שְׂבִיִּים, הרי זה לוקה - חייב מלקות

מאי טעמא, הרי התורה אמרה "בְּהֶמְתָּךְ" לא תִּרְבֶּיעַ כְּלָאִים", ומניין שיש איסור כלאים גם במינים שבים

אמר רב אדא בר אהבה משמיה דעולא, אתיא "לְמִינָהּ" "לְמִינָהּ" מיבשה

הערה: "לְמִינָהּ" "לְמִינָהּ" לא גזירה שוה ממש, אלא מילף משמעותיה של זה ממשמעותיה של זה, ע"פ תוס' ר"פ סוד"ה הנהיג.

סכס, אצל אלו בעלי חיים כתוב מפורש בתורה שאסור להרביע אותם.

מהיכן לומדים שאסור גם בחיות ועופות.

ומהיכן לומדים האיסור מינים שבים.

בעי רחבה, המנהיג בעיזא ושיבוטא, פרש: "עיזא" "שיבוטא"

באר מה הוא עשה (רש"י)

מהו, מה הספק

צד א': מי אמרינן כיון דעיזא לא נחית בים ושיבוטא לא סליק ליבשה, לא כלום עביד, לפי צד זה מה הדין

צד ב': או דלמא, השתא מיהת קא מנהיג בשני מינים, לפי צד זה מה הדין

הקדמה: האם כלאים נוהג מן התורה בארץ (רש"י) בחו"ל

מתקיף לה רבינא, על מי הוא מקשה

אלא מעתה חיבר חטה ושעורה בידו וזרע חטה בארץ, ושעורה בחוצה לארץ, הכי נמי דמחייב

ודאי שמה הדין ולכן ודאי שמה הדין במנהיג בעיזא ושיבוטא

אמרי בני הישיבה לתרץ את הקושיא, הכי השתא, התם, לגבי איזה דין

ארץ ישראל מקום חיובא שבא"י יש בה איסור כלאים, חוצה לארץ לא מקום חיובא, שאין איסור כלאים נוהג בחו"ל

ולכן פשוט שמה הדין

ואילו הכא, המנהיג בעיזא ושיבוטא, אידי ואידי (בין היבשה ובין הים) מקום חיובא הוא

ולכן האם יש מקום להסתפק אם יש איסור להנהיג בעז ודג.

האם פשטה הגמ' את הספק

תם ונשלם
שבח לקל בורא עולם

”הדרן עלך”

לאחר השלמת הפרק יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

הִדְרֵן עַלְךָ פֶּרֶק שׁוֹר שֶׁנִּגַּח אֶת הַפֶּרֶה וְהִדְרֵךְ עָלָיו
נחזור עליך פרק שור שנגח את הפרה ותחזירי עלינו

דַּעְתָּן עַלְךָ פֶּרֶק שׁוֹר שֶׁנִּגַּח אֶת הַפֶּרֶה וְדַעְתָּךְ עָלָיו
דעתנו עליך פרק שור שנגח את הפרה ודעתך עלינו

לֹא נִתְנָשִׁי מִיְנֶךָ פֶּרֶק שׁוֹר שֶׁנִּגַּח אֶת הַפֶּרֶה וְלֹא תִתְנָשִׁי מִיָּנִין
לא נשכח ממך פרק שור שנגח את הפרה ולא תשכחי מאתנו

לֹא בְּעֵלְמָא הִדִּין וְלֹא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי. 'אמר ג' פעמים
לא בעולם הזה ולא בעולם הבא

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵי אֲבוֹתֵינוּ

שֶׁתִּהְיֶה תוֹרַתְךָ אֲמֻנָתֵנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְתִהְיֶה עִמָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

חֲנִינָא בֵּר פֶּפֶּא, רְמִי בֵּר פֶּפֶּא, נַחְמָן בֵּר פֶּפֶּא, אַחֲאִי בֵּר פֶּפֶּא, אַבָּא מְרִי בֵּר פֶּפֶּא, רַפְּרָם בֵּר
פֶּפֶּא, רְכִישׁ בֵּר פֶּפֶּא, סוֹרְחָב בֵּר פֶּפֶּא, אָדָא בֵּר פֶּפֶּא, דְּרוּ בֵּר פֶּפֶּא.

הָעֶרֶב נָא, ה' אֱלֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִיפּוּת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה כָּלְנוּ אֲנַחְנוּ
וְצִאֲצֵאֵנוּ וְצִאֲצֵאֵי עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלומְדֵי תוֹרַתְךָ.

מֵאוֹיְבֵי תַחֲכַמְנִי מִצּוֹתֶיךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי. יְהִי לִבִּי תָמִים בַּחֲקִיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ. לְעוֹלָם
לֹא אֲשַׁכַּח פְּקוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיֵּיתָנִי. בְּרוּךְ אַתָּה ה', לַמְדִּנִּי חֲקִיךָ. אָמֵן, אָמֵן, אָמֵן, סְלֵה וְעַד.

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵי אֲבוֹתֵינוּ

שֶׁשִּׁמַּתְךָ חִלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְבָּר, וְלֹא שִׁמַּתְךָ חִלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קִרְיֹת:

שָׂאֵנוּ מִשְׁפִּימִים וְהֵם מִשְׁפִּימִים, אָנוּ מִשְׁפִּימִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְהֵם מִשְׁפִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים.
אָנוּ עֹמְלִים וְהֵם עֹמְלִים, אָנוּ עֹמְלִים וּמְקַבְּלִין שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר.

אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שְׁחַת,

שֶׁנֶּאֱמַר, "וְאַתָּה אֱלֹקִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שְׁחַת, אֲנָשִׁי דְמִים וּמֶרְמָה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם,
וְאֲנִי אֲבִטַח בְּךָ".

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵי, כָּשֶׁם שֶׁעֲזַרְתָּנִי לְסִים פֶּרֶק שׁוֹר שֶׁנִּגַּח אֶת הַפֶּרֶה,

כֵּן תַּעֲזָרֵנִי לְהִתְחִיל (פֶּרֶקִים) מִסְכָּתוֹת וּסְפָרִים אַחֲרִים וּלְסִימָם,

לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשָׁמֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם, אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה,

וְזִכּוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאַמּוֹרָאִים וְתִלְמִידֵי חֲכָמִים,

יַעֲמֹד לִי וּלְזִרְעִי, שֶׁלֹּא יָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי, וּמִפִּי זִרְעִי וְזִרְעִי זִרְעִי עַד עוֹלָם.

וְתִתְקִים בִּי:

"בְּהִתְחַלְכֵךְ תִּנָּחֶה אִתָּךְ, בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עָלֶיךָ, וְהִקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ".

"כִּי בִי יִרְבוּ יְמֵיךָ, וְיֻסִּיפוּ לָךְ שָׁנוֹת חַיִּים". "אֲרֹךְ יָמִים בִּימִינֶךָ, בְּשִׁמְאֻלָּה עֶשֶׂר וְכָבוֹד".

ה', עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, ה' יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם: